



Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo



Zyra Kombëtare e Auditimit
Nacionalna Kancelarija Revizije
National Audit Office

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O REVIZIJI

2022

Avgust, 2023

Spisak skraćenica
Reč Generalnog revizora
Izvršni rezime

Poglavlje I REVIZIJA GODIŠNJEM FINANSIJSKOM IZVJETŠTAJA ZA BUDZET REPUBLIKE KOSOVO 2022

1	Mišljenje revizije.....	11
2	Pravni okvir, delokrug i metodologija revizije.....	13
3	Budžetski deficit.....	16
4	Državni dug i državne garancije.....	19
5	Analiza državnog budžeta.....	26
5.1	Analiza prihoda / primanja prema ekonomskim kategorijama.....	30
5.2	Analiza rashoda prema ekonomskim kategorijama.....	33
5.2.1	Neadekvatna klasifikacija troškova.....	35
5.3	Analiza troškova po funkcijama.....	38
5.4	Analiza paketa za ekonomski oporavak.....	38
6	Pregled o imovine u gotovom novcu i bilansa fondova.....	41
7	Objašnjujući beleški.....	42
7.1	Nefinansijska kapitalna sredstva, ne-kapital i zalihe.....	42
7.2	Potraživanja.....	47
7.3	Neizmirene i potencijalne obaveze.....	49
7.4	Isplate prema sudskim i izvršnim odlukama.....	51
7.5	Podaci o zapošljavanju	54

Poglavlje II PREGLED REZULTATA POJEDINAČNIH REVIZIJA - 2022

1	Rezime mišljenja, zaključaka i preporuka.....	57
2	Centralni nivo.....	59
2.1	Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj izmeni.....	59
2.2	Zaključci o usklađenosti i pitanja u njihovoj modifikaciji.....	60
2.3	Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti.....	61
2.4	Date preporuke.....	62
3	Lokalni nivo.....	63
3.1	Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji.....	63

3.2 Zaključci o usklađenosti i pitanja u njihovoj modifikaciji.....	64
3.3 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti.....	65
3.4 Date preporuke.....	68
4 Sistem interne revizije.....	69

Poglavlje III REVIZIJA UČINKA, NABAVKE, INFORMATIVNE TEKNOLOGIJE, I JAVNIH PRODUŽEČA

1. Revizija učinka, nabavke i IT-a.....	72
1.1 Revizija učinka.....	72
1.2 Revizija nabavke.....	75
1.3 Revizija IT-ja.....	79
2. Revizije javnih preduzeća	83
2.1 Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji.....	84
2.2 Zaključci o usklađenosti i pitanja u njihovoj modifikaciji.....	86
2.3 Obaveze javnih preduzeća za godišnje finansijsko izveštavanje.....	88
2.4 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti.....	91
2.5 Preporuke iz prethodne godine i stepen sprovođenja.....	92

Poglavlje IV SPROVOĐENJE PREPORUKA

1. Sprovođenje preporuka datih u GRI za 2021. godinu.....	95
2. Sprovođenje preporuka datih u pojedinačnim izveštajima za 2021. godinu.....	96
3. Sprovođenje preporuka KNJF datih BO i NKR za 2021. godinu.....	97
Prilog I: Napredak u sprovođenju preporuka datih u GRI 2021.....	98
Prilog II: Napredak u sprovođenju preporuka KNJF-a nakon pregleda revizorskih izveštaja.....	103
Prilog III: Vrste mišljenja za revidirane BO u poslednje tri godine.....	107
Prilog IV: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR	111
Prilog V: Pismo potvrde.....	114
Prilog VI: Glavni finansijski izveštaji Vlade.....	115

Spisak skraćenica

GR	Generalni revizor	JRT	Jedinstveni račun trezora
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju	KOSTT	Operator sistema, prenosa i tržišta
PAK	Poreska administracija Kosova	RKJN	Regulatorna komisija za javne nabavke
RAEPK	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije	MŽSPPI	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
ACR	Agencija za civilnu registraciju	MFRT	Ministarstvo finansija, rada i transfera
AUVS	Agencija za upravljanje vanrednim situacijama	MJU	Ministarstvo javne uprave
MUR	Međunarodno udruženje za razvoj	MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
CAN	Centralna agencija za nabavke	MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
SB	Svetska banka	MH	Ministarstvo zdravlja
Evropska unija	Evropska unija	ME	Ministarstvo ekonomije
EBOR	Evropska banka za obnovu i razvoj	CHJ/IR	Centralna harmonizaciona jedinica za internu reviziju
BDP	Bruto domaći proizvod	JIR	Jedinica interne revizije
BRK	Budžet Republike Kosovo	JP	Javna preduzeća
CBK	Centralna banka Kosova	BO	Budžetska organizacija
RBSE	Razvojna banka Saveta Evrope	PSO	Telo za razmatranje nabavki
CK	Carina Kosova	GFI	Godišnji finansijski izjave
NDG	Namenski donatorski grantovi	SUKBK	Služba Univerzitetske kliničke bolnice Kosova
MMF	Međunarodni monetarni fond	GFI/BRK	Godišnji finansijski izveštaj budžeta Republike Kosovo
MFI	Međunarodne finansijske institucije	GRI	Godišnji revizorski izveštaj
INTOSAI/ MOVRI	Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija	RTK	Radio Televizija Kosova
OR	Odbor za reviziju	ISUFK	Informacioni sistem za upravljanje finansijama Kosova
UKJF	Unutrašnja kontrola javnih finansija	SNISS	Međunarodni standardi vrhovnih revizorskih institucija
PAC	Komisija za nadzor javnih finansija	MRSJS	Međunarodni računovodstveni standardi u javnom sektoru
NRPO	Nezavisna komisija za rudnike i minerale	ZIS	Zdravstveni informacioni sistem
SOR	Srednjoročni okvir rashoda	SCS	Sistem civilnog stanja
EKK	Energetska korporacija Kosova	PDV	Porez na dodatu vrednost
CIK	Centralna izborna komisija	IT	Informaciona tehnologija
ZUORJF	Zakon br. 03/I 048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama	NKR	Nacionalna kancelarija revizije
ZJN	Zakon o javnim nabavkama		

Reč Generalnog revizora



Građani Kosova, putem različitih mehanizama i oblika, kontinuirano doprinose punjenju državne kase s ciljem da se sakupljeni javni novac vrati u kvalitetne usluge u infrastrukturi, zdravstvu, obrazovanju, sigurnosti i opšte u boljem životu.

Ceneći veliki značaj koji ima upotreba i pravilno čuvanje javnog novca i imovine, različite globalne entitete su istorijski davale posebnu težinu nadzoru i pregledu procesa upravljanja novcem. Odgovorni službenici za upravljanje novcem treba da obezbede da novac poreskih obveznika bude potrošen u skladu sa zakonodavnim okvirom, efikasnošću, efektivnošću i u korist građana. Dok poreski obveznici imaju pravo da budu informisani o tome gde i kako se troše njihovi finansijski doprinosi.

U ovom kontekstu, Generalni revizor, u skladu sa ustavnim i zakonodavnim ovlašćenjima, dostavio Skupštini Republike Kosova Godišnji Izveštaj o Reviziji Budžeta Republike Kosova za 2022. godinu. Ovaj izveštaj obuhvata ključne rezultate revizorskih aktivnosti koje je Nacionalna kancelarija revizije postigla tokom 2022. godine, koji uključuje mišljenje, zaključke i preporuke revizije.

Nacionalna kancelarija revizije je tokom revizorske sezone 2022/2023. godine uspešno ostvarila svoj revizorski plan, dodatno podižući kvalitet svojih rezultata. Izvršila je 123 revizije, od kojih je 86 bilo finansijskih i usaglašenosti za budžetske organizacije, 11 za javna preduzeća, 9 za projekte Svetske Banke i drugih donatora, 2 revizije sa klasifikovanim informacijama ograničenog nivoa i 15 revizija učinka. Zbog stvorenih okolnosti, Kancelarija nije izvršila reviziju četiri opštine u severnom delu zemlje.

I ove godine Nacionalna kancelarija revizije proširila svoje delovanje na institucije i oblasti od velikog javnog interesa koje nisu bile revidirane godinama. Takođe, imajući u vidu važnost vladinih projekata i aktivnosti koje direktno doprinose boljem životnom standardu građana, akcenat je stavljen na revizije učinka.

Glavni fokus finansijskih revizija i revizija usaglašenosti, bio je na kvalitetu finansijskog izveštavanja, efikasnosti i efektivnosti sistema internih kontrolna, usaglašenosti odluka revidiranih subjekata sa zakonodavnim okvirom, kao i drugih pitanja koja se tiču vrednosti za novac.

Treba napomenuti da kvalitet finansijskog izveštavanja još uvek nije na očekivanom nivou, iako su u poređenju sa 2021. godinom napravljena poboljšanja kako kod budžetskih organizacija, tako i kod javnih preduzeća. Međutim, rukovodioci javnih ustanova treba da posvete posebnu pažnju podizanju kvaliteta finansijskog izveštavanja kako bi se povećao pouzdanost čitalaca finansijskih izveštaja.

Izazov ostaje sprovođenje transakcija i aktivnosti u skladu sa zakonskim okvirom, odgovarajuća klasifikacija troškova, registracija i upravljanje imovinom, neizmirene obaveze, postupci nabavke i upravljanje ugovorima, porast potraživanja. Ovi nedostaci su praćeni i drugim nalazima, ali sa manjom učestalošću, čiji su rezultati sadržani u ovom izveštaju.

Jačanje unutrašnjih kontrola je veoma važno u upravljanju infrastrukturnim projektima kako bi se osiguralo da se oni sprovode u skladu sa zakonskim okvirom. Kod javnih preduzeća, upravljanje i smanjenje gubitaka je ostvarilo značajno poboljšanje u 2022. godini, jer je samo jedno od njih imalo rastući trend gubitaka. Međutim, izazov ostaje visok nivo kratkoročnih i dugoročnih obaveza.

Što se tiče finansijske performanse državnog budžeta, u poređenju sa 2021. godinom, ostvareni prihodi su porasli za oko 6%. Takođe, imamo rast troškova za preko 246 miliona €. Prema istorijskom trendu poslednje tri godine, prihodi i izdaci su konstantno rasli. Vlada Kosova je držala deficit budžeta unutar određenih zakonskih granica. S druge strane, javni dug je porastao za oko 4% u poređenju sa prethodnom godinom, ali ostaje unutar zakonskih granica. Ipak, izazov ostaje neefikasnost u korišćenju primljenih spoljnih pozajmica, uglavnom zbog problema u upravljanju infrastrukturnim projektima.

Dalje, i za aktivnosti, programe i operacije, kako na centralnom, tako i na lokalnom nivou, u oblastima ekonomske, zdravstvene, socijalne zaštite, informacionih tehnologija, javnih nabavki i drugih oblasti, revizije performansi ukazuju na nedostatak efikasnosti, odgovornosti, efektivnosti i nepostizanja vrednosti za potrošeni novac i usluge prema građanima.

Za adresiranje nedostataka i poboljšanje procesa, dali smo 900 preporuka. U vezi s tim, koristim priliku da pozivam rukovodioce javnih institucija da preduzmu konkretne akcije kako bi odražavali i obezbedili neophodnu sigurnost da se javni novac troši u skladu sa zakonskim okvirom i za namenjeni cilj. Takođe, ohrabrujem Skupštinu Republike Kosova da naše rezultate revizije koristi kao važne informacije za održavanje odgovornim administratore javnog novca.

Generalna revizorka,

Vlora Spanca

Priština, Avgust 2023.

Izvršni rezime

Godišnji izveštaj revizije o ostvarivanju Budžeta Kosova je zasnovan na članu 23, stav 3 i 4 Zakona br. 05-L/055 O Generalnom Revizoru i Nacionalnoj Kancelariji Revizije Republike Kosovo i u Zakonu o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornostima.

Ovaj Izveštaj, za Skupštinu, Vladu i druga zainteresovana lica, predstavlja:

- Rezultati Revizije Godišnjeg izveštaja Vlade o ostvarivanju Budžeta Kosova za 2022; I
- Važni zaključci i preporuke iz svih revizija sprovedenih tokom sezone revizije koja pokriva 2022/2023.

U skladu sa ustavnim mandatom, članom 137. i 138. kao i zakonskim mandatom, članom 6. i 18. relevantnog zakona, Nacionalna Kancelarija Revizije je tokom revizorske sezone 2022/2023. godine izvršila 123 revizije za koje su sačinjeni relevantni revizorski izveštaji. Od toga je izvršeno 86 finansijskih revizija i revizija usklađenosti za budžetske organizacije, 11 revizija javnih preduzeća, 9 revizija Svetske banke i drugih donatorskih projekata, 2 izveštaja revizije usklađenosti sa informacijama klasifikovanim na ograničenom nivou kao i 15 revizija učinka. Rezultati ovih revizija su sažeti u ovom izveštaju.

Prema mišljenju Generalnog Revizora, osim uticaja pitanja opisanih u paragrafu na osnovu za kvalifikovano mišljenje, godišnji finansijski izveštaj budžeta Republike Kosovo za 2022. godinu predstavlja pravičan i istinit pogled na sve materijalni aspekti. Šire, videti Poglavlje 1 Revizorsko mišljenje.

U Reviziji godišnjeg izveštaja Vlade o izvršenju Budžeta Kosova za 2022. godinu, NKR je utvrdila pitanja u vezi sa kvalitetom finansijskog izveštavanja, kontrolama i finansijskim upravljanjem.

Naši stavovi o glavnim oblastima su sledeći:

Planiranje i ostvarivanje budžeta - Rebalansom/konačnim budžetom za 2022. godinu Primanja/prihodi su planirani u iznosu od 3,010,500,000€, sa povećanjem od 105,500,000€ u odnosu na početni budžet, dok su ostvareni u iznosu od 2,628,552,000€ ili 87% konačnog budžeta. U odnosu na 2021. godinu, ostvareni prihodi su povećani za 137,579,000€ ili oko 6%.

Konačni budžet za troškove iznosio je 3,158,870,000€, dok je ostvaren u iznosu od 2,625,008,000€ ili 83% završnog budžeta. U odnosu na 2021. godinu imamo povećanje troškova za 246,283,000€, međutim, budžet za kapitalne investicije je potrošen samo 60%.

Gotovina na kraju 2022. godine je povećana za 3,544,000€ u poređenju sa stanjem iz 2021. godine. Stanje gotovine u banci na računu budžeta Republike Kosovo na dan 31. decembra 2022. godine je bilo 445,734,000€.

Prema istorijskom trendu u poslednje tri godine, može se primetiti da primanja i uplate beleže neposredni rast.

Budžetski deficit - Granica budžetskog deficita tokom 2022. godine bila je u definisanim zakonskim okvirima i iz ostvarivanja budžeta se vidi da je nivo naplate prihoda značajno poboljšán, a potražnja za finansiranjem smanjena. Za 2022. godinu ukupan deficit obračunat prema rebalansu budžeta iznosio je -333,506,000€ ili -3,88%. Takođe, od strane revizije se uočava da je na kraju godine, prema ostvarivanju, ostvaren je suficit u iznosu od 13,917,000€ ili 0,16% BDP-a.

Javni dug¹ - Na kraju 2022. godine iznos javnih dugova je dostigla 1,753.200.000€ ili oko 20% BDP-a. Od toga, 641,200.000€ su spoljni dugovi, a 1,112,000.000€ su unutrašnji dugovi. U odnosu na prošlu godinu, ukupan dug je povećán za 70,310,000€ ili 4%, ali ostaje u zakonskim okvirima.

Međutim, uočena je neefikasnost u korišćenju sredstava dobijenih kao spoljni zajmovi. Ovo je uglavnom uzrokovano problemima u upravljanju infrastrukturnim projektima, bilo da se oni planiraju ili realizuju. Posledice Covid-19 nastavile su da utiču i 2022. na upravljanje ovim projektima.

Potraživanja - u odnosu na prethodnu godinu su porasla za 62,897,519€ ili oko 8%. U 2022. godini uočeno je da su potraživanja potcenjena u iznosu od 1.887.506€. Ukupna prikazana vrednost računa potraživanja u GFI-BRK je bila 840,946,133€ (od čega 607,974,066€ sa centralnog nivoa i 232,972,067€ sa lokalnog nivoa). Povećanje potraživanja je pokazatelj da javne institucije nisu preduzele odgovarajuće mere za naplatu prihoda.

Neizmirene i potencijalne obaveze - U odnosu na prethodnu godinu, Neizmirene obaveze su smanjene za 41,098,513€ ili oko 22%. Ovo je pozitivan pokazatelj za upravljanje državnim budžetom. Prema GFI-BRK, oni su 149,734,697€. I pored navedenog, u odnosu na prethodnu godinu, ove godine imamo povećanje potencijalnih obaveza u iznosu od 109,606,877€ ili oko 46%. Uglavnom, ovaj rast se desio na lokalnom nivou. Ovo predstavlja izazov za državni budžet zbog preopterećenosti budžeta u budućnosti, a posebno dodatnih troškova koje ova kategorija uključuje.

Isplate po odlukama sudova i izvršitelja - za 2022. godinu iznosile su 46,349,349€. U poređenju sa 2021. godinom, vrednost ovih isplata ima blagi pad od 5,568,280€ ili 11%, ali je i dalje na visokom nivou. Troškovi ove prirode i dalje predstavljaju izazov za državni budžet, posebno dodatni troškovi koji proizilaze iz ovih procedura.

Nefinansijska imovina – Rezultati revizije pokazuju da obelodanjivanja nefinansijske imovine u 2022. godini nisu pružila dovoljnu bezbednost da javne institucije imaju potpune kontrole i nadzor nad njihovom imovinom i upravljanjem. Podaci o nefinansijskoj imovini u sistemima za upravljanje imovinom u ISUFK i e-imovine u 2022. godini su nepotpuni i njihov status je netačno prijavljen u iznosu od 55,865,029€, dok je u 2021. godini ova netačnost iznosila 83,507,406€.² Ishod toga, čini se da su javne institucije preduzele mere za poboljšanje, međutim, upravljanje imovinom ostaje izazov.

Rezultati pojedinačnih revizija

Budžetske organizacije - Kvalitet finansijskog izveštavanja još uvek nije na očekivanom nivou jer je 86 revizija godišnjih finansijskih izveštaja budžetskih organizacija imalo materijalno značajne greške koje su ishodile izmenjenim/kvalifikovanim mišljenjem. Dok su 53 druga dala neizmenjeno

¹ Podaci o javnom dugu u ovom izveštaju predstavljani su na osnovu Godišnjeg biltena o javnom dugu za 2022 godinu koji je objavilo MFRT / Trezor

² MŽSPPI je 2022. godine ispravio grešku u registru otplatom imovine u iznosu od 71,801.641€ (održavanje puteva)

mišljenje. Međutim, u odnosu na prošlu godinu kvalitet finansijskog izveštavanja je poboljšán jer je u 2022. godini 13 budžetskih organizacija manje dobilo modifikovano mišljenje. Tačna i potpuna prezentacija finansijskih informacija povećava poverenje čitalaca u finansijsko izveštavanje.

Javna preduzeća - Iako je kvalitet finansijskog izveštavanja poboljšán u odnosu na prošlu godinu, čak ni u javnim preduzećima, on još uvek nije na očekivanom nivou. Od 11 revizija finansijskih izveštaja javnih preduzeća, za 1 je dato nemodifikovano mišljenje, dok je za 10 drugih dato modifikovano mišljenje (7 mišljenja sa rezervom i 3 protiv). Finansijsko upravljanje i kontrola u javnim preduzećima zahtevaju dalja poboljšanja, s obzirom da su u 10 od njih finansijski izveštaji za 2022. godinu sadržali materijalno značajne greške. Takođe, u pogledu usaglašenosti sa zakonima i propisima na snazi, u odnosu na 2021. godinu, dva preduzeća su ostvarila napredak obavljajući svoje aktivnosti i poslove u skladu sa zakonskim okvirom, dok ostala preduzeća u određenim slučajevima nisu obavljala svoje poslove i aktivnosti. u skladu sa važećim zakonima i propisima. Takođe, u odnosu na finansijski učinak, samo jedno preduzeće je pokazalo negativan trend povećanja gubitaka, dok ostala preduzeća imaju trend smanjenja gubitaka i stoga posluju sa dobiti. Takođe, preporuke revizije su sprovedene na zadovoljavajućem nivou.

Revizije učinka, informacione tehnologije i nabavke – revizije sprovedene tokom 2022. godine su identifikovale nedostatke u oblastima od ekonomskog značaja, zdravstvu, socijalnoj zaštiti i javnim nabavkama, što ukazuje na nedostatak efikasnosti, odgovornosti, efektivnosti i neuspeh da se postigne vrednost za potrošen novac i usluge građanima.

Uočeni su različiti nedostaci u: podršci malim i srednjim preduzećima, kapitalnim ulaganjima u vodovodna preduzeća. Državni pravosudni sistem ima nedostatke u zaštiti žrtava nasilja, ispitivanju slučajeva i evidentiranju događaja. Javnim nabavkama se i dalje loše upravlja, procedure nisu bile efikasne i efikasne u određenim slučajevima nije postignuta vrednost za novac. Infrastrukturne projekte, poput izgradnje puteva, stadiona, kuća za povratnike, pratili su brojni nedostaci od planiranja do realizacije projekta. Čak i projekti koje finansiraju donatori u određenim slučajevima nisu pravilno vođeni. Takođe, treba preduzeti mere poboljšanja u programu lečenja pacijenata van javnih zdravstvenih institucija.

U oblasti informacionih tehnologija nadležnim institucijama nedostaju adekvatne mere kontrole, čime se ugrožava integritet sistema. Upravljanje projektima informacione tehnologije od strane Agencije za informaciono društvo i Kosovskog poljoprivrednog instituta ishodilo je nepotrebnim troškovima i štetom za budžet. Dok elektronski sistem nabavki ima pozitivne efekte na povećanje kontrola, efikasnost i transparentnost u javnim nabavkama. Međutim, postoje nedostaci u radu i neposrednom održavanju stabilnosti i integriteta ovog sistema.

Sprovođenje preporuka - Iz pojedinačnih revizorskih izveštaja procenjeno je da je 49% preporuka datih u 2021. godini u potpunosti sprovedene, dok je u odnosu na 2020. godinu situacija u pogledu sprovođenja preporuka bila skoro identična. Dok nivo sprovođenja preporuka datih u Godišnjem izveštaju revizora za GFI-BRK za 2021. godinu, uprkos tome što je zabeležio povećanje u odnosu na 2020. godinu, i dalje ostaje nizak. Od 36 preporuka datih u GFI 2021, njih 5 je sprovedeno, 3 su bile u procesu sprovođenja, 21 nije sprovedena, a 7 se više ne primenjuje.



Poglavlje - I

REVIZIJA GODIŠNJEM
FINANSIJSKOM IZVJETŠTAJA ZA BUDZET
REPUBLIKE KOSOVO
2022

1. Mišljenje revizije

NKR je izvršila reviziju finansijskih izveštaja BRK-a za godinu koja je završila 31. decembra 2022. godine, koji uključuju Izveštaj o primanjima i uplatama u gotovini, konsolidovani izveštaj poređenja budžeta sa ostvarivanjem, konsolidovani izveštaj u gotovini i bilansu fondova, objašnjenja i aneksi.

Po našem mišljenju, osim uticaja pitanja opisanih u stavu Osnova za kvalifikovano mišljenje, godišnji finansijski izveštaj budžeta Republike Kosovo predstavlja istinit i pravičan prikaz u svim materijalnim aspektima za godinu koja se završila 31. decembra 2022. u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima javnog sektora (prema računovodstvu zasnovanom na gotovini) i Zakonom br. 03/L-048 O Upravljanju i Odgovornostima za Rad u Javnim Finansijama (sa izmenama i dopunama).

Osnov za kvalifikovano mišljenje

- **Neadekvatna klasifikacija rashoda** – Uprkos poboljšanjima u odnosu na prethodne godine, čak i tokom 2022. godine, utvrđeno je 10,396,792€ isplata klasifikovanih u neadekvatne kategorije rashoda, od kojih je 5,631,136€ ishod neadekvatnog budžetiranja, 3,761,007€ su rezultat sudskih odluka. 1,004,649 € su bili pod uticajem samih BO. Kategorija koja je najviše pogođena neadekvatnom klasifikacijom troškova su kapitalne investicije sa 8,580,748€, dok su u ostalim kategorijama 1,816,044€.
- **Isplate zaposlenih po osnovu Briselskog sporazuma** - Vlada je tokom 2022. godine izvršila isplate u iznosu od 792,955€ (srpskoj zajednici posvećenoj Briselskom sporazumu) koje se ne evidentiraju za kontinuitet rada i ne razvijaju aktivnosti u okviru nadležnih Ministarstava.
- **Imovina** - Na kraju 2022. godine, ukupna neto imovina je bila 9,357,170,485€. Prema pojedinačnim revizijama, utvrđena je potcenjenost imovine od 55,865,029€ u odnosu na iznos prikazani u GFI-BRK. Najveći problemi koji su pratili ovu kategoriju bili su: nepotpuna registracija imovine, registracija finalne imovine kao budućih investicija uprkos tehničkom prihvatanju i nepravilna primena stopa postepenog otpisa vrednosti imovine.
- **Potraživanja** - Iznos dugovanja građana i preduzeća prema državi je 840,946,133€. Većina ovih nenaplaćenih dugova od 607,974,066€ su sa centralnog nivoa i 232,972,067€ sa lokalnog nivoa. Prema pojedinačnim revizijama, utvrđeno je potcenjivanje računa potraživanja od 1,887,506€ u odnosu na vrednost prikazanu u GFI-BRK.

- **Neizmirene obaveze** - Neplaćene finansijske obaveze budžetskih organizacija prema snabdevačima i drugim ekonomskim operaterima na kraju 2022 godine su bile 149,734,697€. Većina njih od 129,448,861 € bila je na centralnom nivou i €20,285,836 na lokalnom nivou. Prema pojedinačnim revizijama, utvrđena je potcena neplaćenih obaveza od 130,775€ u odnosu na vrednost prikazanu u GFI-BRK.
- **Potencijalne obaveze** - Pored finansijskih, postoje i potencijalne obaveze, koje su rezultat potraživanja kroz tužbe protiv budžetskih organizacija i koje se očekuju da dobiju sudski epilog u budućnosti. Procenjeni mogući iznos je 347,003.930 evra (197,233.674 evra na centralnom nivou i 149,770.256 evra na lokalnom nivou). Prema reviziji, utvrđena je precenjivanje potencijalnih obaveza za 16,086,386€.

Detaljniji opis pitanja pomenutih u Osnovi za mišljenje može se naći u relevantnim poglavljima ovog izveštaja.

Isticanje pitanja

Nacionalna Kancelarija Revizije za 2022. godinu nije izvršila reviziju u opštinama Severna Mitrovica, Zubin Potok, Leposavić i Zvečan. I pored toga što je NKR poslala dopis obaveze za početak revizije, usled nedolaska opštinskih službenika, nemogućnosti obezbeđivanja uslova i odgovarajuće dokumentacije za reviziju, kao i nemogućnosti -priprema GFI-a od strane ovih opština. Revizijska mišljenje nije modifikano za ovu pitanje.

Preporuke za Vladu

- Preko MFRT, obezbediti da su ispunjeni zahtevi za potpuno i tačno izveštavanje u izjavama o obelodanjivanju; i
- Preko nadležnih Ministarstava moram da obezbedim dalje radnje za angažovanje svih zaposlenih obezbeđivanjem uslova za rad i redovnog dolaska na posao, kao i kontinuiranim praćenjem predviđenim zakonskim aktima.

2. Pravni okvir, delokrug i metodologija revizije

Pravni okvir

Uloga Generalnog revizora je da obezbedi osnovu za zatvaranje procesa odgovornosti između Skupštine i Vlade za ostvarivanje državnog budžeta tokom godine. Ovo se postiže primenom principa upravljačke odgovornosti na svim nivoima vlasti, uključujući ministarstva, opštine, nezavisne institucije i javna preduzeća.

Generalni Revizor, na osnovu ustavnog i zakonskog mandata, jednom godišnje vrši reviziju godišnjeg finansijskog izveštaja Vlade za izvršenje budžeta Republike Kosovo.

Revizija Godišnjeg Finansijskog izveštaja Vlade za 2022. godinu zasniva se na sledećim dokumentima:

- Ustav Republike Kosovo (član 137 i 138);
- Zakon nr. 05/L-055 O Generalnom Revizoru i Nacionalnu Kancelariju Revizije Republike Kosovo (član 6 i 18);
- Zakon nr. 03/L-048 O Upravljanju i Odgovornostima za Rad Javnim Finansijama izmenjen i dopunjen (član 47 i 48);
- Godišnji plan revizije za sezonu revizije 2022/2023;
- Priručnik za finansijsku reviziju i reviziju usklađenosti;
- Smernice za kontrolu kvaliteta;
- Uredba MF. br. 01/2017 O Godišnjim Finansijskim Izveštajima Budžetskih Organizacija ; i
- INTOSAI okvir za profesionalne izjave, odnosno Međunarodni standardi vrhovnih Revizorskih Institucija (SNISA).

Revizija je planirana i sprovedena na osnovu Međunarodnih Standarda Vrhovnih Revizorskih Institucija, kako bi se stekla razumna sigurnost da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške i da su vladine aktivnosti, finansijske transakcije i predstavljene informacije u skladu sa zakonima, propise i akte itd U pripreмноj fazi utvrđeni su i procenjeni rizici, kontrolno okruženje i interne kontrole.

Osnova računovodstva i finansijskog izveštavanja budžeta Kosova prema ZUORJF je osnova gotovine. Upravljanje gotovinom je organizovano u vidu jedinstvenog računa trezora. Jedinstveni račun Trezora je sistem bankovnih računa koji se koristi za naplatu prihoda i realizaciju rashoda, kojima Trezor upravlja i kontroliše. Budžetskim organizacijama delegiraju se odgovornosti za naplatu prihoda i realizaciju rashoda. Takođe, na osnovu Uredbe MF br. 01/2017 takođe su u obavezi da vode posebne računovodstvene registre na osnovu kojih sastavljaju svoje finansijske izveštaje i izveštavaju MFRT/Trezor.

Godišnji finansijski izveštaj za državni budžet se sastoji od tri glavne izjave zajedno sa objašnjenjima kao i drugim aneksima, koje priprema Trezor, na osnovu beleški ISUFK-a.

Tokom konsolidacije GFI-BRK, napomene na aneksima su sledeće: žalba br.8 imovina u iznosu ispod 1,000€, aneks 9 zalihe, aneks 10 potraživanja, aneks 12 neplaćene račune, aneks 13 potencijalne obaveze, broj zaposlenih, aneks 17 van platnog spiska i Priloga 18, broj zaposlenih sa ugovorom o uslugama, zasnovani su na napomenama iz pojedinačnih finansijskih izveštaja Budžetskih Organizacija. Godišnji izveštaj revizije dostavlja se Vladi i Skupštini. U međuvremenu, pojedinačni revizorski izveštaji se šalju Skupštini Kosova, skupštinama opština, upravnim odborima i rukovodstvu subjekata revizije.

Naši analitički pregledi su pokazali da nijedna od 86³ budžetskih organizacija nije imala neusaglašenost sa zahtevima Uredbe br. 01/2017 za godišnje finansijsko izveštavanje, u pogledu formata, strukture i rokova izveštavanja.

Od 90 BO predviđenih za reviziju u 2022. godini, njih 86 je dostavilo finansijske izveštaje u zakonskom roku, do 31. januara 2022. godine, dok 4⁴ severne opštine nisu dostavile GFI.

Delokrug i metodologija revizije

Ministarstvo Finansija, Rada i Transfera/Trezor je odgovorno za, u ime Vlade, pripremu i predstavljanje godišnjeg finansijskog izveštaja budžeta prema Međunarodnim Računovodstvenim Standardima u Javnom Sektoru (MSRJS) – Finansijsko izveštavanje zasnovano na gotovinskom računovodstvu Spretno, kao kao i odgovoran za primenu unutrašnjih kontrola.

Vd Generalnog Direktora Trezora, 23. marta 2022. godine, dostavio je Vladi na usvajanje Godišnje Finansijske Izveštaje za 2022. godinu u roku iu formatu definisanom Zakonom o Upravljanju i Odgovornostima za Rad Javnim Finansijama (ZUORJF sa izmenama i dopunama) kao i u skladu sa MSRJS. Ove izjave su ispravljene 27. jula 2023. godine.

Nacionalna Kancelarija Revizije je odgovorna za sprovođenje revizija regularnosti (finansijske i usklađenosti) koje uključuju ispitivanje i procenu vladinih GFI-ja. Revizija je fokusirana na tri glavne izjave i napomene sa objašnjenjima/obelodanjivanja:

Pregled o primanjima i uplatama u gotovini;

- Konsolidovani pregled poređenja budžeta sa ostvarivanjem;
- Konsolidovani izveštaj finansijske imovine i stanja fondova; i
- Potpunost i kvalitet informacija u napomenama sa objašnjenjima/ obelodanjivanja finansijskih izveštaja.

Ciljevi revizije su bili da pruži razumnu bezbednost:

- U slučaju ako GFI-BRK predstavlja, u svim materijalnim aspektima, fer i istinit prikaz finansijske situacije za izveštajni period;
- Da li GFI-BRK predstavlja fer i istinitu sliku računa i finansijskih transakcija za izveštajni period;

³ U ovaj broj nisu obuhvaćeni, Nacionalna kancelarija revizije i Obaveštajna agencija Kosova.

⁴ Opština Severna Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečan

- Za efektivnost unutrašnjih kontrola primenjenih tokom pripreme GFI -BRK; i
- Da li je Vlada preduzela odgovarajuće mere za sprovođenje preporuka revizije za prethodnu godinu i prethodne godine.

Revizija GFI-a BRK-a za 2022. godinu je preduzeta u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Javnog Sektora (SNISA) i unutrašnjim smernicama NKR-e. Naš pristup se zasniva na detaljnom razumevanju procesa kroz koji se izrađuju GFI i razvoju strategije revizije koja se fokusira na adresiranje specifičnih rizika u vezi sa mišljenjem uz obezbeđivanje prihvatljivog nivoa bezbednosti za izveštaje u celini.

Odabrani pristup uključuje i ocenu rezultata revizija za neke anekse GFI koji su konsolidovani iz pojedinačnih finansijskih izveštaja, kao što su: imovina, obaveze, potraživanja, stanje javnih dugova i drugi aneksi.

Naše procedure su uključivale analitičko razmatranje izveštaja, procenu procesa sastavljanja izveštaja, proveru vrednosti računa u glavnoj knjizi i njihovu usklađenost sa vrednostima prikazanim u finansijskim izveštajima, procenu efekata neispravljenih pogrešnih iskaza, da li su stanja na računu materijalno tačna i gde su utvrđene greške, izvršena su prilagođavanja finansijskih izveštaja, potvrda da su sve revizijske tvrdnje adekvatno adresirane, pregled unutrašnjih kontrola upravljanja, računovodstvenih sistema i značajan broj testova i procedura, koji se smatraju neophodnim za efikasno obavljanje revizije.

Sledeći delovi izveštaja pružaju detaljniji rezime nalaza revizije kao rezultat zapažanja u svakoj oblasti pregleda. Revizijske nalaze ne treba smatrati sveobuhvatnim razmatranjem svih grešaka i slabosti koje mogu postojati, ili svih poboljšanja koja bi se mogla napraviti u sistemima i procedurama vlade koji su karakterisali 2022. godinu, ali ipak pružaju razuman nivo bezbednosti.

3. Budžetski deficit

Prema članu 46. Zakona br. 03/L-048 O Upravljanju i Odgovornostima za Rad Javnim Finansijama , izmenjen i dopunjen, ministar mora da dostavi Vladi završni izveštaj o budžetu, koji uključuje izveštaj o prihodima i rashodima, u kome se moraju prikazati uporedni podaci između godina u vezi sa poštovanje ograničenje deficita⁵, uključujući: uzroke odstupanja i finansiranje deficita, ako ih ima, ili uzroke budžetskih suficita i ulaganja tih viškova, ako ih ima.

Na osnovu člana 22.A.1. ZUJFO br. 04/L-194, utvrđeno je da nijedan zakon o budžetskim izdvajanjima ne treba da sadrži opšti deficit koji prelazi nivo od 2% predviđenih BDP-a. Dakle, član 22.A.3 utvrđuje da u cilju održavanja ukupnog duga značajno ispod ograničenje duga definisane Zakonom o Javnom Dugu, za svaku petu fiskalnu godinu, Skupština ispituje i, po potrebi, može izvršiti korekcije u:

- granicu deficita u skladu sa ograničenjem duga i sa srednjoročnim rastom BDP-a predviđenim najnovijim SOR-a, i
- procedure sprovođenja i ključni parametri koji služe kao osnova za ograničenje deficita.

Kao ishod uticaja pandemije Covid-19 na neke od makrofiskalnih parametara, Vlada je donela odluku br.03/02 od 05.06.2020.godine za privremenu izmenu nekog od fiskalnih pravila, definisanih Zakonom br. 03. /048 o upravljanju i javnim finansijama i odgovornostima sa dopunama i izmenama. Tačke 1. i 2. Odluke zahtevaju od Skupštine Republike Kosovo da privremeno poveća granicu deficita do 6,5% i smanji upotrebno ograničenje bankarskog bilansa do 3% BDP-a.

Za pokriće povećanja deficita prema predlogu, Ministarstvo finansija je uočila dodatne izvore finansiranja deficita, koji će se finansirati iz unutrašnjih i spoljnih izvora finansiranja, kroz hartije od vrednosti, spoljne kredite i grantove.

Član 22.A.4. određuje da se ograničenje deficita može korigovati i ranije ako takvo prilagođavanje ima za cilj stabilizaciju projektovanog nivoa ukupnog duga značajno ispod granice duga. Finansiranje budžetskih deficita, prema fiskalnim pravilima, vrši se iz pozajmljivanja sredstava i jednokratnih prihoda KAP-a.

Vlada je ispoštovala navedene uslove i za iste svrhe je planirala zaduživanje od 503,000.000 €. Ovaj iznos je planiran za pokrivanje rashoda koji su bili veći od planiranih prihoda.

Analizirali smo obračun deficita, u Aneksu br.1 GFI-a obelodanjivanja podataka u tabeli budžetskog deficita za 2022. godinu i nismo uočili nedoslednosti.

⁵ 22.B.3. Bez obzira na stav 2. člana 12. stav 22.A ovog zakona, učešće opština ograničenja deficita ostaje nepromenjeno u slučaju da je ograničenje deficita privremeno povećano u skladu sa stavom 1. ovog člana, osim ako Skupština ne odluči da poveća pojedinačno učešće jedne ili više opština u punom obimu iz stava 2. člana 12 (22A) ovog zakona.

Tabela 1- Obračun budžetskog deficita ⁶ za 2022 godinu (u '000 €)

	Početni budžet 2022	Revidirani budžet 2022	Realizacija 2022 po GFI
1. Budžetski prihodi	2,365,000	2,430,494	2,493,528
Poreski prihodi	2,162,000	2,230,400	2,284,077
Poreska vraccanja	(59,000)	(61,506)	(67,069)
Neporeski prihodi	239,000	239,100	256,532
od kojih: Koncesiona taksa	17,000	17,000	18,404
od kojih: Rudarska renta	30,150	30,200	29,857
Budžetska podrška iz grantova	11,000	10,500	10,250
Donatorski dodeljeni grantovi	12,000	12,000	9,738
2. Budžetski troškovi	2,748,000	2,898,000	2,539,615
Plata i dodaci	671,000	671,000	652,641
Roba i usluge	373,000	373,000	333,374
Komunalije	31,000	31,000	25,950
Subvencije i transferi	895,000	1,045,000	1,064,068
Kapitalni troškovi	704,000	704,000	419,253
od kojih: finansiranje iz redovnog budžeta	570,000	570,000	401,960
od kojih: kapitalni troškovi iz klauzole	113,000	113,000	17,293
od kojih: fondovi likvidacije iz KAP-a	21,000	21,000	
Rezerve	21,000	21,000	
Plaćanje kamate	41,000	41,000	35,039
Donatorski dodeljeni grantovi	12,000	12,000	9,290
			(46,087)
3. Opšti deficit/suficit	(383,000)	(467,506)	
4. Rashodi izuzeti od fiskalnih pravila	139,000	134,000	60,004
Rashodi iz prenetih sopstvenih prihoda			42,711
Troškovi prijema namenjenih za KPA	5,000		
Sredstva za likvidaciju iz KAP-a	21,000	21,000	
Rashodi finansirani iz klauzule finvestiranja i KPA	113,000	113,000	17,293
5. Opšti deficit/suficit prema fiskalnom pravilu (5=4+3)	(244,000)	(333,506)	13,917
6. Opšti deficit/suficit u %	(2.90)	(3.88)	0.16
7. Procenjeni bruto domaći proizvod	8,405,000	8,593,900	8,593,900

⁶ Za potrebe obračuna budžetskog deficita nisu uključeni grantovi, pozajmice i druga primanja

Kao što se vidi iz gornje tabele, ukupan procenjeni deficit prema početnom budžetu iznosio je - 244,000,000€ ili -2,90% predviđenog BDP-a, dok je procenjeni deficit prema rebalansu iznosio - 333,506.000€ ili -3,88%. Iz revizije se uočava da je na kraju godine, prema realizaciji, ostvaren suficit u iznosu od 13,917,000 € ili 0,16% BDP-a.

Granica budžetskog deficita ispoštovana je i Zakonom o budžetu i rebalansom zakona o budžetu za 2022. godinu. Takođe, u odnosu na prethodnu godinu, ostvarenje ograničenje budžetskog deficita je smanjeno za -0,64%, dok je u 2022. imamo suficit od 0,16% BDP-a, na šta je uticala naplata prihoda.

4. Državni dug i državne garancije

Državni dug se sastoji od unutrašnjeg i međunarodnog duga. Unutrašnji dug je državni dug koji je izdao ili ugovorio poverilac u zemlji⁷, dok međunarodni⁸ dug označava državni dug izdat ili ugovoren putem međunarodnog ugovora i/ili finansijskog sporazuma sa kreditorom sa sedištem u inostranstvu.

Republika Kosovo je počela da prima međunarodne dugove od 2009. godine, dok je od 2012. godine počela da prima unutrašnje dugove kroz izdavanje hartija od vrednosti.

Portfolio državnog duga na kraju 2022. godine čine unutrašnji dug i međunarodni dug, kao i dve državne garancije⁹. Do sada, Republika Kosovo nema opštinski dug niti izdate opštinske garancije.

Državni dug je na kraju 2022. godine dostigao vrednost od 1,753.200.000 €, što je u odnosu na prethodnu godinu zabeležilo rast od 70,310.000 € ili oko 4,18%. Tokom poslednje dve godine, državni dug u odnosu na BDP je smanjen, sa 21,92% na kraju 2021. godine na 19,91% na kraju 2022. godine.

Prema Zakonu o Javnom Dugu br.03/L-175, utvrđeno je da ni u kom slučaju iznos neotplaćene glavnice opšteg duga ne sme biti veći od 40% BDP-a. Ministarstvo Finansija, Rada i Transfera (MFRT) za 2022. godinu u potpunosti je ispoštovalo dozvoljeni zakonski limit za dobijanje javnih dugova.

Tabela 2- Unutrašnji i spoljni dug u poslednje tri godine

Opis	2022 Godina	2021 Godina	2020 Godina
Spoljni dug	641,200,000	576,750,000	525,800,000
Unutrašnji dug	1,112,000,000	1,106,140,000	961,900,000
Ukupno državni dug	1,753,200,000	1,682,890,000	1,487,690,000
Državne garancije	29,610,000	30,630,000	31,650,000
Državni dug i garancije (% BDP)	19.91	21.92	22.44
BDP iz ASK	8,954,870,000	7,816,580,000	6,771,600,000

Državni dug se sastoji od 63% unutrašnjeg zaduživanja i 37% spoljnog zaduživanja. Vlada trenutno ima državne garancije u iznosu od 29,610,000€¹⁰.

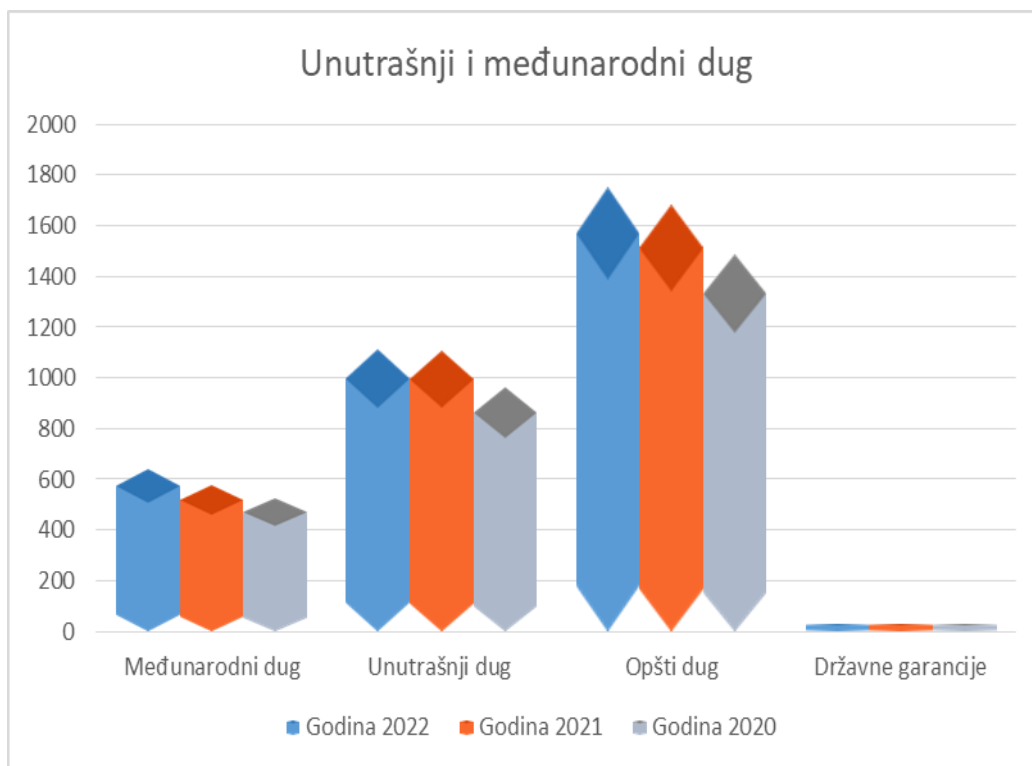
⁷ Podleže zakonima Republike Kosovo;

⁸ Oni podleže zakonima pravne jurisdikcije koja nije u Republici Kosovo;

⁹ Državne garancije predstavljaju potencijalne obaveze i postaju stvarni dugovi samo u slučajevima kada javni subjekt ne izmiri garantovane ugovorne obaveze;

¹⁰ Trenutna garancija za gradski saobraćaj - Priština je u iznosu od 5,61€ i garancija za Drugu Liniju Kredita za Fond za osiguranje depozita na Kosovu od 24 miliona €.

Grafikon 1 -Unutrašnji i spoljni dug (u milionima €)



Unutrašnji dug

Republika Kosovo je počela da dobija unutrašnji dug kroz izdavanje hartija od vrednosti od januara 2012. godine, ovaj dug predstavlja glavni katalizator u finansiranju budžetskog deficita.

Unutrašnji dug na kraju 2022. godine iznosi 1,112,000,000 €, dakle u odnosu na prethodnu godinu povećan je za 5,850,000 €, kao ishod emisije hartija od vrednosti. Takođe tokom 2022. godine izdato je 217,750,000€ za refinansiranje ročnosti hartija od vrednosti izdatih u prethodnim godinama.

Tabela 3 - Unutrašnji dug u poslednje tri godine

Unutrašnji dug (neto)	2022 Godina	2021 Godina	2020 Godina
Nove emisije	5,850,000	144,250,000	169,950,000
Stanje unutrašnjeg duga	1,112,000,000	1,106,140,000	961,900,000
Unutrašnji dug (% BDP)	12.42%	15.07%	14.20%

Hartije od vrednosti drže komercijalne banke i Penzijski stečeni Fond Trust kao primarni učesnik. Takođe, hartije od vrednosti drže drugi fizički i pravni investitori (poslovna i fizička lica).

Tabela 4 - Imaoci hartija od vrednosti

Instrument	2022 Godina	2021 Godina	2020 Godina
Komercijalne banke	279,510,000	327,390,000	272,480,000
Penzijski fond	550,270,000	490,470,000	450,120,000
Javne institucije	213,560,000	228,370,000	198,860,000
Kompanije osiguranja	45,910,000	41,420,000	33,800,000
Ostalo	26,800,000	22,400,000	10,010,000
Ukupno	1,116,050,000	1,110,050,000	965,270,000

Spoljni dug

Spoljni dug na kraju 2022. godine iznosio je 641,200.000 €, što je u odnosu na prethodnu godinu povećano za 64,450.000 € ili 11,18%. Najveće iznose povlačenja su ostvarile Evropska unija (EU), Međunarodno Udruženje za Razvoj (MUR), Razvojna Banka Saveta Evrope (RBSE) i Evropska Banka za Obnovu i Razvoj (EBOR). Spoljni dug je pozajmljen radi finansiranja projekata iz oblasti obrazovanja, poljoprivrede, katastra, energetike, zdravstva, vode, prečišćavanja otpadnih voda, centralnog grejanja, bankarskog sistema, sanacije puteva i železnica, kao i budžetske podrške.

Tabela 5 - Spoljni dug u poslednje tri godine

Opis	2022 Godina	2021 Godina	2020 Godina
Ukupan spoljni dug	641,200,000	576,750,000	525,800,000
Centralna Vlada	564,190,000	532,300,000	479,500,000
Subordinirani dug	47,010,000	44,440,000	46,290,000
Spoljni dug (% BDP)	7.46%	7.86%	7.76%
BDP od ASK	8,954,870,000	7,816,580,000	6,771,600,000

Glavni međunarodni poverioci duga su Svetska banka preko MUR-a sa 34% učešća, Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) sa 16% učešća i Evropska unija (EU) sa 16% učešća.

Budžetske organizacije za projekte finansirane iz međunarodnog duga povukle su sredstva iz kredita do kraja 2022. godine u iznosu od 111,010,000 €. Povlačenja iz direktnih kredita iznosila su 97,660,000 €, dok su javna preduzeća povukla sredstva iz podzajmova Ministarstva Finansija, Rada i Transfera u iznosu od 13,350,000 €. Povlačenja u najvećim iznosima ostvarili su MUR, Evropska Investiciona Banka (EIB) i RBSE.

Tokom 2022. godine u Skupštini su ratifikovana četiri (4) zajma/finansijska ugovora, dok šest (6) kredita nije ratifikovano.

Ugovaranje novih finansijskih ugovora u 2022. godini sprovedeno je u cilju finansiranja projekata u sektoru energetike, železnice, centralnog grejanja i javnog sektora.

Tabela 6 – Ratifikovani zajmovi u 2022 godini (milijon Euro)

Zajam/Projekt	Poverilac	Datum sklapanja ugovora	Valuta	Iznos	Vrsta kredita	BO koja sprovodi	Status
Program - Promovisanje i korišćenje mogućnosti za bezbednost vode	MUR	13.07.2021	EUR	25.10	Direktan zajam	MŽSPPI	Ratifikovano
Projekt razvoj otpadnih voda u Mitrovici	EBOR	10.12.2021	EUR	13.50	Direktan zajam	MŽSPPI, Opština Mitrovica, RKV Mitrovica	Ratifikovano
Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda u Mitrovici	BEI	10.12.2021	EUR	19.80	Direktan zajam	MŽSPPI, Opština Mitrovica, RKV Mitrovica	Ratifikovano
Finansiranje razvojne politike za javne finansije i održivi rast	MUR	21.04.2022	EUR	50.60	Direktan zajam	MFRT	Ratifikovano

Nedostaci u korišćenju spoljnih kredita

Prema aneksu 21.1 GFI BRK-a za obelodanjivanje spoljnog duga, za sedam (7) projekata/zajmova u ukupnoj vrednosti od 177,900,000€ ratifikovanih u periodu od 2017. do 2022. godine, nijedna finansijska sredstva uopšte nisu povučena.

Ratifikovani krediti koji nisu imali isplatu sredstava do kraja 2022. godine:

1. Projekat prečišćavanja otpadnih voda u Prištini u iznosu od 66.000.000€, poverilac je NATIXIX, realizator projekta je Ministarstvo Ekonomije, godina ratifikacije sporazuma je 2017. (sa rokom do decembra 2026 godine);
2. Projekat razvoja otpadnih voda u Gnjilanu u iznosu od 11,000,000€, poverilac je BEI, realizator projekta je ME/Opština Gnjilane/RKV Hidromorava, godina ratifikacije sporazuma je 2020. (sa rokom marta 2026 godine);
3. Projekat za Efikasne Energetske mere u opštinama: Priština, Đakovica i Gnjilane, kreditor KFV, realizatori projekta su dotične opštine, u iznosu od 2,500,000€, godina ratifikacije sporazuma je 2016. (sa rok do 30. maja 2021. godine);
4. Odgovor Kosova na projekat pandemije COVID-19 za MSP, kreditor EIB, projekta se sprovodi od MFR T/FKKG, u iznosu od 40,000,000€, godina ratifikacije sporazuma je 2021 (sa rokom do januara 2024 godine);
5. Projekat Postrojenja za otpadne vode u Mitrovici, poverilac BEI, realizator projekta je opština Mitrovica, u iznosu od 19,800,000€, godina ratifikacije sporazuma je 2021. (sa rokom završetka decembra 2026. godine);
6. Projekat razvoja otpadnih voda u Mitrovici, kreditor EBOR, realizator projekta je opština Mitrovica, u iznosu od 13,500.000€, godina ratifikacije sporazuma je 2021 (sa rokom do decembra 2026 godine); i
7. Projekat „Promocija i promocija mogućnosti za Vodnu Bezbednost“, MUR kreditor koji realizuje projekat je MŽSPPI, u iznosu od 25,100.000 €, godina ratifikacije sporazuma je 2022. (sa rokom do novembra 2025. godine).

Ratifikovani krediti koji su imali kašnjenja u isplati sredstava do kraja 2022. godine

Za osam (8) zajmova ratifikovanih tokom 2014. - 2020. godine, u iznosu od 174,930,000€, koji su imali krajnji rok u periodu od 2021. do 2023. godine, nivo isplate do kraja 2022. godine bio je samo 74,530,000€.

1. Projekat proširenja autoputa M2 Miloševo-Mitrovica, realizator projekta je MŽSPPI, u iznosu od 18,630,000€ od kreditora FOZHN, gde je nepovučeni iznos za ovaj kredit 14,520,000€, godina ratifikacije sporazuma 2014 (sa rok do decembra 2022 godine);

2. Projekat za autoput Priština-Mitrovica, nosilac projekta je MŽSPPI, u iznosu od 14,900,000€ od kreditora FSZH, gde je nepovučeni iznos zajma 9,940,000€, godina ratifikacije sporazuma 2014 (sa rok do decembra 2022 godine);
3. Projekat Rehabilitacije Regionalnih Puteva, realizator projekta je MŽSPPI, u iznosu od 29,000,000€ od kreditora EBOR, pri čemu je nepovučen iznos za ovaj kredit 23,120,000€, godina ratifikacije ugovora 2016. (sa rokom do avgusta 2023. godine);
4. Projekat Dofinansiranje za Projekat Poljoprivrede i Ruralnog razvoja, realizator projekta je MPŠRR, u iznosu od 20,800,000€ od kreditora MUR, gde je nepovučen iznos za ovaj kredit je 5,080,000€, godina ratifikacije sporazuma 2018. (sa rokom za završetak decembar 2022 godine);
5. Projekat za Nekretnine i Geoprostornu Infrastrukturu, realizator projekta je ME, u iznosu od 14,600,000€ od kreditora MUR, gde je nepovučen iznos za ovaj kredit 14,380,000€, godina ratifikacije ugovora 2018. (sa rokom do avgusta 2023. godine);
6. Projekat Konkurentnosti i spremnosti za izvoz, realizator projekta je MTI, u iznosu od 14,300,000€ od kreditora MUR, gde je nepovučen iznos za ovaj kredit 11,520,000€, godina ratifikacije ugovora 2018. (sa datumom završetka oktobra 2023. godine);
7. Projekat digitalne ekonomije Kosova, realizator projekta je ME, u iznosu od 20,700,000€ od kreditora MUR, gde je nepovučeni iznos za ovaj zajam 10,640,000€, godina ratifikacije sporazuma 2018 (sa rok jun 2023 godine): I
8. Projekat rehabilitacije 10. Železničke Pruge, Južni Segment Elez Hani-Kosovo, realizator projekta je MŽSPPI, INFRAKOS, u iznosu od 42,000,000€ od kreditora BEI, gde je nepovučeni iznos za ovaj kredit 11,200.000€, ratifikacija godine. sporazuma iz 2016. (sa rokom do decembra 2022 godine).

Za navedene projekte, nosioci odgovarajućih projekata izveštavaju MFRT svaka 3 meseca, kao i za iste, MFRT svakih 6 meseci izveštava Vladu o napretku realizacije ovih projekata. Uočili smo da su izveštaji sprovedenih jedinica projekata formalni a ne bukvalni, ne navode detaljno uzroke i prepreke koje se pojavljuju na terenu u realizaciji ovih projekata, da bi odrazile konkretne radnje na njihovom otklanjanju.

Sklapanje ugovora o kreditu i kašnjenje u povlačenju raspoloživih sredstava posledica su lošeg planiranja, procesa eksproprijacije i nedostatka kapaciteta države da sredstva zaduživanja koristi blagovremeno i efikasno. Kao ishod ovih nedostataka, Vlada neposredno plaća naknade za obaveze za ove neiskorišćene kredite.

Neusklađenost vremenske dinamike između alokacije kredita i realizacije projekata, za 11 efektivnih kredita koji obuhvataju godine ratifikacije 2016-2021, koji predviđaju naknade za obaveze za kreditna sredstva koja nisu povukli zajmoprimci, Vlada je u 2022. godini platila naknade za angažovanje kredita. u iznosu od 337,327€. Iako postoji smanjenje od 94,235€ u odnosu na prethodnu godinu, ove naknade se i dalje plaćaju zbog kašnjenja u povlačenju sredstava.

Projekat Modernizacije Obrazovnog Sistema na Kosovu putem e-obrazovanja, čiji je realizator bio MPNTI, u iznosu od 4,900,000€ od kreditora UniCredit (sa rokom do decembra 2017. godine), nije prijavljen u poslednje dve godine da Ministarstvo Finansija ukoliko je izvršen tehnički prijem ovog projekta, uprkos činjenici da je izvršena potpuna isplata ovih sredstava. Važno je napomenuti da su za ovaj projekat plaćeni troškovi kamata 50,000€ godišnje.

Državne garancije

Krajem 2022. godine portfolio državnih garancija Republike Kosovo sastoji se od dve izdate državne garancije. Državne i opštinske garancije se smatraju kao dug kada se izračunava pokazatelj duga/BDP.

Garancija izdata tokom 2016. godine u iznosu od 10,000,000€, preko koje Republika Kosovo garantuje lokalnom javnom preduzeću Trafiku Urban za kredit pozajmljen od EBOR. Zajmoprimac je do kraja 2022. godine vratio iznos kredita u iznosu od 4,390,000€.

Krajem 2016. godine, Republika Kosovo je izdala još jednu državnu garanciju u iznosu od 24,000,000€, koja je stavljena na raspolaganje Kosovskom fondu za obezbeđivanje depozita za drugu kreditnu liniju koju nudi EBOR. Ova sredstva iz druge kreditne linije su dostupna u slučaju da se ukaže potreba za isplatom.

Tabela 7 - Stanje državnih garancija

Opis	2022 Godina	2021 Godina	2020 Godina
Državne Garancije	29,610,000	30,630,000	31,650,000
EBOR Garancija za gradski saobraćaj - Priština	5,610,000	6,630,000	7,650,000
EBOR Garancija za drugu kreditnu liniju za FSDK	24,000,000	24,000,000	24,000,000
Državne garancije (% BDP-a)	0.33%	0.39%	0.47%

Preporuke za Vladu

- Vlada mora da obezbedi da pre donošenja odluka o finansiranju projekata zaduživanja budu izvršene detaljne analize i odgovarajuće pripreme u vezi sa projektima, kako bi se ta sredstva koristila što efikasnije; i
- Kašnjenja ili neuspeh u započinjanju ili nerealizaciji projekata, treba da budu predmet stalnih pregleda sa organizacijama za sprovođenje dotičnih projekata, gde se analiziraju uzroci i razlozi koji odražavaju preduzimanje konkretnih radnji za njihovo smanjenje/eliminisanje kako bi se isti se ostvaruju i ishode javnim dobrom za dobrobit građana.

Preporuke za Ministarstvo finansija, rada i transfera

- Na osnovu tromesečnih izveštaja Trezora, MFRT u saradnji sa resornim ministarstvima mora da reši sve utvrđene izazove u realizaciji projekata koji se finansiraju zaduživanjem. U svakom trenutku i u svim slučajevima kada se to smatra neophodnim, MFRT mora predložiti Vladi odgovarajuće mere za prevazilaženje ovih izazova; i

- Pružiti jasne smernice budžetskim organizacijama za uključivanje planova kapitalnih investicija koji će se finansirati iz zajmova. MFRT treba da otpočne pregovaračke procedure samo ako su završene sve pripreme za početak sprovođenja projekta i pruži dovoljno i dokumentovano uveravanje da će realizacija ovih projekata biti obavljena u pravom vremenu i na pravi način.

5. Analiza državnog budžeta

Podaci predstavljeni u Godišnjem Finansijskom Izveštaju Budžeta Republike Kosovo su odraz inicijalnih i konačnih projekcija budžeta za 2022. godinu, i kao rezultat primanja i isplata prema relevantnim budžetskim izdvajanjima. Tokom 2022. godine izvršena je revizija budžeta, jedina promena je povećanje budžeta za program oporavka privrede u iznosu od 150.500.000€.

Inicijalne projekcije prihoda/primanja, prema Zakonu o budžetskim izdvajanjima br.08/L-66, bile su u vrednosti od 2,905,000,000€, dok su prema konačnom budžetu, prihodi/primanja bili u vrednosti od 3,010,500,000€ ili 105,000€ veći od početnih njihovo planiranje. Prijemi za 2022. godinu su bili u iznosu od 2,628,552,000 € ili 87% završnog budžeta. U odnosu na realizaciju 2021. godine, prijemi su povećani za 137.579.000€ ili oko 6%.

Povećanje budžeta došlo je u ovim izvorima finansiranja: poreski prihodi sa povećanjem od 65.500.000€ i finansiranje iz zaduživanja sa povećanjem od 40.000.000€.

Projekciju budžeta za prihode/primanja Vlada je ocenila neophodnom i to iz sljedećih razloga:

Indirektni prihodi su ostvarili rast od 74.900.000 €, kao rezultat povećanja prihoda od PDV-a i carina, što je rezultat povećanja inflacije u prvom kvartalu 2022. godine, u proseku od 8,2%. U okviru ovog povećanja indirektnih prihoda, prihodi od akciza sa revizijom smanjeni su za 6.900.000€, zbog trenda smanjenja iznosa uvoza derivata, kao rezultat rasta cena derivata.

Direktni prihodi su smanjeni za 6.200.000€, i to uglavnom u prihodima od poreza na porez fizičkih lica, kao rezultat čekanja usvajanja Zakona o minimalnoj zaradi u Skupštini, za koji se očekivalo da će negativno uticati na prihode od poreza na lični dohodak. U međuvremenu, revizijom su smanjeni povrati poreza za 2.800.000€.

Povećanje budžeta planirano je i za zaduživanje i to eksterno finansiranje sa 40.000.000€, a to je došlo kao potreba za dodatnim finansiranjem zbog planiranih rashoda rebalansom budžeta u okviru Programa privrednog preporoda.

Kretanje budžeta kroz Vladine odluke tokom cele godine uticalo je na neke budžetske organizacije, kod kojih je u pojedinim ekonomskim kategorijama i projektima budžet povećan, au nekim drugim smanjen. Do povećanja budžeta kroz odluke Vlade došlo je u kategorijama plata i dnevnica, roba i usluga, subvencija i transfera, dok je u kategoriji kapitalnih izdataka došlo do smanjenja budžeta.

Dok je početni budžet za troškove bio 2.915.500.000€, dok je završni budžet bio u iznosu od 3.158.870.000€, koji je realizovan u iznosu od 2.625.009.000€ ili 83% završnog budžeta. U odnosu na 2021. godinu povećali smo troškove za 246.283.000€.

Potpunije informacije o početnim planovima i konačnom budžetu prikazane su u sljedećoj tabeli.

Tabela 8 - Konsolidovani pregled poređenja budžeta sa realizacijom (u 000€)

Br.	Budžetske Stavke	Realizacija	Prema zakon o završnom budžetu	Prema Zakonu o budžetu br. 08/L-066 2022 godine
1	Direktni porezi	413,829	392,600	399.000
2	Indirektni porezi	1,870,248	1,870,800	1,763,000
3	Povratak	-67,069	-61,500	-59,000
4	Ne poreski prihodi	256,532	239.100	239.000
5	Grantovi i pomoć	19,988	22,500	23,000
6	Finansiranje od pozajmica	112,201	543.000	503.000
7	Druga primanja	22,823	37.000	37.000
Ukupno primljeno		2,628,552	3,010,500	2,905,000
1	Plate i dnevnice	652,641	683,206	671.000
2	Roba i usluge	333,374	397,840	373,000
3	Komunalni troškovi	25,950	30,430	31,000
4	Subvencije i transferi	1,064,068	1,114,919	895.000
5	Kapitalni troškovi	419,253	698,686	704.000
6	Rezerve	-	1,920	21,000
7	Interes	35,039	41,000	41,000
8	Drugi	94,684	190,870	179,500
Ukupno plaćanja		2,625,009	3,158,870	2,915,500
Povećanje/smanjenje stanja u banci		3,544	-148,370	-10,500

Prema članu 4 tačka 3 Zakona o budžetskim izdvajanjima za budžet Republike Kosovo za 2022. „Srednjoročne fiskalne prognoze i pretpostavke, kao i izdvajanja za fiskalnu 2022. godinu sa prognozama za naredne dve (2) godine, su sažeti za informacije u tabeli 1. i 1.1 u prilogu ovog zakona”. Dok se prema tački 2. istog člana, makrofiskalne prognoze i pretpostavke za budžet zasnivaju na makrofiskalnom okviru.

Srednjoročni okvir rashoda objavljen u maju 2022. godine predviđa novu projekciju prihoda za 2022. godinu. U zakonu o izmeni i dopuni Zakona br. 08/L-066 o budžetskim izdvajanjima za 2022. godinu, tabele koje se odnose na fiskalne prognoze nisu priložene.

Ovo se desilo kao rezultat ne prilaganja tabela od strane MFRT i Vlade kada je zakon dostavljen Skupštini.

Preporuka za Vladu

Kako bi se osiguralo da se zakon o budžetskim izdvajanjima i dopune izmene upute Skupštini, zajedno sa tabelama sa izmenama/dopunama za fiskalne prognoze.

5.1 Analiza prihoda / primanja prema ekonomskim kategorijama

Prihodi/primanja bili su u iznosu od 2,628,552,000€ ili 87% završnog budžeta . Donja tabela daje detaljne informacije o početnom, završnom budžetu i realizaciji prihoda / primanja tokom poslednje tri godine.

Tabela 9 – Primanja, na osnovu izvora prema GFI/BRK ('000 u €)

Primanja	Početni budžet	Konačni budžet	Realizacija 2022.	Realizacija 2021.	Realizacija 2020.
Direktni porezi	399.000	392,600	413,829	342,165	267,247
Indirektni porezi	1,763,000	1,837,800	1,870,248	1,664,685	1,272,735
Povraćaj	-59,000	-61,500	-67,069	-58,912	-32,999
Neporeski prihodi	239.000	239.100	256,532	236,116	181,201
Grantovi i pomoć	23,000	22,500	19,988	16,801	43,078
Finansiranje od zajma	503.000	543.000	112,201	269,586	389,031
Druga primanja	37.000	37.000	22,823	20,533	86,355
Ukupno	2,905,000	3,010,500	2,628,552	2,490,973	2,206,647

Direktni porezi

Direktni porezi se sastoje od četiri kategorije: porez na dobit preduzeća, porez na dohodak fizičkih lica, porez na imovinu i drugi porezi. Ostvarenje direktnih poreza iznosilo je 413.829.000€ ili 105% od iznosa planiranog godišnjim budžetom.

Glavni izvor direktnih poreza bio je: porez na lične dohotke sa 215.560.097€ ili 52%; porez na dobit preduzeća sa 159,942,370€ ili 39%; porez na imovinu sa 34,554,041€ ili 8%, i ostali porezi sa 3,772,930€ ili oko 1%. Od toga, porez na lične dohotke i porez na prihod preduzeća naplatila je Poreska administracija Kosova (PAK), dok su porez na imovinu naplatile opštine. U odnosu na 2021., direktni porezi su povećani za 21%, dok su 55% u odnosu na 2020. godinu.

Realizacija poreza na imovinu za 2022. godinu bila je niža u odnosu na prethodnu godinu za 1.704.000€. U četiri opštine, kao što su: Severna Mitrovica, Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, nisu uopšte ostvareni prihodi od poreza na imovinu. Ne ostvarivanje prihoda od poreza na imovinu u ovim opštinama je pojava koja se nastavlja iz godine u godinu, a to je zbog nesprovođenja važećih zakona i neizrade unutrašnjih propisa za poreze, naknade i zaduženja građana za usluge u javnom interesu.

Indirektni porezi

Glavni izvori indirektnih poreza su: porez na dodatu vrednost, carina, akcize i drugi indirektni porezi. Ukupna realizacija za ovu kategoriju prihoda iznosila je 1.870.248.000€ ili 102% od iznosa planiranog godišnjim budžetom. Naplaćeni porez na dodatu vrednost iznosio je 1.220.007.000€ ili 65% od ukupne realizacije; akcize 517.264.000 € ili 28%; carine 132.663.000 € ili 7%, a ostale

indirektne poreze 314.000 € ili 0,02%. U odnosu na 2021. godinu, indirektni porezi su povećani za 205.563.000 € ili 12%, dok je u odnosu na 2020. povećanje od 597.513.000 € ili 47%.

Poreski povračaji

Povračaji poreza nastaju zbog iznosa koji su obveznici uplatili na iznos poreske obaveze. U slučaju izjednačavanja stanja poreza sa PAK-om i Carinom, razlike se obračunavaju i kao takve se vraćaju različitim privrednim subjektima, nakon razmatranja zahteva za povraćaj.

Budžetom je planiran iznos povraćaj u iznosu od 61.500.000 €, dok su vraćeni iznosi do kraja godine iznosili 67.068.807 ili 109% od plana ili oko 3% od ukupnog iznosa plaćenih poreza . Vrednost povraćaja od PAK-a je bila 64,671,039€, dok su povrati od Carine 2,397,768€.

U odnosu na 2021. godinu, poreski povraćaj su bili veći za 8.157.000 € ili 14%, dok su u odnosu na 2020. godinu bili 34.070.000 € ili 103%.

Neporeski prihodi

U kategoriju neporeskih prihoda spadaju sve vrste administrativnih i drugih poreza, razne vrste kazni, prihodi od inspekcijских nadzora , korišćenja javne imovine, naknade za usluge, dozvole, zakupnine za javnu imovinu, koncesione takse, rudarstvo i itd.

Neporeski prihodi se prikupljaju sa centralnog nivoa, lokalnog nivoa, nezavisnih budžetskih agencija i javnih preduzeća.

Neporeski prihodi za 2022. godinu prema Zakonu o budžetu planirani su u iznosu od 239.100.000€. Od toga je planirano 142.100.000€ na centralnom nivou, na lokalnom nivou u iznosu od 46.400.000€, rudarske rente u iznosu od 30.200.000€, koncesione takse u iznosu od 17.000.000,00 kao i prihodi od kamata 0,400 €.

Ukupan iznos ostvarenja neporeskih prihoda tokom 2022. godine iznosio je 256.532.000€ ili 107% od plana. Od toga, 149.310.000€ je bio iznos prikupljen sa centralnog nivoa, dok je sa lokalnog nivoa 55.596.000€. Ostvarenje od rudarskih renti iznosilo je 29.857.000 €, od koncesione takse 18.404.000 €, kao i prihoda od kamata na kredite za javna preduzeća 3.365.000 €.

Ako uporedimo ostvarenje ovih prihoda u odnosu na budžet, onda je na centralnom nivou realizovano 105% plana, dok je na lokalnom nivou realizovano 120% plana. U međuvremenu, analizirajući trend u posljednje tri godine, može se videti da su neporeski prihodi povećani za 20.425.000 € ili oko 9% u odnosu na 2021. godinu, odnosno za 75.340.000 € ili oko 42% u odnosu na 2020. godinu.

Grantovi i pomoć

Grantovi donatora su sredstva koja se moraju koristiti u skladu sa uslovima sporazuma između Vlade i donatora. Ova sredstva se planiraju godišnjim budžetom i deo su opštih budžetskih prihoda za finansiranje različitih projekata.

Iznos grantova prema početnom Zakonu o budžetu br.08/L-066 o budžetskim izdvajanjima za 2022. godinu, uključujući grantove za budžetsku podršku, planiran je u iznosu od 22,500,000€. Ista vrednost je planirana i završnim budžetom, dok je realizacija bila 19.988.000€ ili 89%. U 2021. godini ostvarena vrednost iznosila je 16.801.000 €, dok je u 2020. godini iznosila 43.078.000 €.

Na kraju 2022. godine neutrošena sredstva donatora dostižu iznos od 12.730.371 € (ova vrednost predstavlja neutrošena sredstva akumulirana godinama). Neefikasnost korišćenja sredstava donatora prema uslovima definisanim ugovorom, povećava rizik da će grantovi biti smanjeni u budućnosti.

Finansiranje od zaduživanja

Kao izvor finansiranja budžetskih plaćanja, Zakonom o budžetu br. 08/L-066 o budžetskim izdvajanjima za 2022. godinu, Vlada je planirala da finansira deo isplata iz pozajmica.

Primanja od zaduživanja po Zakonu br. 08/L-066 o budžetskim izdvajanjima za 2022. godinu planirana su u iznosu od 503,000,000€. U međuvremenu, konačnim budžetom iznos finansiranja od zaduživanja je povećan na 543.000.000 € ili 8% više od prvobitnog plana. Ovo je zbog potrebe za povećanim dodatnim finansiranjem, u cilju održavanja budžetskog deficita, zbog projekcija povećanja rashoda u kategoriji subvencija, odnosno transfera u Programu ekonomskog oporavka.

Spoljno zaduživanje planirano je u iznosu od 423.400.000 €, dok je realizovano 106.347.000 € ili 25% plana. To se desilo jer za pojedine projekte nisu ratifikovani sporazumi u Skupštini, a aranžman zaduživanja je sklopljen pre stvaranja uslova koji obezbeđuju realizaciju ovih projekata, kao što su odgovarajuće studije i analize, rešavanje problema eksproprijacije, na način da se sredstva koriste što efikasnije.

Unutrašnje zaduživanje planirano je u iznosu od 120.000.000 €, dok je realizovano 5.854.000 € ili samo 5% plana. Ovo je posledica pozitivnog salda banke, gde kao rezultat postojanja likvidnosti nisu izdate hartije od vrednosti.

Zaduživanje u odnosu na 2021. godinu bilo je manje za 157.385.000€, dok je u odnosu na 2020. godinu manje za 276.830.000€.

Ostala primanja

Ostali prihodi se sastoje od jednokratnog finansiranja KAP-a, otplate kredita od javnih preduzeća, namenskih prihoda i primanja od depozita. Prema Zakonu o budžetu br. 08/L-066, planirani su ostali prihodi u iznosu od 37.000.000€, dok u ovoj kategoriji nije bilo revizije budžeta. Ovaj iznos se sastojao od: otplate kredita javnih preduzeća u iznosu od 11.400.000€ i namenskih prihoda u iznosu od 4.500.000€.

Ostvarenje ostalih prihoda iznosilo je 22.823.000€, od čega: otplata kredita javnih preduzeća 11.387.000€ ili 50% plana, namenski prihodi u iznosu od 5.888.000€ ili 26% plana i prihodi od depozita 5.548,000€ ili 24% od plana.

5.2 Analiza rashoda prema ekonomskim kategorijama

Završni budžet za opšte rashode iznosio je 3.158.870.000 €, dok je realizacija iznosila 2.625.009.000 € ili 83% budžeta. Ako uporedimo sa 2021. godinom, isplate su povećane za 246.269.000 €, dok su 2020. godine povećane za 290.066.000€.

Tabela 10 - Isplata u odnosu na prethodne dve godine ('000 €)

Opis	Početni budžet	Konačni budžet	Realizacija 2022.	Realizacija 2021.	Realizacija 2020.
Plate i dodaci	671.000	683,206	652,641	667,312	660,768
Roba i usluge	373,000	397,840	333,374	302,410	276,995
Komunalni troškovi	31,000	30,430	25,950	25,287	22,168
Subvencije i transferi	895.000	1,114,919	1,064,068	842,570	867,794
Kapitalne investicije	704.000	698,686	419,253	419,807	379,713
Troškovi kamata	41,000	41,000	35,039	30,881	27,505
Rezerve	21,000	1,920			
Drugi	179,500	190,870	94,684	90,473	100.000
Ukupno	2,915,500	3,158,870	2,625,009	2,378,740	2,334,943

U nastavku je prikazana realizacija rashoda po kategorijama kao i poređenja sa prethodnim godinama

Plate i naknade

U strukturi opštih rashoda budžeta oni su predstavljeni kao jedna od kategorija sa visokim procentom rashoda sa oko 25%. Budžet za 2022. godinu iznosio je 683.206.000 €, dok su rashodi iznosili 652.641.000 € ili 95,5% budžeta. U odnosu na prošlu godinu, došlo je do smanjenja rashoda za 15.483.000 €, što je nastalo uglavnom zbog smanjenja naknada zaposlenima iz paketa za ekonomski oporavak.

Roba i usluge

U opštoj strukturi budžetskih rashoda oni učestvuju sa oko 13%. Budžet za 2022. godinu iznosio je 397.840.000 €, dok su rashodi iznosili 333.374 € ili oko 84% budžeta. U odnosu na prošlu godinu, došlo je do povećanja rashoda za 27.135.000 €. Na ovo povećanje troškova uticala je kupovina knjiga i umetničkih dela, nabavka za državnu rezervu, troškovi kirije, troškovi goriva za automobile i generatore, putni troškovi u inostranstvo itd. Dok su isplate po sudskim odlukama zabeležile pad od 4,400,000€ u odnosu na prošlu godinu.

Glavne stavke u ovoj kategoriji, koje obuhvataju većinu troškova su: ostale usluge ugovaranja sa 61.000.000 €, medicinski materijal 51.555.000 €, troškovi goriva 31.066.000 €, nabavka knjiga 17.634.000 €, troškovi kirije 12.048 € itd.

Komunalne usluge

Budžet za 2022. godinu iznosio je 30.430.000 €, dok su rashodi iznosili 25.950.000 € ili oko 85% budžeta. Stavke koje uključuju ovu kategoriju su: struja, voda, otpad, centralno grejanje i fiksni troškovi telefona.

Subvencije i transferi

U strukturi opštih rashoda oni učestvuju sa oko 41%, što ujedno predstavlja kategoriju sa najvećim procentom rashoda. Budžet za 2022. godinu iznosio je 1.114.919.000 €, dok su rashodi iznosili 1.064.068.000 € ili 95% budžeta. Povećanje troškova u ovoj kategoriji u odnosu na prošlu godinu je 221.171.000€. Ovo povećanje se odrazilo na ove ekonomske kodove: subvencije za javne i nejavne subjekte, osnovne penzije, subvencije za dečji dodatak, subvencije za nezaposlene porodilje itd.

Glavne stavke u ovoj kategoriji, koje obuhvataju najveći deo troškova, su: subvencije za javne entitete sa 233.109.000€, subvencije za nejavna lica sa 98.269.000€, osnovne penzije sa 209.849.000€, osnovne penzije za doprinose sa 0.109.000€ za penziju od 141.007€, veterani 81.110.000 € itd.

Plaćanja za upravljanje pandemijom Covid-19, iz ove kategorije ukupno su iznosila 233.504.085€. Od toga, 44,542€ je došlo iz paketa za hitne slučajeve, dok je 233,459,543€ došlo iz paketa za ekonomski oporavak.

Kapitalne investicije

U strukturi opštih rashoda učestvuju sa oko 16%. Završni budžet za ovu kategoriju iznosio je 698.686.000 €, dok su troškovi iznosili 419.253.000 € ili 60% budžeta. U odnosu na prošlu godinu beži se pad rashoda za 4.688.000€. Budžetska sredstva za kapitalna ulaganja namenjena su za finansiranje projekata u infrastrukturi, izgradnji autoputeva, lokalnih puteva, u oblasti obrazovanja, zdravstva, kulturnih i sportskih objekata, kao i drugih javnih usluga.

Na ovaj nizak nivo realizacije uticalo je neiniciranje zahteva od strane zahtevnih jedinica organizacija ili odugovlačenje procedura nabavke zbog pritužbi operatera u ORN. Takođe, neki od ugovora o radu su raskinuti zbog ne realizacije radova od strane privrednih subjekata, a ne rešavanje problema eksproprijacije ostaje izazov iz godine u godinu usled čega se ugovoreni radovi produžavaju.

Najmanja realizacija kapitalnih projekata uočena je u sledećim budžetskim organizacijama: Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture 55%, Ministarstvo ekonomije 38%, Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine 16%, Ministarstvo finansija, rada i transfera 38% (isključujući kontingence za kapitalne transfere), Opština Priština 28 % i Opština Kosovo Polje 26 % itd.

Troškovi kamata i druga plaćanja

Za ove kategorije planirano 231.870.000 €, dok je realizovano 129.723.000 € troškova . Ovi rashodi se odnose na troškove kamata, otplate duga i pod-zajmova i povraćaj depozita.

Preporuka za Vladu

Osigurati da planiranje kapitalnih projekata bude predmet analize kapaciteta organizacije da upravlja projektima u skladu sa početnim planovima. Kontrole u planiranju projekata i realizaciji budžeta treba ojačati kako bi se projekti realizovali na vreme i postigli ciljevi. Usklađivanje novčanih tokova sa planiranjem projekta je neophodno kako bi se rešili niski nivoi finansijske realizacije kapitalnih projekata.

5.2.1 Neadekvatna klasifikacija troškova

Prema Finansijskom pravilu br. 01/2013- Potrošnja javnog novca, rashodi moraju biti u odgovarajućim šiframa, utvrđenim računovodstvenim planom. Isto tako, AU 19/2009. o planu računovodstva zahteva od KGR i finansijskog direktora da obezbede da su sve transakcije registrovane u ISMFK, u skladu sa strukturom plana računovodstva i klasifikacijama definisanim ovim AU.

Tokom 2022. godine u 35 budžetskih organizacija identifikovane su neadekvatne klasifikacije troškova u iznosu od 10.396.762€, od čega 8.514.156€ ili 82% na lokalnom nivou (23 opštine) i 1.882.636€ ili 18% na centralnom nivou (12 BO).

U odnosu na prethodnu godinu, vrednost rashoda klasifikovanih u neadekvatnu kategoriju smanjena je za 2.754.131€ ili oko 27% (u 2021. godini njihova vrednost je bila 13.150.923€). Najizraženije smanjenje je kod plaćanja iz neadekvatnog budžetiranja troškova.

Sledeća tabela prikazuje neadekvatne klasifikacije troškova napravljene u različitim ekonomskim kategorijama.

Tabela 11 - Neadekvatna klasifikacija troškova po ekonomskim kategorijama

Pogrešna kategorija	Odgovarajuća kategorija _	Uticaj BO	Pogrešno Planirano	Sa sudskim odlukama	Ukupno
Robe i usluge	Plate i naknade	83,231	39,437	478,734	601,402
	Subvencije i transferi	121,007	115,557	49,309	285,873
	Kapitalne investicije	222,552	174,593	111,221	508,366
Ukupno roba i usluge		426,790	329,587	639,264	1,395,641
Subvencije i transferi	Plate i naknade	0	0	338,613	338,613
	Roba i usluge	0	0	0	0
	Kapitalne investicije	0	81,790	0	81,790
Ukupno Subvencije I Transferi		0	81,790	338,613	420,403
Kapitalne investicije	Plate i naknade	200,000	0	1,740,035	1,940,035
	Roba i usluge	247,657	5,158,601	863,200	6,269,458
	Subvencije i Transferi	130,202	61,158	179,895	371,255
Ukupno kapitalne investicije		577,859	5,219,759	2,783,130	8,580,748
Ukupno: pogrešna klasifikacija 2022.		1,004,649	5,631,136	3,761,007	10,396,792

Kao što je navedeno u gornjoj tabeli, najugroženija kategorija su kapitalne investicije sa 8,580,748€ ili 83% u odnosu na ukupan iznos, zatim robe i usluge sa 1,395,641€ ili 13% i subvencije i transferi sa 420,403€ ili 4 %.

Neadekvatna klasifikacija troškova je uglavnom uticalo nepravilno budžetiranje sa 5,631,136€ ili 54%, zatim isplate izvršene od strane Trezora putem sudskih odluka sa 3,761,007€ ili 36% kao i troškovi koje su izvršile same budžetske organizacije u pogrešnim ekonomskim kategorijama sa 1,004,649€ ili 10%.

Ako se analizira neadekvatna klasifikacija u smislu potcenjivanja/precenivanja po ekonomskim kategorijama, situacija se prikazuje na sledeći način:

Tabela 12 – Precenjivanje/potcenjivanje ekonomskih kategorija

Ekonomska kategorija	Plata i dnevnice	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalne investicije
Precenjivanje	0	1,395,641	420,403	8,580,748
Potcenjivanje	2,880,050	6,269,458	657,128	590,156

Ako uporedimo gore navedene podatke, uočavamo da je najviše vrednovana kategorija kapitalnih investicija, dok je najniže vrednovana kategorija roba i usluga.

U nastavku su predstavljene Budžetske organizacije, koje imaju najveću neadekvatnih klasifikacija u budžetu i sa sudskim odlukama.

Tabela 13 – Centralni nivo

Subjekt	Pogrešna kategorija	Odgovarajuća kategorija	Finansijska vrednost	Priroda rashoda
MONTI	Kapitalne investicije	Roba i usluge	1,100,887€	Troškovi za renoviranja sale amfiteatra, nabavka muzičkih instrumenata i inventara za školu, nabavka opreme za zaštitu obrazovnih objekata i dr.
MŽSPPI	Kapitalne investicije	Roba i usluge	190,027€	Nabavka kontejnera .
MZ	Kapitalne investicije	Roba i usluge	90,040€	Nabavka frižidera i medicinskih kreveta, nabavka laboratorijske opreme
MPŠRR	Kapitalne investicije	Roba i usluge	58,286€	Nacionalni program za inventarizaciju poljoprivrednog zemljišta, servisiranje i kalabriranje laboratorijske opreme.

Tabela 14 – Lokalni nivo

Subjekat	Pogrešna kategorija	Odgovarajuća kategorija	Finansijska vrednost	Priroda rashoda
Opština Priština	Kapitalne investicije	Roba i usluge	2,453,137 €	Plaćanja za održavanje i ozelenjavanje javnih površina, saobraćajnu signalizaciju, čišćenje reka i dr.
Opština Uroševac	Kapitalne investicije	Roba i usluge	924,341 €	Postavljanje šljunka na putevima, održavanje prostora i izgradnja parkova, opremanje pumpama za vodu i dr.
Opština Glogovac	Kapitalne investicije	Plate i dnevnice	€702,915	Isplata za sudske odluke za naknadu jubilarnih zarada.
Opština Gnjilane	Kapitalne investicije	Roba i usluge	605,692 €	Tehničko održavanje komunalnih objekata, popravka i održavanje javne rasvete i letno održavanje postojećih puteva.
Opština Podujevo	Kapitalne investicije	Plate i dnevnice	401,980 €	Isplata po sudskim odlukama za naknadu jubilarnih zarada.

Preporuka za Vladu

Kroz MFRT obezbediti efikasne kontrole u procesima budžetiranja, kako bi se rashodi planirali u odgovarajućim ekonomskim kategorijama, u skladu sa zahtevima ZMJFO i MSRJS.

5.3 Analiza troškova po funkcijama

Rashodi po funkcijama uključuju javne usluge, odbranu, javni red i sigurnost, ekonomska pitanja, zaštitu životne sredine, stambene i komunalne pogodnosti, zdravstvo, rekreaciju, kulturu i religiju, obrazovanje i socijalnu zaštitu.

Tabela 15 – Pregled Isplata po funkcijama za tri godine ('000 €)

KF	Opis	Godina 2022	Godina 2021	Godina 2020
01	Opšte javne usluge	472,062	277,401	287,820
02	Zaštita	48,822	91,802	59,653
03	Javni red i sigurnost	213,930	210,480	204,834
04	Ekonomska pitanja	409,042	358,492	462,356
05	Zaštite životne sredine	7,880	9,491	14,780
06	Stambene i društvene pogodnosti	46,951	39,303	37,227
07	Zdravstvo	238,150	275,780	261,683
08	Rekreacija, kultura i religija	54,068	60,712	51,790
09	Obrazovanje	346,711	340,335	313,146
10	Socijalna zaštita	666,960	602,693	550,685
	Ukupno ¹¹	2,504,576	2,266,488	2,243,974

Ukupni rashodi po funkciji su iznosili 2.504.576.000€, što je u odnosu na prethodnu godinu zabeležilo povećanje od 238.088.000€.

Rashodi po funkcijama prikazani su na osnovu SIMFK beleški. Iz analize troškova uočava se da postoje rashodi koji nisu pravilno klasifikovani prema funkciji. Najistaknutiji slučaj je evidentiranje troškova od 88.955.010€ koji pripadaju odbrani dok su pogrešno evidentirani na opšte javne službe.

Preporuka za Vladu

Kroz MFRT garantuje da se planiranje i implementacija budžeta vrši u skladu sa relevantnim funkcionalnim kodovima, tako da troškovi predstavljaju svoje stvarno stanje.

5.4 Analiza paketa za ekonomski oporavak

Troškovi za upravljanje pandemijom raspoređeni su kroz Program ekonomskog oporavka/oživljavanja i alocirani su posebnim šiframa u Računovodstvenom planu (00098 i 00099). Ova sredstva su dodeljena odlukama Vlade, prema ovlašćenjima Zakona o budžetu za 2022. godinu, u cilju sprovođenja mera predviđenih ovim programom.

U ovu namenu za 2022.godinu, planirano je ukupno 270.250.122 € sredstava , dok je utrošeno 258.432.932 € ili oko 96% planiranih sredstava .

¹¹U ukupnom iznosu nisu uključena ostala plaćanja: otplata duga, krediti javnim preduzećima i prinosi iz depozitnih fondova

Tabela 16 – Ukupne uplate sa šifre 00098 i 00099

Opis	Budžet 2022	Realizacija 2022	Realizacija 2021	Napredak
Paket ekonomskog oporavka (šifra 00098)	259,862,246	254,170,426	229,143,042	98%
Paket za hitne slučajeve (šifra 00099)	10,387,876	4,262,506	4,883,645	41%
Ukupno	270,250,122	258,432,932	234,026,687	96%

Ukupan iznos ovih troškova iznosio je 258.432.932€ ili 96% planiranog budžeta, koji je u odnosu na prethodnu godinu povećan za 24.406.245€ ili oko 10,5%. Na ovo povećanje uticao je „Paket za ekonomskog oporavka“ (00098) sa 25,027,384€, dok je „Hitni paket“ (00099) smanjen za 621,139€. Oko 98% sredstava utrošenih u okviru „Paketa za ekonomski oporavak“ (00098) utrošio je centralni nivo, gde je najveći deo rashoda realizovan na sljedeći način:

- Ministarstvo ekonomije je iz ovih sredstava potrošilo 133.210.918€ ili oko 52% ukupnih troškova realizovanih ovim programom. Od toga je 79.210.918€ utrošeno za realizaciju mere 3.7 „Podrška za prevazilaženje energetske krize“, odnosno za subvencionisanje električne energije za krajnje potrošače. U međuvremenu, potrošeno je 54.000.000€ za sprovođenje mere 4.6 „Podrška javnim preduzećima“, odnosno za pokrivanje potrošnje električne energije (ne tehničkih gubitaka) u severnom delu Kosova za zaustavljanje odstupanja i plaćanje duga KOSTT-a prema evropskom sistemu interkonekcije;
- Ministarstvo finansija, rada i transfera potrošilo je 72.442.541 € ili oko 29% ukupnih troškova iz „Paketa za ekonomski oporavak“. Od njih, sredstva u iznosu od 57.113.550€ ili oko 79% rashoda odnose se na meru 3.6 „Podrška likvidnosti porodice“, dok ostali troškovi po relevantnim merama obuhvataju subvencije nezaposlenih porodilja, dodatke za decu, subvencioniranje računa za struju, plaćanja zaposlenima u javnom, privatnom i javnom sektoru, subvencije za studente itd;
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja potrošilo je 17.991.508€ ili oko 7% opštih troškova u okviru ovog programa. Sredstva su utrošena u cilju realizacije mere 2.5 „Revitalizacija sela kroz poljoprivredu i Agro-turizam“; I
- Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine potrošilo je 15.925.670€ ili oko 6% troškova iz „Paketa za ekonomski oporavak“, koji se odnosi na meru 2.1 „Subvencija investicionih kredita“, meru 2.4 „Podrška izvozu“, kao i na mera 3.8 "Povećanje državnih rezervi".

Ostatak sredstava iz ovog paketa utrošen je za podršku isplata i naknadama zdravstvenih radnika, podršku određenim kulturnim projektima, podršku šemi grantova za zanate i dr.

Što se tiče lokalnog nivoa, iznos utrošenih sredstava iz „Paketa za ekonomski oporavak“ iznosio je 4.494.219€ ili oko 2% ukupnih troškova ovog programa. Svrha trošenja sredstava uglavnom se odnosi na kompenzaciju isplata osoblja (u sektoru zdravstva, socijalne zaštite i sektora obrazovanja), prema odlukama centralnog nivoa.

Tabela 17 - Isplate iz „Paketa za ekonomski oporavak (šifra 00098) prema ekonomskim kategorijama

Ekonomska kategorija	Budžet 2022.	Realizacija 2022.	Realizacija 2021.	Progres
Plata i dodaci	10,854,674	10,822,922	22,750,147	100%
Robe i usluge	10,110,000	9,887,961	17,134,297	98%
Komunalne usluge			23,894	
Subvencije i transferi	238,897,572	233,459,543	189,234,704	98%
Ukupno	259,862,246	254,170,426	229,143,042	98%

Oko 92% potrošenog budžeta za „Paket ekonomskog oporavka“, i realizovano je iz kategorije „Subvencije i Transferi“, a stopa realizacije u ovoj kategoriji iznosila je 98%. Ostatak utrošenih sredstava ostvaren je iz kategorije plata i dnevnica, gde je budžet realizovan 100% kao i kategorije roba i usluga gde je budžet realizovan 98%.

Troškovi za upravljanje pandemijom Covid-19 - Hitni paket (00099), odnosno oko 97% se odnose na sredstva koja se izdvajaju i troše za potrebe Ministarstva zdravlja.

Tabela 18 – Plaćanja za upravljanje pandemijom Covid-19 - Hitni paket (00099) prema ekonomskim kategorijama

Ekonomska kategorija	Budžet 2022	Realizacija 2022	Realizacija 2021	Napredak
Plata i naknade	270,537	188,727	68,740	70%
Robe i usluge	9,377,169	3,733,330	3,693,413	40%
Subvencije i transferi	50.000	44,542	695,812	89%
Kapitalne investicije	690,170	295,907	425,680	43%
Ukupno	10,387,876	4,262,506	4,883,645	41%

6. Pregled o imovine u gotovom novcu i bilansa fondova

Stanje gotovine na kraju godine uključuje neutrošene iznose sredstava sa: novca na glavnom računu, poverilačkog fonda za razvoj, gotovine u tranzitu, kvota u Međunarodnim finansijskim institucijama (MFI), računa diplomatskih misija Republike Kosovo, gotovina (kasa) i otvoreni avansi.

Sredstva za posebne namene sastoje se od: Namenskih donatorskih grantova, sopstvenih prihoda, povereničkog fonda za razvoj, namenskih prihoda, ostalih (uglavnom raznih vrsta depozita) i neutrošenih sredstava zaduživanja tokom 2022. godine i prenesenih u 2023. godinu.

Vlada upravlja sredstvima kroz korištene Jedinственog računa trezora (JRT). Većina računa se čuva u Centralnoj banci Kosova (CBK). Ukupan iznos gotovine na računu budžeta Republike Kosovo na dan 31. decembra 2022. godine iznosio je 445.734.000.

Tabela 19 - Izveštaj o gotovini i stanju sredstava ('000 u €)

Bankovni računi državnog budžeta	Godina 2022.	Godina 2021.	Godina 2020.
Centralna banka Kosova	419,664	423,322	316,897
Kvote u MIF	8,210	3,734	1,741
Poverilački razvojni fond	3,256	2,636	1,971
Novac u tranzitu	10,845	6,946	4,851
Novac na računima diplomatskih misija	2,527	2,068	1,751
Gotovi novac (kasa)	1,233	3,484	2,744
A. Ukupno: finansijska imovina u PG	445,734	442,189	329,955
Bilans fondova	Godina 2022	Godina 2021	Godina 2020
Određeni grantovi donatora	15,505	15,818	9,752
Sopstveni prihodi preneti u CJ	2,584	1,436	1,765
Sopstveni prihodi preneti u NL	90,005	80,078	55,994
Poverilački fond za razvoj	7,974	7,354	7,078
Namenski prihodi	2,285	467	52
Drugi prihodi	24,807	19,812	15,894
Neutrošena sredstva od zaduživanja	16,751	5,131	3,941
B. Sredstva posebne namene	159,911	130,095	94,475
C. Neraspoređeno	285,824	312,094	235,480
Ukupna sredstva (B+C)	445,734	442,189	329,955

Stanje tekućih računa u CBK je povećano u poređenju sa prethodnom godinom. Gotovina na kraju 2022. godine povećana je za 3.545.000 € u odnosu na stanje iz 2021. godine.

Gotovina u Centralnoj banci Kosova iznosi 419,664,000€ ili 94% ukupne gotovine.

Iz gornje tabele se vidi da se prenos sopstvenih prihoda kao neutrošenih prihoda lokalnog nivoa povećava iz godine u godinu. Ove godine u odnosu na prethodnu godinu povećanje je iznosilo 9.927.000€. Takođe, neutrošena sredstva zaduživanja u odnosu na prethodnu godinu zabeležila su rast od 11.620.000€.

7. Objašnjajući beleški

7.1 Nefinansijska kapitalna sredstva, ne-kapital i zalihe

Uredba MF br. 02/2013 o upravljanju imovinom u budžetskim organizacijama obavezuje sve organizacije da održavaju registre nefinansijske imovine i da ih stalno obnavljaju ili ažuriraju, u zavisnosti od novih kupovina/nabavki ili sistematskog pregleda njihovog stanja upotrebe. Nefinansijska imovina prema klasifikaciji računovođe se dele na:

- Kapitalna sredstva koja imaju rok upotrebe duži od jedne godine, imaju finansijsku vrednost preko 1,000€ i vlasništvo i kontrola beneficija ostaje u BO;
- Nekapitalna sredstva koja imaju rok korišćenja duži od jedne godine, imaju finansijsku vrednost manju od 1,000€ i vlasništvo i kontrola koristi ostaje BO;
- Zalihe ili rezervna oprema i kancelarijski materijal.

Nefinansijska kapitalna i nekapitalna imovina

Upravljanje imovinom se vrši preko dva centralizovana sistema: SIMFK računovodstveni registar kao integrisani sistem u okviru MFRT, gde se evidentiraju, održavaju, procenjuju i izveštavaju kapitalna imovina u vrednosti od preko 1.000€, kao i sistem/aplikacija " E-imovina" koji je integrisani sistem u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, gde sve budžetske organizacije moraju da evidentiraju, upravljaju i izveštavaju o ne- kapitalnoj imovini ispod 1.000€ i rezervnim zalihama/opremi i kancelarijskom materijalu.

Rezultati revizije pokazuju da obelodanjivanja nefinansijske imovine u 2022. godini nisu pružila dovoljnu sigurnost da budžetske organizacije imaju potpune kontrole i nadgledanje njihove imovine i upravljanja. Takođe, podaci o nefinansijskoj imovini u sistemima za upravljanje imovinom u SIMFK i e-imovini su nepotpuni. Ista praksa upravljanja imovinom se nastavlja i u institucijama na centralnom i lokalnom nivou, iako su godinama davane preporuke za poboljšanje upravljanja i povećanje kontrola nefinansijske imovine.

Budžetske organizacije su prijavile različite vrednosti imovine u pojedinačnim GFP, brojke koje su zatim konsolidovane u GFP. U slučaju revizije pojedinačnih iskaza, uočene su nedoslednosti između prijavljenih cifara i revidiranih vrednosti.

Tabela 20 - Kapitalna i nekapitalna nefinansijska imovina

Imovina	Institucije	Vrednost imovine GFP-BRK	Prema reviziji	Potcenjeno neto
Imovina kapitala preko 1.000€	Centralni nivo	2,971,789,183	3,011,978,102	(40,188,919)
	Lokalni nivo	6,283,260,268	6,302,170,598	(18,910,330)
Imovina kapitala ispod 1.000 €	Centralni nivo	35,975,101	36,201,877	(226,776)
	Lokalni nivo	21,722,392	21,735,002	(12,610)
Zalihe	NQ+NL	44,423,541	40,949,935	3,473,606
Ukupno		9,357,170,485	9,413,035,514	(55,865,029)

Iz gornje tabele primećujemo da je nefinansijska imovina u celini su niže vrednovane u iznosu od 55.865.029€¹² (imovina preko 1.000€ je niže vrednovana 59.099.249€, imovina ispod 1.000€ je niže vrednovana za 239.386€ i akcije su više vrednovane za 63,60,473€). I ove godine, kao i prethodnih godina, stanje imovine je netačno prikazano u njihovim izveštajima (u 2021. godini više vrednovana je bila 83.507.406€).

Vredi napomenuti da je i ove godine, u oblasti imovine, bilo napretka u ispravljanju registara imovine, kao što je slučaj sa MŽSPPI, koje je ispravio greške u iznosu od 71.801.641€, koje su uticale na njihovo precenjivanje (evidentirane isplate tokom godina za održavanje puteva kao sredstvo). Isto tako, Ministarstvo za zajednice i povratak je izvršilo korekciju registra imovine prenošenjem imovine u iznosu od 21,415,168€ na pojedinačne korisnike.

¹² Kapitalna i ne-kapitalna potcenjivanje su 78,064,670€ dok je precenjivanje 22,199,635€

Centralni nivo

Iz pojedinačnih revizija, pokazalo se da neke budžetske organizacije nisu uključile u registre imovinu koja ispunjava kriterijume da se smatra imovinom, i kao rezultat toga, neto vrednost prikazana u GFP-BRK je niže vrednovana za 40,415,695€. Ministarstva koja su imala najveći uticaj na ovu grešku je potcenjivanje imovine od strane MŽSPPI za 53,022,764€, dok je precenjivanje od strane ME za 10,000,000€ i MONTI za 3,020,964€.

Razlozi za ove velike razlike dolaze uglavnom iz sljedećih razloga:

- Nepotpuna registracija imovine koja je bila u vlasništvu budžetskih organizacija;
- Čuvanje finalne imovine kao buduće investicije uprkos tehničkom prihvatanju; I
- Nepravilna primena stopa amortizacije.

Identifikovane greške ili nedoslednosti u stanju kapitalne i ne-kapitalne imovine dovele su do precenjivanja/potcenjivanja imovine u 17 organizacija na centralnom nivou (11 ministarstava i 6 nezavisnih agencija) ili 35% centralnih institucija.

Ostale slabosti u kontrolama i upravljanju imovinom koje se najčešće susreću tokom pojedinačnih revizija su:

- U 10 institucija nije izvršeno usaglašavanje podataka između godišnjeg izveštaja o popisu i opšteg imovinskog registra, dok u jednom slučaju nije sproveden proces popisa;
- Sistem e-bogatstva nije korišćen u 16 institucija; I
- U 6 institucija uočeni su nedostaci u evidentiranju sledeće imovine kao investicija.

Lokalni nivo

Iz pojedinačnih revizija je utvrđeno da neke opštine nisu uključile deo imovine u svoje registre, te je kao rezultat toga vrednost imovine prikazane u GFP -BRK potcenjivanja 8.922.940€. Opštine koje su imale najveći uticaj na ovu grešku su opštine Južna Mitrovica i Dečani. Niže precenjivanje imovine od strane Opštine Mitrovica iznosilo je 12,161,440€ (prema komisiji za procenu iz Opštine), vrednost koja nije predstavljena u imovinskim registrima u SIMFK, što je rezultiralo kao nepotpuno. Isto tako, neka imovina (zemljište i razni objekti), koja je popisana, ali nije procenjena od strane opštine, prikazana je u GIR, ali bez vrednosti, i koja može imati materijalni uticaj. U međuvremenu, potcenjivanje imovine u opštini Dečani je bila 6,152,406€, što se uglavnom odnosi na izgradnju puteva i investiciono održavanje.

Od ukupno 34 revidiranih opština, njih 15 je više vrednovano/niže vrednovano prikazanu imovinu, odnosno 44% revidiranih opština nije pravilno prikazalo kapitalnu i nekapitalnu imovinu.

Ostale slabosti u kontrolama i upravljanju koje se najčešće susreću tokom revizije imovine u opštinama su:

- U 12 opština su postojali nedostaci u amortizaciji imovine i nedostaci u registraciji imovine kao budućih investicija;
- U 8 opština su postojali nedostaci u popisu imovine (ne popis imovine, delimičan popis i kasni popis);
- U 6 opština došlo je do neusklađenosti između registra imovine i izveštaja o popisu i nije korišćen e-sistem imovine.

Zalihe za centralni i lokalni nivo

Zalihe ili rezervna oprema i kancelarijski materijal prema GFP -BRK iznose 44,423,541€, dok su prema pojedinačnim revizijama bili 40,949,935€ sa višem vrednovanjem od 3,473,606€. Ovo više precenjivanje dolazi kao rezultat pogrešnog izveštavanja UKBSK. Vredi napomenuti da je na kraju 2022. godine šest opština i jedna nezavisna institucija prijavilo zalihe nulte vrednosti.

Preporuke za Vladu

- Vlada, preko MFRT, mora obezbediti dovoljnu obuku za službenike za imovinu i finansijske direktore u vezi sa procesom registracije imovine i njihovim tačnim predstavljanjem u pojedinačnim finansijskim izveštajima; i
- Vlada, preko Ministarstva unutrašnjih poslova, mora obezbediti da sve budžetske organizacije koriste e-iovina aplikaciju.

7.2 Potraživanja

Potraživanja uključuju iznos prava budžetskih organizacija prema strankama za pružanje usluga kao rezultat njihove aktivnosti. Ovi računi potiču od fakturiranih i nenaplaćenih iznosa iz prihoda organizacija.

Potraživanja predstavljaju važnu stavku za potrebe finansijskog upravljanja. BO su dužne da vode registre koji služe kao osnova za finansijsko izveštavanje. Dok se evidencije uglavnom vode ručno, onda se konsoliduju i za potrebe finansijskog izveštavanja organizacija i za konsolidovane finansijske izveštaje.

Ukupna prikazana vrednost računa potraživanja u GFP-BRK iznosila je 840,946,133€ (od čega 607,974,066€ sa centralnog nivoa i 232,972,067€ sa lokalnog nivoa). Dok, prema reviziji, vrednost računa potraživanja je 842,833,639€, sa potcenjivanjem od 1,887,506€ (potcenjivanje od 2,096,414€ na lokalnom nivou i precenjeno od 208,908€ na centralnom nivou).

Na osnovu GFP 2022, vrednost potraživanja u odnosu na prethodnu godinu je povećana za 62,897,519€ ili oko 8%. Iako je postojao trend povećanja ovih računa, radnje koje su preduzete na njihovom prikupljanju nisu se pokazale dovoljno efikasnim. S druge strane, treba naglasiti da starost ovih računa otežava njihovo prikupljanje.

Tabela 21 - Sažetak računa potraživanja u posljednje tri godine (u €)

Potraživanja	Prema reviziji 2022.	Prema GFP iz BO 2022.	Prema GFP - BRK			Poređenje 2022-2021 u %
			2022	2021	2020	
Centralni nivo	607,765,158	607,974,066	607,974,066	564,294,945	481,470,171	7,74%
Lokalni nivo	235,068,481	232,972,067	232,972,067	213,753,696	213,018,462	8,99%
Ukupno	842,833,639	840,946,133	840,946,133	778,048,640	694,488,633	8,08%

Potraživanja na centralnom nivou

Vrednost potraživanja prikazanih u GFI 2022 od centralnog nivoa je bila 607,974,066€, dok je prema reviziji ova vrednost bila 607,765,158€ sa procenom od 208,908€.

Ukupne vrednosti potraživanja računa oko 97% čine Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT) u iznosu od 525.307.512€, Nezavisna komisija za rudnike i minerale (NKRM) u iznosu od 36.842.200€ i Ministarstvo unutrašnjih poslova u vrednosti od 28,628,737€. U odnosu na prethodnu godinu, potraživanja karakteriše trend rasta od oko 8%.

Potraživanja na lokalnom nivou

Vrednost potraživanja prikazanih u GFI za 2022. godinu za 34¹³ opštine je bila 232,972,067€, dok je prema reviziji ova vrednost bila 235,068,481€, uz potcenjivanje od 2,096,414€.

Ova razlika je rezultat netačnog prikaza računa kao i nedostataka u vođenju evidencije. Potraživanja na lokalnom nivou uglavnom se sastoje od poreza na imovinu, poreza na poslovanje, poreza na usluge otpada, zakupnine i drugih. U ukupnom RR, opština Priština učestvuje sa 30%, opština Peć sa 9%, opština Prizren sa 8%, opština Uroševac sa 7% itd. Dok, u odnosu na prethodnu godinu, potraživanja karakteriše trend rasta od oko 9%.

U nastavku su predstavljene opštine koje su potcenjene RR u višim vrednostima (razlike između konsolidiranih izveštaja i vrednosti prema reviziji):

- Opština Gračanica za 1,418,765€ pošto su predstavljene samo beleške za 2022, ne uključujući beleške prikupljene iz prethodnih godina; i
- Opština Uroševac za 955,841€, koja nije obelodanila kompletnu evidenciju i nedostatak osnova sa tačnim dokazima za LLA.

U nastavku su prikazane opštine koje su više vrednovale RR u višim vrednostima (razlike između konsolidiranih izveštaja i vrednosti prema reviziji):

- Opština Priština za 152,231€ pogođena tehničkim greškama i udvostručenim iznosom;
- Opština Glogovac za 38,773€ zbog grešaka tokom učitavanja u sistemu upravljanja prihodima; i
- Opština Vitina za 32,761€ zbog ne ažuriranja beleški u sistemu poreza na imovinu, jer su uključene tri imovine koje su u vlasništvu institucija RK i oslobođene su poreza na imovinu,

Preporuka za Vladu

Vlada, u koordinaciji sa MFRT i MALS, treba da preispita postojeće mehanizme za naplatu dugova, njihovu strukturu, zastarelost i verovatnoću naplate ovih dugova. Takođe, mora osigurati potpuno i tačno izveštavanje i konsolidaciju računa potraživanja.

¹³Opštine Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić nisu prijavile potraživanja

7.3 Neizmirene i potencijalne obaveze

Neizmirene obaveze

Neizmirene obaveze predstavljaju primljene račune za izvršene radove/usluge od strane ekonomskih operatera, a koje nisu plaćene. Zbog upotrebe gotovinskog računovodstva, stanje neizmirenih obaveza može biti prikazano samo u finansijskim izveštajima, tim više kada ovakav pristup prikupljanja informacija van SIMFK-a ostavlja prostor za moguće greške u izveštavanju ili njihovom odvijanju.

Zakon o budžetu i podzakonski propisi za potrošnju javnog novca ograničavaju ulazak BO u obaveze, jer su oni dužni da naruče robu/radove (narudžbenu) samo kada ima raspoloživih sredstava. Ali tako nešto se uvek ne poštuje.

Neizmirene obaveze prema GFP-BRK iznose 149,734,697€, dok prema reviziji iznose 149,865,472€, kao rezultat ovoga imamo odcenjivanje od 130,775€. U odnosu na prethodnu godinu, prema GFP-2022, obaveze su smanjene za 41.098.513€ ili oko 22%.

Najizraženija otplata obaveza bila je po osnovu plaćanja izvršenih za eksproprijacije prethodnih godina u iznosu od 13.313.645€ (najveće uplate Ministarstvu životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture u iznosu od 12.008.026€), te od otplaćene su obaveze BO u iznosu od 27,784,868€. Do ovog smanjenja došlo je zbog činjenice da je Vlada dala prioritet izmirenju obaveza.

Tabela 22 - Neizmirene obaveze u posljednje tri godine

Neizmirene obaveze _	Prema revizija 2022	GFI-BRK 2022			Poređenje 2022 - 2021/ u %
		2022	2021	2020	
Centralni nivo	129,155,623	129,448,861	160,143,779	325,769,202	-19%
Lokalni nivo	20,709,849	20,285,836	30,689,431	34,085,635	-34%
Ukupno	149,865,472	149,734,697	190,833,210	359,854,837	-22%

Neizmirene obaveze centralnog nivoa

Prema reviziji, vrednost neizmirenih obaveza u odnosu na GFP-BRK na centralnom nivou je više vrednovana za 293.228€.

Neizmirene obaveze na lokalnom nivou

Kao rezultat netačnog prikaza obaveza u pojedinačnom GFP, greške su prenete i na ukupne obaveze GFP-BRK. Prema reviziji, vrednost obaveza u odnosu na GFP -BRK na lokalnom nivou je niže vrednovana za 424.013€.

Opštine sa najvećim dugovima su Gnjilane sa 4,599,011€ ili 22% dugova na lokalnom nivou i Uroševac sa 3,102,831€ ili 15%.

Netačno objavljivanje obaveza predstavljaju nepravedan pregled finansijske pozicije BO i Vlade, gde mogu rezultirati neadekvatnim odlukama tokom procesa budžetiranja. Slabe kontrole u slučaju usaglašavanja podataka ugrožavaju identifikaciju, tačno i potpuno izveštavanje o obavezama, dovodeći u pitanje verodostojnost pregleda.

Preporuka za Vladu

MFRT treba da uspostavi kontrole kroz izveštaje o praćenju neizmirenih obaveza od BO i kada se uoče odstupanja od zakonskih rokova treba preduzeti mere.

Potencijalne obaveze

U odeljku obaveza prikazane su potencijalne obaveze koje predstavljaju različita potraživanja tužilaca, koja će verovatno stvoriti obaveze za organizacije u budućnosti, u zavisnosti od sudskih odluka, koje mogu biti u korist stranaka tužioca. To se odnosi na naknade za eksproprijacije, naknadu duga, materijalnu štetu, plate i druge finansijske implikacije u vezi sa njima.

U GFP-BRK, potencijalne obaveze za 2022. godinu iznose ukupno 347.003.930€, dok su prema reviziji potencijalne obaveze iznosile 330.917.544€. Na osnovu ovih analiza proizilazi da su potencijalne obaveze precenjene ukupno za 16,086,386€, ukupna precena potencijalnih obaveza je bila 21,183,696€, dok je potcenjena 5,097,310€.

Na precenjivanje ove kategorije uticale su greške u njihovom otkrivanju u pojedinačnim PFV, kao i nedostatak istinske komunikacije između OB i državnog tužioca. U odnosu na prethodnu godinu, prema podacima GFP-BRK, imamo povećanje ovih obaveza od 109.606.877€ ili oko 46%. Trend rasta ovih obaveza i istovremeno neopreznost i nepažnja u njihovoj realizaciji izveštavanja je zabrinjavajuće.

Tabela 23 - Sažetak potencijalnih obaveza

Potencijalne obaveze	Prema reviziji 2022	Prema GFI-BRK iz 2022			Poređenje 2022 - 2021/ u %
		2022	2021	2020	
Centralni nivo	194,228,186	197,233,674	180,476,478	165,869,909	9%
Lokalni nivo	136,689,358	149,770,256	56,920,575	80,743,148	163%
Ukupno	330,917,544	347,003,930	237,397,053	246,613,057	46%

Potencijalne obaveze centralnog nivoa

Vrednost potencijalnih obaveza centralnog nivoa prema GFP -BRK iznosila je 7,233,674€, dok je prema reviziji 194,228,186€, uz precenu od 3,005,488€. U nastavku su prikazane institucije koje su precenile/potcenile potencijalne obaveze na veće vrednosti:

- Ministarstvo ekonomije je potcenilo potencijalne obaveze u iznosu od 4,741,404€;

- Fond zdravstvenog osiguranja je precenilo potencijalne obaveze u iznosu od 4,675,715€;
- Ministarstvo unutrašnjih poslova je precenilo potencijalne obaveze u iznosu od 1,599,862€; i
- Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture je precenilo potencijalne obaveze u iznosu od 1,422,109€.

Neefikasna komunikacija između nadležnih ministarstava i Državnog tužilaštva, greške u postupanju s potencijalnim obavezama, kao i slabe kontrole u praćenju toka predmeta u sudskim postupcima najčešći su razlozi precenjivanja ili potcenjivanja potencijalnih obaveza.

Potencijalne obaveze lokalnog nivoa

Potencijalne obaveze prema opštinama su različite prirode, počev od potraživanja za jubilarne plate do tužbi za eksproprijaciju. Vrednost potencijalnih obaveza na lokalnom nivou prema GFP-BRK iznosila je 149.770.256 €, dok je prema reviziji iznosila 136.689.358 €, uz precenu od 13.080.898 €.

U nastavku su prikazane opštine koje su precenile obaveze na veće vrednosti:

- Kao rezultat dupliranja, Opština Priština je precenila potencijalne obaveze za 11,847,843€. To se dešavalo zbog različitih procesnih radnji iz godine u godinu;
- Opština Gračanica je precenila potencijalne obaveze za 865,542€; i
- Opština Dečane je precenila potencijalne obaveze za 561,043€ kao rezultat nedostatka komunikacije unutar opštinskih odeljenja.

Neefikasna komunikacija između finansijskog sektora i pravnih zastupnika opština, greške u postupanju sa potencijalnim obavezama, kao i slabe kontrole bili su najčešći razlozi za precenjivanja potencijalnih obaveza na lokalnom nivou.

Netačno predstavljanje potencijalnih obaveza je uticalo da se ne odrazi ispravno i potpuno stanje. Ovo je uticalo da informacije objavljene o ovim obavezama budu dezorijentacije za zainteresovane strane.

Preporuka za Vladu

Da preko Ministarstva pravde (Državnog tužilaštva) i u koordinaciji sa pravnim službama budžetskih organizacija, proveri tačnu i potpunu vrednost potencijalnih obaveza, kako bi bila prikazano u GFI bila tačna. Tamo gde postoje nedoslednosti u beleškama, identifikirajte razloge za ove greške i ispravite ih.

7.4 Isplate prema sudskim i izvršnim odlukama

Na osnovu ZUJFO, član 40. tačka 1., kada sud donese naredbu ili odluku kojom se od organa javne vlasti traži da nekom licu isplati bilo koju vrstu novčane naknade, a na naredbu ili odluku ne postoji pravo žalbe organa vlasti ili organ javne vlasti nije blagovremeno iskoristio ovo pravo, sud kopiju

naredbe ili rešenja odmah šalje Ministarstvu pravde i nadležnom ministarstvu, radi izvršenja navedene isplate.

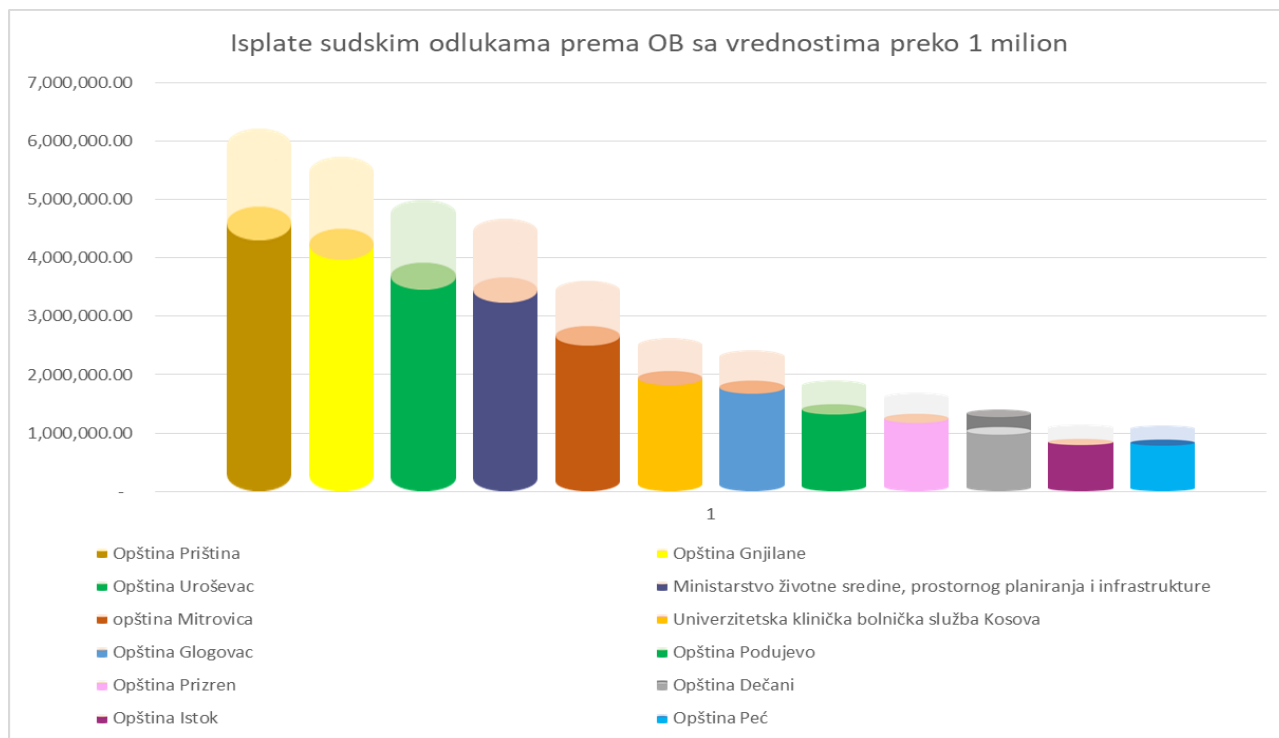
Isplate prema odlukama sudova i odlukama privatnih izvršitelja za 2022. godinu su u iznosu od 46,349,349€. U poređenju sa 2021. godinom, vrednost ovih isplata ima blagi pad od 5.568.280€ ili 11%, ali i dalje ostaje na visokom nivou. Iako su uzroci ovakvog stanja gotovo isti kao i prethodnih godina, možemo reći da tretman ovih uzroka od strane odgovornih nije bio na odgovarajućem nivou.

Tabela 24 - Isplate po sudskim i izvršnim odlukama (u evrima)

Plaćanja po kategorijama	2022	2021	2020
Plate i dnevnice	16,075,491	19,998,545	73,976
Robe i usluge/ komunalne usluge	5,142,784	10,697,725	12,881,930
Subvencije i transferi	1,274,649	1,237,288	259,151
Kapitalne investicije	23,856,425	19,984,071	16,750,254
Ukupno:	46,349,349	51,917,629	29,965,311

Neispunjavanje obaveza budžetskih organizacija na vreme je rezultiralo dodatnim troškovima za državni budžet zbog troškova sudskih (izvršiteljskih) postupaka i troškova kamata. Ovi dodatni troškovi su oštetili budžete ovih BO, a samim tim i ciljeve koje su trebali postići tim sredstvima. S obzirom da veliki deo ovih troškova čine kapitalna ulaganja, proizilazi da su mnogi projekti zbog ovih troškova ostali nerealizovani.

U nastavku je grafički prikazano 12 budžetskih organizacija kojima su izvršene isplate u vrednosti većoj od milion eura, što čini preko 81% iznosa isplata izvršenih po sudskim odlukama ili preko 37 miliona €.



Iz analize troškova sudskih odluka u SIMFK-u i na osnovu pojedinačnih revizija BO, uočeno je da u većini ovih isplata, Trezor nije izvršio podelu troškova glavnog duga na troškove sudskih izvršiteljskih postupaka, kako je predviđeno računovodstvenim planom.

Međutim, trezor je zadržao i druge dokaze u vezi sa raspodelom ovih troškova van SIMFK-a i na osnovu ovih informacija, primećuje se da su od ukupnog iznosa isplata sudskim/izvršnim odlukama, dodatni troškovi mimo glavnog duga iznosili 7,467,532€, ili 16 %

.Tabela 25 - Isplate sudskih i izvršnih odluka po nivoima vlasti (u €)

Plaćanja po kategorijama	2022	2021	2020
Centralni nivo	9,887,292	20,010,276	15,324,361
Lokalni nivo	36,462,057	31,907,353	14,640,950
Ukupno:	46,349,349	51,917,629	29,965,311

Isplate sudskih odluka centralnog nivoa

Isplate organizacijama na centralnom nivou su bile 9,887,292€, ili 21% od ukupnih sudskih odluka. Većina ovih sudskih odluka odnosila se uglavnom na isplate eksproprijacije kao rezultat pritužbi vlasnika koji su bili deo procesa eksproprijacije, a ostatak na naknade radnicima za jubilarne i naknadne zarade koje su bile predviđene prema kolektivnom ugovoru, ali to nije budžetirano iz kategorije plata.

Isplate sudskih odluka lokalnog nivoa

Isplate na lokalnom nivou iznosile su 36,462,057€ ili 79% od ukupnih sudskih odluka. Većina ovih sudskih odluka se uglavnom odnosila na naknade radnicima za jubilarne i naknadne plate koje su bile predviđene kolektivnim ugovorom, a koje nisu budžetirane iz kategorije plata i kašnjenje u plaćanju faktura od strane BO dospelih zbog nemara odgovornih službenika ili nedostatak budžetskih sredstava.

Preporuka za Vladu

Vlada, preko nadležnih institucija, ispituje obaveze i odgovornosti BO, koje proizilaze iz kolektivnih ugovora i preduzima odgovarajuće radnje. U zavisnosti od ovih obaveza i budžetskih mogućnosti, obezbediti da budžetske organizacije naprave adekvatno planiranje budžeta, kako bi se izbegli nepotrebni troškovi iz eventualnih sudskih procesa. Takođe, preko aktera uključenih u proces eksproprijacije, preduzeti mere za izbegavanje ili rešavanje brojnih sudskih sporova.

Preporuka za Ministarstvo finansija, rada i transfera

Ministar, u koordinaciji sa direktorom Trezora, mora osigurati da se tokom izvršenja plaćanja na osnovu sudskih/izvršnih odluka, dodatni troškovi izvršnog postupka odvoje od iznosa glavnog duga prema ekonomskim kodovima predviđeni planom računovodstva.

7.5 Podaci o zapošljavanju

Prema Zakonu br. 08 /L-066 o budžetskim izdvajanjima za 2022. godinu, planirani broj zaposlenih za centralni i lokalni nivo bio je 87.311, dok je broj zaposlenih prema GFIBRK bio 80.086. Na osnovu podataka sistema upravljanja zaradama – Payrolla, uočava se da je stvarni broj zaposlenih u decembru 2022. godine bio 82.277 ili 2.191 više od broja prikazanog u GFIBRK

Trezor u GFIBRK je predstavio samo broj zaposlenih prema izveštaju o stopama, isključujući zaposlene koji su bili na platnom spisku za mesec decembar sa nulom (osoblje na porodiljskom odsustvu, neplaćeno odsustvo, rezervisti KSB-a, itd.). Takođe, u ovom broju su usklađivanja za opštinsko osoblje u sektoru obrazovanja koji nemaju punu normu, kao i usklađivanja u zavisnosti od datuma početka rada ili odlaska radnika iz sistema plata.

Broj trenutno zaposlenih prema stopama izveštaja ne predstavlja stvarni broj zaposlenih u javnoj upravi koji imaju ugovorne odnose (zaposleni koji su deo Payrolla) sa budžetskim organizacijama, što rezultira nepravednom i netačnom prezentacijom.

Zaposleni van platnog spiska

Prema GFIBRK za 2022. godinu, broj zaposlenih van platnog spiska bio je 622 (centralni nivo 545 dok lokalni nivo 77). Najviše zaposlenih van platnog spiska bilo je u UKBSK 305, MFRT 38, Opštini Glogovac 32 itd.

U odnosu na prethodnu godinu, broj zaposlenih u ovoj kategoriji smanjen je za 1.441. Smanjenje broja dolazi uglavnom od Ministarstva zdravlja jer više nije bilo potrebe za kadrovima za upravljanje pandemijom COVID-19.

Zaposleni putem Ugovora o posebnim uslugama (UPU)

Prema podacima GFIBRK za 2022. godinu, broj zaposlenih preko UPU bio je 1.511. U poređenju sa prethodnom godinom, imamo značajno smanjenje od 62.372, što je rezultat angažovanja osoblja od strane CIK-a za izbore 2021. godine.

Prema pojedinačnim revizorskim izveštajima za 2022. godinu, angažovanje kadrova UPU bilo je na konkretnim poslovima, ali je bilo slučajeva i za popunjavanje redovnih radnih mesta. Takođe, bilo je slučajeva da nisu primenjene odgovarajuće procedure za njihovo angažovanje.

Najveći broj ljudi angažovanih UPU bilo je na centralnom nivou bio je u MFRT sa 357 ljudi, od kojih je 344 bilo angažovano kao anketari u Kosovskoj agenciji za statistiku.

Dok na lokalnom nivou imamo sledeće nedostatke za ovu kategoriju zaposlenih:

- Opština Priština je angažovala 201 radnika preko UPU, bez primene redovnih procedura zapošljavanja. Nakon isteka prvih ugovora (na rok od četiri meseca), isti ugovori su produženi za još četiri meseca;
- Opština Dečana je preko UPU angažovala 103 radnika u opštinskoj administraciji u raznim direkcijama kao iu zdravstvenom sektoru. Za ove zaposlene, opština nije razvila ni formalnu proceduru zapošljavanja ni proceduru nabavke za UPU, ali su se angažovali sa odlukama u

trajanju od šest (6) meseci, koje se ponavljaju iz godine u godinu. Njihovo angažovanje nije bilo za posebne usluge ili specifične zadatke, već za redovna radna mesta; i

- Opština Vitina je angažovala 80 osoba preko UGU za pokrivanje uglavnom redovnih pozicija u opštinskoj upravi, za koje nije razvila nikakvu proceduru, bilo putem nabavke ili redovnog procesa zapošljavanja.

Preporuka za Ministarstvo finansija, rada i transfera

Ministar mora da obezbedi da se u izveštavanju zaposlenih u javnoj upravi prikaže stvarni broj zaposlenih, uključujući sve zaposlene koji imaju ugovorne odnose sa relevantnim budžetskim organizacijama i koji su deo sistema upravljanja platama (Payroll).

A decorative graphic consisting of numerous thin, white, wavy lines that originate from the top left and curve downwards and to the right, creating a sense of movement and depth against the solid blue background.

Poglavlje - II

PREGLED REZULTATA
POJEDINAČNIH REVIZIJA
2022

1. Rezime mišljenja, zaključaka i preporuka

NKR za 2022. godinu je obavila 86¹⁴ finansijskih revizija i revizija usklađenosti za centralni i lokalni nivo. Revizije su sprovedene na osnovu metodologije finansijskih revizija i revizija usklađenosti u skladu sa Standardima revizije (SNISA). Na osnovu ovoga, mi smo dali revizorska mišljenja za finansijske izveštaje i dali smo zaključke u vezi usklađenosti sa autoritetima za svaku budžetsku organizaciju (BO).

Od revizije 86 pojedinačnih PFV-a, 53 su rezultirala sa nemodifikovanim mišljenjem, a 33 sa modifikovanim/kvalifikovanim mišljenjem. U odnosu na 2021. godinu, primećuje se poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja, jer je za 2021. dato 46 neizmenjenih, 42 modifikovana i 2 suprotna mišljenja.

Što se tiče zaključaka o usklađenosti, u 41 revizorskom izveštaju konstatovano je da su budžetske organizacije radile u skladu sa zakonima i propisima na snazi, dok u još 45 nije postupalo u skladu sa važećim zakonima i propisima. Takođe, u poređenju na 2021. godinu, došlo je do poboljšanja u upravljanju rashodima i prihodima u skladu sa zakonskim okvirom na snazi zbog činjenice da je u 2021. godini dato 35 neizmenjenih, 49 izmenjenih i 6 suprotnih zaključaka.

Opšti zaključak je da su budžetske organizacije i na centralnom i na lokalnom nivou napravile poboljšanja kako u pogledu finansijskog izveštavanja tako i u pogledu usklađenosti sa zakonskim okvirom.

Tabela 26 – Broj preporuka po kategorijama za 2022. godinu

Br.	Ekonomске kategorija	Centralni nivo	Lokalni nivo	Ukupno
1	Godišnji finansijski izveštaji	10	6	16
2	Plate i dnevnice	21	12	33
3	Robe i usluge i komunalije	49	51	100
4	Uobičajeni problemi (MZ i IK)	7	22	29
5	Kapitalne investicije	30	75	105
6	Subvencije i transferi	8	31	39
7	Prihodi	7	27	34
8	Neizmirene obaveze	13	18	31
9	Potencijalne obaveze	10	9	19
10	Potraživanja	10	40	50
11	Imovina	49	46	95
12	Interna revizija	5	15	20
	Ukupno	219	352	571

U pojedinačnim revizorskim izveštajima BO za 2022. godinu dali smo 571 preporuku za poboljšanje svake oblasti u kojoj su identifikovani nedostaci i greške. Od 571 preporuke, 244 su nove preporuke, 271 ponovljena i 56 delimično ponovljena. Kategorije sa najvišim nivoom preporuka su kapitalne investicije, dobra i usluge i bogatstva.

Oblast javnih nabavki bila je u fokusu finansijske revizije i usklađenosti jer je tokom 2022. godine potpisano 10.290 ugovora, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje od 4%.

¹⁴ Opštine Severna Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečane nisu bile revidirane 2022. godine i nisu uključene u ovaj broj.

Vrednost potpisanih ugovora je preko 559 miliona evra ili 31 odsto veća u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno 162 ugovorenih autoriteta (UA) bila su uključena u razvoj aktivnosti nabavke koje su dovele do zaključenja ovih ugovora. Centralna agencija za nabavke je razvila aktivnosti nabavke za 16 nezavisnih institucija.

Budžetske organizacije su tokom 2022. godine potpisale 7.714 ugovora o nabavkama, što je 75% od ukupnog broja ugovora, dok su javna preduzeća potpisala 2.576 ugovora ili 25% od ukupnog broja ugovora. Rezultati revizije koji se odnose na ovu kategoriju troškova i drugih troškova, kao i preporuke za poboljšanje identifikovanih nedostataka, predstavljeni su u nastavku posebno za centralni i lokalni nivo.

2. Centralni nivo

2.1 Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj izmeni

NKR za 2022.godinu je završila 52 izveštaja o finansijskim revizijama i revizijama usklađenosti za centralni nivo, ovde su obuhvaćena revizije za ministarstva i nezavisne institucije.

Revizije su obavljene na osnovu metodologije za finansijske revizije i revizije usklađenosti, u skladu sa Standardima revizije (SNISA). Stoga, na osnovu ove osnove, dali smo revizorska mišljenja za finansijske izveštaje, u skladu sa SNISA, kao i zaključke u vezi sa usaglašenošću sa organima za svaki BO. Mišljenja revizije u vezi sa godišnjim finansijskim izveštajima centralnog nivoa BO su predstavljena u tabeli ispod.

Tabela 27 – Vrsta i broj mišljenja za centralni nivo za 2022. godinu

Subjekti revizije	Nemodifikovano zaključak	Kvalifikovano zaključak	Ukupno
Centralni nivo ¹⁵	9	14	23
Nezavisne institucije	26	3	29
Ukupno	35	17	52

Od 52 GFI-a na centralnom nivou (uključujući nezavisne institucije), 35 je rezultiralo sa nemodifikovanim mišljenjem, a 17 sa kvalifikovanim mišljenjem .

Glavna pitanja koja su uticala na kvalifikaciju mišljenja su:

- Nepravilna klasifikacija i prijavljivanje troškova, uglavnom pod uticajem raspodele zakonskih budžetskih sredstava u neadekvatnim kategorijama;
- Netačne informacije o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini, koje se ogledaju od njihove potcenjenosti zbog nedostatka adekvatne registracije ili neregistracije u registrima računovodstva imovine. S druge strane, postoje slučajevi kada registri imovine uključuju imovinu koja nije u vlasništvu BO, što utiče na precenjenost;
- I ove godine nastavljene su isplate redovnim zaposlenima na osnovu Briselskog sporazuma. Kao rezultat ovoga, u 2022. godini ukupna vrednost ovih isplata je bila 792.955€, koja je izvršena u nedostatku potpunog kontinuiteta u radu. Broj zaposlenih za ovu kategoriju zaposlenih bio je 129 (MŽSPP 64 zaposlena, MUP 20, MKOS 20 i MIPT 25) koji su bili plaćeni tokom cele godine, dok su 52 zaposlena isplaćena samo za prvu polovinu 2022. godine (MONTI je imao 32 zaposlena kojima u drugoj polovini godine su obezbeđeni uslovi i postojao je kontinuitet zaposlenih, kao i MKRO je za 20 zaposlenih u drugoj polovini godine obustavio isplate/plate;
- Netačne informacije o potencijalnim obavezama koje su se odražavale od njihovog potcenjivanja zbog toga što nisu u potpunosti evidentirane. S druge strane, postoje slučajevi precenjivanja kao rezultat upisa u registar predmeta koji su završeni; i

¹⁵ Institucije na centralnom nivou uključuju: 15 ministarstva, KP, Kancelariju predsednika, Skupštinu Kosova, Fond zdravstvenog osiguranja, UKBSK, PAK, carinu i RTK

- Netačne informacije o neizmirenim obavezama kao rezultat neuvrštavanja faktura prihvaćenih kao obaveze.

2.2 Zaključci o usklađenosti i pitanja u njihovoj modifikaciji

Zaključci o usklađenosti koji se odnose na BO na centralnom nivou predstavljeni su u tabeli ispod.

Tabela 28 – Vrsta i broj zaključaka za centralni nivo za 2022. godinu

	Nemodifikovani zaključak	Kvalifikovani zaključak	Ukupno
Central Nivo ¹⁶	10	13	23
Nezavisne institucije	27	2	29
Ukupno	37	15	52

Od 52 GFI-a na centralnom nivou (uključujući nezavisne institucije), 37 je rezultiralo nemodifikovanim zaključkom, a 15 kvalifikovanim zaključkom.

Glavna pitanja koja su uticala na kvalifikaciju zaključaka su:

- Kašnjenje u plaćanju obaveza, u kom slučaju fakture nisu plaćene u zakonskom roku od 30 dana. Ovi nedostaci su rezultat nedostatka unutrašnjih kontrola u upravljanju isplatama faktura;
- Nepoštovanje koraka za obradu plaćanja kao što je propisano uredbom 01/2023 Trošenje javnog novca prihvatanjem faktura pre obezbeđivanja sredstava i naloga za kupovinu;
- Neopravdanost troškova od strane korisnika subvencija naplatu troškova od strane korisnika subvencija definisanih ugovorom;
- Izbor ekonomskog operatera koji nije u potpunosti ispunio kriterijume podobnosti prema dosijeu tendera;
- Realizovanje pregovaračkog postupka bez objavljivanja za transportna vozila i kašnjenja u isporuci robe; i
- Nepoštovanje pravila i operativnih smernica za javne nabavke u vezi sa upravljanjem ugovorom.

Gore navedeni problemi su nastali kao rezultat neadekvatnog funkcionisanja unutrašnjih kontrola budžetskih organizacija i neodgovornosti u radu nadležnih službenika. Usklađenost sa važećim zakonima i propisima je poboljšana u odnosu na prošlu godinu, jer od 17 kvalifikovanih zaključaka i jednog negativnog zaključka u ovoj godini, dato je 15 kvalifikovanih zaključaka i nijedan negativan.

¹⁶Institucije na centralnom nivou uključuju: 15 ministara, KP, Kancelariju predsednika, Skupštinu Kosova, Fond zdravstvenog osiguranja, UKBSK, PAK, carinu i RTK

2.3 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Najčešća pitanja koja se ponavljaju iz godine u godinu u institucijama centralnog nivoa, na osnovu ekonomskih kategorija, isključujući pitanja koja su uticala na mišljenje i zaključak o usklađenosti, prikazana su na sledeći način:

Plate i dodaci

Održavanje redovnih rukovodećih pozicija sa zamenicima nakon zakonskog roka, kao rezultat izostanka konkretnih radnji od strane nadležnih ministarstava/agencija na izradi novih propisa za kadrovsku reorganizaciju u skladu sa nastalim strukturnim promenama.

Roba i usluga

Nedostaci u procesu procenjivanja ponuda, izbor ponuđača kao odgovornih od strane komisije za ocenjivanje i njihova nagrada ugovorom u nedostatku ispunjavanja kriterijuma postavljenih u dosijeu tendera.

Kapitalne investicije

Kašnjenja u realizaciji kapitalnih projekata, kao rezultat neizvođenja radova po dinamičkom planu, pri čemu su razlozi ovih kašnjenja bili zaključivanje ugovora bez rešavanja problema eksproprijacije zemljišta, nedostaci u izradi izvršnih projekata.

Subvencije i transferi

Korisnici penzija i socijalne pomoći od zaposlenih lica i penzija isplaćenih nakon smrti, kao i beneficija više od jedne penzije iz penzionih šema, fenomen koji se i dalje prikazuje iz godine u godinu, međutim u poređenju sa prethodnom godinom postoji napredak u smanjenju ovih neredovnih plaćanja. Ovi nedostaci se i dalje događaju zbog nepostojanja konačnog tumačenja zakona o penzijskim šemama, kao i spajanja Ministarstva finansija, rada i transfera.

Imovina

- Nedostaci u procesu inventarizacije imovine, kao što je neusaglašavanje registara imovine sa izveštajem o inventarizaciji, au nekim slučajevima i nesprovođenje procesa inventara. Kao rezultat ovih nedostataka, neupotrebljiva imovina koja je identifikovana u izveštajima o inventarisanju nije uklonjena iz registara imovine, a pripremljeni izveštaji su često bili nekompletni, ne sadrže sve informacije koje se zahtevaju propisom imovine.
- Ne korišćenje sistema e-imovine, u kom slučaju su neke budžetske organizacije nastavile da vode evidenciju o nekapitalnoj imovini u internim registrima. Ovo je zbog nedovoljnog angažovanja budžetskih organizacija u funkcionalizaciji i korišćenju sistema elektronske imovine.

Prihodi

- U Carini Kosova je identifikovano da je bilo slučajeva da nije bilo potpunog usklađivanja carinskih taksu u TARIK-u sa sistemom ASICUDA. To je zato što Carina nije uspela da ažurira listu tarifnih kodova i podkodova između dva sistema.
- U PAK-u je identifikovano da je u 29 slučajeva bilo kašnjenja u rešavanju zahteva poreskih obveznika za povraćaj u zakonskom roku. Takođe, proces naplate i upravljanja prihodima je praćen nedostacima kao što su: nepotpun proces fiskalizacije i neefikasno upravljanje potraživanjima/starim dugovanjima.

Uprkos naporima PAK-a, puna fiskalizacija svih preduzeća i dalje ostaje izazov. Broj preduzeća koja još nisu fiskalizovana i koja su, prema važećem zakonodavstvu, obavezna da budu opremljena fiskalnim kasama na kraju 2022. godine bio je 12.537 poreskih obveznika. Većina od 8.974 preduzeća bez fiskalnih kasa bila su mikro preduzeća sa godišnjim prometom do 5.000 evra. U odnosu na prošlu godinu imamo smanjenje broja poreskih obveznika koji su bez fiskalnih kasa (u 2021. godini broj obveznika koji nisu imali fiskalne kase bio je 13.656).

2.4 Date preporuke

U 52 pojedinačna izveštaja centralnog nivoa, za 2022. godinu, dato je ukupno 219 preporuka za poboljšanje svake oblasti u kojoj su identifikovani nedostaci i greške. Od 219 preporuka, 112 su nove preporuke, 84 ponovljene i 23 delimično ponovljene. Tabela u nastavku prikazuje preporuke date za poslednje tri godine.

Tabela 29 – Broj preporuka za centralni nivo za tri godine

Subjekti revizije	Godine 2022	Godina 2021	Godina 2020
Central nivo ¹⁷	165	185	244
Nezavisne institucije	54	55	43
Ukupno	219	240	287

Podaci prikazani u tabeli pokazuju smanjenje broja preporuka u odnosu na prethodnu godinu. Ovo pokazuje da je ove godine došlo do poboljšanja upravljanja što je rezultiralo manjim brojem preporuka datih za 2022.godinu. Institucije koje imaju smanjenje preporuka u odnosu na prošlu godinu su: Služba Univerzitetske kliničke bolnice Kosova, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, Radio-televizija Kosova itd.

¹⁷Institucije na centralnom nivou uključuju: 15 Ministarstva, KP, Kancelariju predsednika, Skupštinu Kosova, Fond zdravstvenog osiguranja, UKBSK, PAK, carinu i RTK

3. Lokalni nivo

3.1 Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji

NKR za 2022.godinu je završila 34 izveštaja o finansijskim revizijama i reviziji usklađenosti za lokalni nivo. Za četiri (4) opštine na severu zemlje reviziju je inicirala NKR, ali zbog stvorenih okolnosti u tom delu nisu postojali odgovarajući uslovi za njihovu reviziju¹⁸.

Revizije su obavljene na osnovu metodologije za finansijske revizije i revizije usklađenosti, u skladu sa Standardima revizije (SNISA). Stoga, na osnovu ove osnove, dali smo revizorska mišljenja za finansijske izveštaje, u skladu sa SNISA, kao i zaključke u vezi sa usaglašenošću sa ovlašćenjima za svaku BO. Revizijska mišljenja u vezi sa GFI-a BO-a su predstavljena u tabeli ispod.

Tabela 30 – Vrsta i broj mišljenja za lokalni nivo za 2022. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovano mišljenje	Kvalifikovano mišljenje	Nerevidirane opštine	Ukupno:
Opštine	18	16	4	38

Kao što se vidi iz gornje tabele, pojedinačne revizije BO su rezultirale sa 18 nemodifikovanih mišljenja, kao i sa 16 modifikovanih mišljenja. Za revidirane opštine, izraženo u procentima, modifikovano je 47% revizorskih mišljenja, u odnosu na 2021. godinu (modifikovanih mišljenja je bilo 24 ili oko 67%), onda se može zaključiti da je pozitivan trend revizorskih mišljenja za 20%. To znači da je značajan broj BO uzelo u obzir preporuke koje smo im dali prošle godine o pripremi GFI, međutim, i dalje postoje problemi sa greškama u izveštavanju i obelodanjivanju informacija koje se zahtevaju u GFI u nekim opštinama.

Razlozi za modifikaciju revizorskih mišljenja su uglavnom bili:

- Nepravilna klasifikacija i prijavljivanje troškova na koje utiču isplate kroz odluke sudova/izvršitelja uglavnom za naknadu jubilarnih zarada i drugo, ali i nepravilno planiranje budžeta za pojedine ekonomske kategorije;
- Netačne informacije o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini, koje se ogledaju u njihovoj potcenjenosti zbog neregistracije imovine u računovodstvenim registrima. S druge strane, bilo je i slučajeva da se u imovinskim registrima nalazi imovina koja nije u vlasništvu opštine;
- Precenjivanje potraživanja zbog nepravednog fakturisanja prema obveznicima;
- Precenjivanje potencijalnih obaveza koje su udvostručene ili slučajevi pogrešnog izveštavanja; i
- Isplata za nedovršene radove, slučajevi kada različite pozicije u okviru situacija za plaćanje nisu završene, dok su izvrše isplate u celini situacija, ili slučajevi u kojima su izvršene uplate, dok nije prihvaćena isporuka robe.

¹⁸ Opštine: Severna Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečan.

U nekim slučajevima, modifikacija mišljenja je rezultirala kao rezultat uticaja van BO za koje BO nisu imali priliku da izvrše odgovarajuće ispravke. Ovi slučajevi se ogledaju u evidentiranim pogrešnim klasifikacijama u pojedinim opštinama¹⁹ u vezi sa isplatom jubilarnih zarada, na osnovu kolektivnog ugovora, odnose se na isplate koje je izvršio Trezor putem sudskih/izvršnih odluka, za koje opštine nisu imale budžetske mogućnosti za plaćanje zbog budžetskih izdvajanja za ovu namenu ili nedostatka odgovarajućeg budžetskog planiranja od strane opštine. Dok, druga pitanja koja su uticala na mišljenja su posledica nepravilnih kontrola u opštinama koje se odnose na upravljanje projektima ili službenika koji su odgovorni za identifikaciju ili neophodne registracije za određene račune za izveštavanje koje se odražavaju u GFI.

3.2 Zaključci o usklađenosti i pitanja u njihovoj modifikaciji

Za pitanja u vezi sa usklađenošću, NKR za 2022. godinu, za lokalni nivo, dao je 34 zaključka o usklađenosti. Zaključci o usklađenosti su predstavljeni u tabeli ispod.

Tabela 31 – Vrsta i broj zaključaka za lokalni nivo za 2022. godinu

Subjekti revizije	Nemodifikovani zaključak	Kvalifikovani zaključak	Nerevidirane opštine	Ukupno:
Opštine	4	30	4	38

Kao što se vidi iz gornje tabele, od 34 revidirane opštine proizišlo je 30 kvalifikovanih zaključaka i 4 nemodifikovana zaključka. Izraženo u procentima, 88% zaključaka revizije je kvalifikovano, što znači da većina opština ima problema sa poštovanjem ovlašćenja ili njihove transakcije nisu u skladu sa zakonskim zahtevima.

Međutim, važnije je izneti činjenicu da je na nivou opštine, u ovom aspektu, u 2022. godini pokazao bolji učinak u odnosu na prethodnu godinu.

Dok su 2021. godine revizorski izveštaji imali pet (5) negativnih zaključaka, za 2022. godinu nemamo negativnih zaključaka o usklađenosti sa zakonskim okvirom i propisima na snazi. To znači da su opštine preduzele mere i samo u određenim slučajevima one nisu bile u skladu sa zakonskim okvirom.

Razlozi za kvalifikovani zaključak bili su uglavnom pitanja koja se odnose na:

- Angažovanje službenika sa ugovorima za posebne usluge bez vođenja postupaka nabavke;
- Neverifikacija 20% oporezive imovine u skladu sa zakonom, kao rezultat nedostatka kapaciteta ljudskih resursa;
- Manjkavosti u razvoju procedura nabavki, kao što su nejasne tehničke specifikacije u tenderskim dosijeima, zaključivanje ugovora preko ocenjene cene (pogrešno), ne objavljivanje ugovora u sistemu e-nabavki kao i nedostatak upravljanja ugovora kroz ovaj sistem;
- Manjkavosti u upravljanju ugovorima, uključujući: nepotpisivanje planova upravljanja ugovorom, kašnjenja u dinamici projekta, ne-oduzimanje garancije tendera, plaćanja za

¹⁹ Opština Podujevo, Kosovo Polje, Glogovac, Prizren, Dečani, Đakovica, Vitina, Istog, Južna Mitrovica.

nedovršene radove kao i prekomerno snabdevanje ugovorenim količinama i korišćenje neadekvatnih ugovora koji su prouzrokovali prekoračenje njihove vrednosti u odnosu na procenjenu vrednost;

- Dodatni troškovi izvršenja su plaćeni zbog neispunjavanja obaveza na vreme od strane opština. Ova situacija je rezultat tužbi koje su podneli EO protiv Opštine zbog neplaćanja završenih radova ili usluga;
- Nedostatak godišnjih planova subvencionisanja NVO, greške u procenjivanju prijave, neadekvatan proces odabira korisnika nekorišćenjem definisanih metoda ili kriterijuma;
- Nepravilno upravljanje registracijom imovine potcenjivanjem ili precenjivanjem registara imovine;
- Kašnjenje u plaćanju računa (obaveze); i
- Obezbeđivanje sredstava nakon prijema faktura;

Gore navedeni problemi su nastali kao rezultat neadekvatnog funkcionisanja unutrašnjih kontrola opština i neodgovornosti u radu nadležnih službenika, kao i neuspeha opština da preduzmu konkretne radnje da bi izbegle identifikovane probleme.

3.3 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Pored pitanja koja su uticala na finansijsko mišljenje i zaključenje usklađenosti, NKR za 2022. godinu je u pojedinačnim izveštajima za 34 opštine pokrenula i pitanja o finansijskom upravljanju i usklađenosti.

Pitanja koja su identifikovana odnose se na različite ekonomske kategorije koje su uglavnom identifikovane u pojedinačnim izveštajima opština. Pored dole navedenih pitanja, važno je pomenuti trend povećanja potraživanja iz godine u godinu, nekorišćenje softvera za e-imovine i nesprovođenje procesa inventara imovine pre pripreme GFI-a, nedostatak akcionih planova i nizak nivo sprovođenja preporuka JUR-a kao i nefunkcionisanje revizorskih komiteta.

Plate i dnevnice

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji plata i dnevnica su:

- Slabosti u procenjivanju izbora kandidata, gde je utvrđeno da komisije za ocenjivanje nisu izvršile izbor kandidata prema rezultatima prikazanim na pismenim testovima i intervjuima. Komisije za ocenjivanje nisu pravilno ocenile kandidate kao rezultat neodgovarajuće pažnje;
- Zadržavanje radnih mesta sa vršiocima dužnosti, uprkos zakonskom uslovu za prestanak radnog odnosa sa privremenim vršiocima dužnosti, ovaj zakonski uslov još uvek nije sproveden. Ovo se desilo zato što menadžment nije uspeo da razradi procedure odabira zaposlenih sa redovnim ugovorima za radna mesta sa VD;
- Službenici van platnog spiska, ima slučajeva da opštine tokom 2022. godine (na kraju godine) nisu uspele da upišu sve zaposlene na platni spisak. Ovo se desilo jer je broj paralela u obrazovanju povećan više nego što je planirano za upis učenika u 10. razred za školsku 2022/2023. godinu, što je rezultat opravdanog odsustva nastavnika i porodiljskog odsustva. i

- Nedostatak ovlašćenja za isplatu prekovremenog rada službenicima. Opštine nisu poštovale pravila za ovlašćenje i nisu vodile urednu evidenciju o obavljanju poslova van radnog vremena.

Roba i usluga

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji roba i usluga su:

- Pokretanje projekata bez dovoljnog obezbeđivanja sredstava, u nekim slučajevima opštine su ušle u ugovorne obaveze bez dovoljno obezbeđenih sredstava. Ovo se desilo kao rezultat nedostatka kontrola pri pokretanju postupaka nabavke;
- Nepoštovanje koraka za obradu plaćanja prema zahtevu Finansijskog pravila, gde se prvo donosi stanje za primljene radove/roba i usluge i faktura, a zatim se izdaje nalog za kupovinu. Ovo je bilo kao rezultat neuspeha kontrola od strane kancelarije nabavke u slučaju postupka naloga za kupovinu;
- Prekoračenje ugovorenih količina za više od 30% dozvoljeno je za javne okvirne ugovore. Prekoračenje je izvršeno sa obrazloženjem da se omogući završetak projekata u skladu sa specifičnostima i potrebama na kojima se susreću na terenu tokom njihove realizacije;
- Korišćenje pregovaračkog postupka bez objavljivanja obaveštenja o ugovoru bez ispunjavanja kriterijuma potrebnih za ovaj postupak nabavke. To je rezultat nepažnje nadležnih.

Kapitalne investicije

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji kapitalnih investicija su:

- Promene preko 10% vrednosti ugovora bez primene procedura nabavke. Ove promene se odnose na ostvarene količine na pojedinim pozicijama koje su uglavnom odobravlali Ured za nabavke i Gradonačelnik, bez primene procedura nabavke. To se desilo zbog neznanja o izmenama pravila javnih nabavki;
- Opštine su započele procedure nabavki i potpisale ugovore o radu, a da nisu unapred izradile izvršne projekte izgradnje. Do razvoja procedura nabavke u nedostatku izvršnih projekata došlo je zbog nemara zahtevnih jedinica, kao i neefikasnog funkcionisanja kontrola;
- U nekim slučajevima, identifikovano je da opštine u upravljanju ugovorima i proceni učinka izvođača, nisu čuvale i arhivirale kroz sistem e-nabavke. Ovo se dogodilo kao rezultat nemara projektnih menadžera;
- Izvršenje plaćanja za pojedine projekte iz budžeta drugih projekata. U nekim slučajevima, opštine su koristile projektna sredstva za druge svrhe od onih za koje su planirane. U ovim slučajevima ne postoji saglasnost Skupštine opštine za preraspodelu sredstava i preraspodelu budžetskih izdvajanja sa jednog kapitalnog projekta na drugi. Zvaničnici nisu ponudili nikakvo objašnjenje za nesprovođenje zakonskog zahteva. Iako se ova situacija ponavlja, na ovakve akcije utiču loše planiranje projekata i potreba za budžetskim sredstvima;

- Izbor neodgovornog ekonomskog operatera, bez ispunjavanja kriterijuma utvrđenih u dosijeu tendera. Ovo je bilo kao rezultat neefikasnih unutrašnjih kontrola u procesu procenjivanja tendera, neusaglašenosti sa kriterijumima definisanim u dosijeu tendera i u obaveštenju o ugovoru; i
- U projektima izgradnje lokalnih puteva uočena su kašnjenja u završetku radova. U završnim izveštajima koje su pripremili nadzorni projekta, nisu date nikakve informacije niti opravdanja za kašnjenje u realizaciji projekata. Ovo je bilo zbog nedostatka dovoljnih kontrola u upravljanju javnim ugovorima.

Subvencije i transferi

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i predstavljeni u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji subvencija i transfera su:

- Opštine nisu pripremile godišnji plan finansijske podrške NVO za 2022. godinu kako je predviđeno zakonskim uslovima ;
- Bilo je slučajeva da davaoci finansijske podrške nisu imenovali odgovornog službenika koji bi trebalo da vodi računa o praćenju realizacije projekta. Takođe, postoje slučajevi da NVO nisu dostavile finansijske i narativne izveštaje;
- Nepravilna podela poslova, utvrđeni su slučajevi kada je u komisijama za ocenjivanje prijava za dodelu subvencija sportskim klubovima i udruženjima i nevladinim organizacijama za 2022. godinu, član komisije bio i referent za overu. U ovom slučaju, opština to nije smatrala sukobom interesa ili nezakonitim; i
- Subvencionisanje NVO bez javnog poziva, neke NVO koje dobijaju subvencije (za sport, kulturu i opštinska organizacija penzionera), izabrane su na osnovu Odluka Skupštine opštine, bez prethodnog objavljivanja javnog poziva.

Gore navedeni nalazi su se desili usled nedostatka adekvatnih kontrola od strane Opštine za sprovođenje kriterijuma u skladu sa zakonskim zahtevima.

Prihodi

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i predstavljeni u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji prihoda su:

- Analizom osnovice poreza na imovinu za 2022. godinu, izvukli smo zaključke na osnovu spiskova poreskih obveznika, koji u ProTak bazi imaju pogrešan matični broj (prazno ili druge pogrešne brojeve). Takođe, u nekim slučajevima za ove poreske obveznike kriterijum primarnog prebivališta je primenjen dva puta na iste poreske obveznike. Ovo je rezultat neažuriranja informacija o poreskim obveznicima u sistemu;
- Korišćenje javne imovine bez naknade i sa isteklim ugovorima. Shodno tome, takva situacija je zbog činjenice da se iz godine u godinu ne preduzimaju radnje na rešavanju ovog pitanja ;
- U slučajevima kada su poreski obveznici podneli pritužbu na netačnost fakture poreza na imovinu, njihovo razmatranje se odugovlačilo, prekoračujući zakonski rok za razmatranje od jednog do tri meseca. Stvarno nefunkcionisanje unutrašnjih kontrola je uticalo na to da razmatranje žalbi ne bude u zakonskom roku; i

- Opštine nisu poštovale zakonske rokove za izdavanje građevinskih dozvola. Uočena su kašnjenja u razmatranju zahteva za građevinske dozvole, štaviše, kašnjenja je bilo i u izdavanju ekoloških dozvola. Opštine to pravdaju činjenicom da je veliki broj zahteva i nedostatak ljudskih kapaciteta u okviru Uprave za strateško planiranje (a posebno sektora za izdavanje opštinskih ekoloških dozvola) i Upravu za urbanizam za blagovremeno razmatranje zahteva.

3.4 Date preporuke

U pojedinačnim izveštajima opština, za 2022. godinu, date su 352 preporuke za unapređenje svake oblasti u kojoj su identifikovani nedostaci i greške. U tabeli ispod, predstavili smo preporuke date za poslednje tri godine.

Tabela 32 – Broj preporuka za lokalni nivo za tri godine

Revidirani subjekti	Godine 2022	Godina 2021	Godina 2020
Opštine	352	438	367

Podaci prikazani u tabeli pokazuju smanjenje broja preporuka u odnosu na prethodnu godinu. To pokazuje da je ove godine došlo do poboljšanja upravljanja što je rezultiralo manjim brojem preporuka datih za 2022. godinu.

Najizraženiji napredak u preporukama su postigle opštine kao što su: Istog, Peć, Južna Mitrovica, Prizren, Štimlje, Orahovac, Mamuša, Đakovica, Kačanik i Kamenica.

Ovde napominjemo činjenicu da za četiri opštine koje nisu revidirane nisu obuhvaćene u ovim podacima, iako je broj preporuka za 2021. godinu za ove opštine bio ukupno 29.

4. Sistem interne revizije

Interna revizija (IR) je važna funkcija sistema koja osigurava visoko upravljane da su mehanizmi unutrašnje kontrole dizajnirani i efikasno funkcionišu. Takođe pomaže organizaciji da ispuni svoje ciljeve uvođenjem sistematskog, disciplinovanog pristupa za procenjivanje i poboljšanje efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrole i upravljanja. Komitet za reviziju (KR) je savetodavno telo višeg rukovodstva subjekata javnog sektora (SJS) i podržava interne revizore osiguravajući njihovu nezavisnost, ocenjujući adekvatnost resursa i obezbeđujući primenu datih preporuka.

U okviru ciljeva Strategije unutrašnje kontrole javnih finansija je unapređenje IR kroz sprovođenje programa stručnog usavršavanja, osiguravajući kvalitet za usklađenost kao i ažuriranje zakonskog okvira.

Centralna harmonizujuća jedinica interne revizije (CHJIR) je koordinator celokupnog procesa interne revizije i između ostalog, prati subjekte javnog sektora za internu kontrolu javnih finansija. Što se tiče preduzetih radnji od strane menadžmenta BO u sprovođenju preporuka interne revizije, primetili smo da je 41% datih preporuka u potpunosti realizovano, dok su ostale u procesu ili nisu realizovane. Takođe, nivo izvršenih revizija u odnosu na planirane bio je 94%.

Uredba 01/2019 za uspostavljanje i sprovođenje funkcije unutrašnje revizije definiše kriterijume koji moraju biti ispunjeni za uspostavljanje JIR. Na osnovu ovih kriterijuma, 60 od 86 BO koji su bili obavezni da imaju JIR su osnovali jedinicu, isključujući ovde četiri opštine na severu zemlje. Isto tako, istim propisom se utvrđuje i minimalni broj revizora koje BO moraju imati. Na osnovu ovog kriterijuma, identifikovali smo da je 31 BO ili 52% imalo manji broj revizora nego što propis predviđa.

Izazov ostaje uspostavljanje Komiteta za reviziju (KR) u svim organizacijama. Od 60 BO koje su imale JIR, dve (2) od njih (MSPP i Opština Štrpce) nisu osnovale Komitet za reviziju, dok dve (2) nisu imale funkcionalnu Komisiju za reviziju (Opštine Skenderaj i Novo Brdo). Štaviše, komisije za reviziju u osam (8) BO su održale manje od četiri (4) sastanka ili nisu u skladu sa zahtevima IR 01/2019. Isto tako, osam (8) KR nije dostavilo godišnji izveštaj u skladu sa članom 10 IR. Ovo pokazuje da KR još uvek nisu dovoljno efikasni da u potpunosti podrže rad JIR ili da daju savete relevantnim BO.

Interne revizije i dalje ostaju orijentisane na usklađenost i manje fokusirane na revizije učinka i sistema.

Sistem unutrašnje kontrole još uvek nije na zadovoljavajućem nivou, da ispuni ciljeve u celini da uveri menadžment da su mehanizmi unutrašnje kontrole dizajnirani i funkcionišu efikasno i u sprečavanju grešaka i nepravilnosti.

Preporuke za Vladu

- Da kroz MFRT (CHJIR) obezbedi da OB koji su dužni da osnuju JIR, moraju formirati ovu jedinicu, preko koje će se obezbediti efikasan i efektivan rad sistema unutrašnje kontrole. Takođe, Bo koja nisu u obavezi da imaju JIR, vrše funkciju interne revizije na druge načine predviđene propisima; i
- Da kroz MFRT (CHJIR) obezbede da BO u skladu sa zakonskim zahtevima uspostave komitete za reviziju da podrže postizanje ciljeva JIR, i da ovi komiteti budu efikasni u održavanju sastanaka i doprinose povećanju odgovornosti i jačanju uloge IR, takođe pripremaju godišnji izveštaj prema zahtevima IR.



Poglavlje - III

REVIZIJE UČINKA, NABAVKE, INFORMATIVNE TEKNOLOGIJE I JAVNIH PREDUZEĆA

1. Revizija učinka, nabavke i IT-a

Nacionalna kancelarija revizije nastavlja sa posebnim fokusom na revizije učinka, kao važnog faktora u promeni i poboljšanju života građana. Revizije učinka procenjuju koliko se javni fondovi koriste efikasno i efektivno i u korist dobrobiti građana. Kroz rezultate revizije, Skupština i građani će moći da traže odgovornost od administratora javnim sredstvima.

Za sezonu revizije 2022-2023. obrađene su oblasti od ekonomskog i zdravstvenog značaja, socijalna zaštita, kao i teme iz oblasti javnih nabavki i sistema informacionih tehnologija. Prilikom odabira oblasti revizije uzeti su u obzir i ciljevi Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj 2030. godine.

Tokom sezone izveštavanja, sprovedeno je 15 izveštaja revizije učinka, uključujući nabavku i informacione tehnologije. U ovim izveštajima date su ukupno 195 preporuke. U nastavku su predstavljeni izveštaji, teme i njihov sadržaj.

1.1 Revizije učinka

Kroz revizije učinka, Nacionalna kancelarija revizije ima za cilj da promoviše efikasnost, odgovornost, efektivnost i transparentnost javne uprave. U ovoj oblasti je izvršeno pet (5) revizija koje pokrivaju različite teme. U okviru ovih revizija dato je 76 preporuka revidiranim organizacijama. U nastavku je sadržaj ovih izveštaja, uključujući obim, nalaze i revizijske poruke.

Tema: Finansijski i operativni učinak JP Trepča AD

Trepča AD je centralno javno preduzeće u vlasništvu Vlade Kosova sa 80% akcija a ostalih 20% pripada radnicima Trepče. Uzimajući u obzir uticaj i težinu ovog resursa bogatstva za Kosovo u ukupnom ekonomskom razvoju zemlje, stvaranju radnih mesta, rastu izvoza i BDP, Nacionalna kancelarija za reviziju je izvršila reviziju finansijskog i operativnog učinka Trepče AD za period 2019-2021 sa fokusom na proizvodni proces.

Svrha ove revizije je bila da proceni da li je JP Trepča uspostavila adekvatne sisteme i kontrole koje podržavaju postizanje pozitivnog finansijskog i operativnog učinka, sa fokusom na proizvodni proces. Ako ne, koji su uzroci koji utiču na nisku produktivnost, nedostatak rentabilitetu, odnosno profitabilnost.

Poruka revizije: *Trepča AD nije uspela da uspostavi adekvatne interne sisteme i kontrole koje bi podržale postizanje pozitivnih finansijskih i operativnih performansi, sa akcentom na proizvodni proces. Kao rezultat toga, nije uspela da bude efikasna i efektivna u eksploataciji i preradi rudarskih resursa, sa ciljem da se prevaziđe rad sa prosečnim mesečnim gubitkom od 620.307 evra i ostvari profitabilnost.*

Trepča AD nije uspela da stvori neophodne preduslove za rad koji bi obezbedili efikasno i profitabilno korišćenje rudarskih resursa. Planovi proizvodnje nisu realizovani u skladu sa operativnim i dinamičkim planom, poslovni planovi, godišnji izveštaji i akti Poslovne jedinice Flotacija

rudarstva Kopaonik-Leposavić nisu odobreni od strane Nadzornog odbora. Zastarela tehnologija i infrastruktura u Trepči AD i nedostatak kapitalnih investicija uticali su na nisku produktivnost. Velika curenja (gubici) metala u jalovini tokom procesa flotacije rude rezultat su zastarele tehnologije i nedostatka kapitalnih ulaganja i nestandardizacije procesa rada u flotaciji. Takođe, Trepča AD nije uspela da obezbedi optimalno upravljanje ljudskim resursima u procesu proizvodnje.

Prihodi od zakupnine u Kosovskoj agenciji za privatizaciju za period 2012-2021

Kosovska agencija za privatizaciju je nezavisno javno telo koje obavlja svoje funkcije i odgovornosti na potpuno autonoman način. KAP ima punu pravnu sposobnost, posebno da sklapa ugovore, da prima, drži ili prodaje imovinu, kao i da ima sva očigledna ovlašćenja da u potpunosti ispuni dužnosti i ovlašćenja data ovim zakonom i da tuži u njeno ime.

Svrha ove revizije je bila da proceni da li je Kosovska agencija za privatizaciju pravilno upravljala imovinom i drugom imovinom za iznajmljivanje u skladu sa zakonima na snazi.

Poruka revizije: *Kosovska agencija za privatizaciju nije uložila dovoljno napora da pravilno upravlja društvenom imovinom. Nepostojanje radnji koje se odnose na upravljanje imovinom izdatom u zakup od strane Agencije, pokazuje da sistem unutrašnje kontrole nije bio na odgovarajućem nivou. Kao rezultat toga, Agencija nije uspela da obezbedi povećanje prihoda od iznajmljene imovine.*

Proces davanja u zakup imovine i drugih društvenih dobara nije razvijen u skladu sa svrhom zakona Agencije za očuvanje i povećanje vrednosti imovine kojom ona upravlja. Na osnovu internih akata, Agencija je u određenim slučajevima sklapala ugovore sa nezakonitim uzurpatorima ili korisnicima. Bilo je slučajeva da su imovina davana u zakup bez utvrđivanja svrhe korišćenja, ili je usled nedostatka nadzora zakupljena imovina eksploatisana u svrhu vađenja i prerade krečnjaka, otuđujući ga u nepovratno stanje. Ugovori o zakupu su godinama produženi po istim uslovima i cenama. Primećeno je da su cene nekih ugovora niže u poređenju sa nekretninama u okolini. Uprkos tome što je bila u okviru svojih ovlašćenja, Agencija nije primenila metod direktnog pregovaranja da promeni eventualne uslove ugovora, uključujući i njihove cene. U nekim slučajevima Agencija nije imala nadzor nad imovinom pod svojom upravom, pa su društvenu imovinu koristili subjekti koji uopšte nisu imali ugovorni odnos sa Agencijom. Takođe, u slučajevima korišćenja postupaka zakupa, postavljeni su kriterijumi za javno proglašavanje, što nije u skladu sa propisom o davanju u zakup imovine društvenih preduzeća.

Podrška malim i srednjim preduzećima iz MIPT/KIESA

Mikro, mala i srednja preduzeća (MMSp) imaju veoma važnu ulogu u privredi, a u većini slučajeva se nazivaju motorima ekonomskog rasta i razvoja jedne zemlje. U 2019. godini, ova preduzeća u Evropskoj uniji (EU) činila su oko 99,8% svih preduzeća i zapošljavala oko 64,4% zaposlenih u privredi EU. U privredi Kosova, mikro, mala i srednja preduzeća čine glavni stub privrede. Ova preduzeća čine oko 99,8% svih preduzeća u zemlji i čine 75,5% ukupne zaposlenosti u privredi Kosova.

Svrha ove revizije je bila procena aktivnosti MIPT/KIESA za postizanje odgovarajućih rezultata u podršci i povećanju kapaciteta MSP i ekonomskih zona.

Poruka revizije: *MIPT/KIESA nije postigla odgovarajuće rezultate u podršci i podizanju kapaciteta MSP i ekonomskih zona. Javni pozivi se ne zasnivaju na analizama potreba MSP, a sistem poziva, procenjivanja i praćenja prate značajni nedostaci koje je potrebno unaprediti. Štaviše, uspostavljene privredne zone ne zadovoljavaju potrebe preduzeća u zemlji, ostavljajući investitore da godinama čekaju na proširenje poslovnih prostora i povećanje proizvodnje i zapošljavanja.*

Podrška mikro, malim i srednjim preduzećima urađena je bez ikakve analize tržišta ili razvojne politike za podršku ovim preduzećima od strane nadležnih aktera. Vlada nije uspjela da funkcionalizuje slobodne ekonomske zone i američku specijalnu zonu, iako ih je odlukom uspostavila. Ove oblasti je uspostavila Vlada bez izrade analize i studije izvodljivosti kojom bi se argumentovalo njihovo stvaranje. Pozivi za podršku MSP nisu zasnovani na analizi potreba i postojeće nedostaci u procesu procenjivanja aplikacija. Projekti se ne prate kontinuirano i kriterijumi koje su postavili korisnici nisu sprovedeni kao rezultat nedostatka koordinacije između MIPT i KIESA.

Uticaj kapitalnih investicija na smanjenje gubitaka vode i proširenje usluga građanima iz RKV

Voda je jedan od glavnih i vitalnih elemenata za sve oblike života, a takođe i za ljudski život. Snabdevanje čistom, bezbednom i kvalitetnom vodom je od vitalnog značaja za svako društvo u razvoju. U našoj zemlji snabdevanje vodom za piće se reguliše preko javnih organa kao što su Regulatorni organ za vodoprivredu i regionalna preduzeća za vodosnabdevanje, kao licencirani pružaoci usluga vodosnabdevanja i tretmana otpadnih voda.

Svrha ove revizije je bila da se proceni da li su regionalne kompanije za vodu u koordinaciji sa Regulatornim organom za vodne usluge uspjeli su da naprave odgovarajuću procenu potreba za realizaciju kapitalnih investicija u cilju smanjenja gubitaka i poboljšanja vodnih usluga za građane. Istovremeno, ako su preduzete mere od strane Regionalnih vodovodnih preduzeća i Regulatornog organa za vodne usluge da se ove kapitalne investicije realizuju i ostvaruju zacrtani ciljevi.

Poruka revizije: *Proces planiranja, realizacije i praćenja kapitalnih investicija, od strane Regionalnih vodovodnih preduzeća i Regulatornog organa za vodoprivredu nije dobro vođen, što utiče na to da se planirani ciljevi ne ostvaruju na vreme i na pravi način. Čak, neki od ovih ciljeva odstupaju od planiranog. Nedostatak planiranja zasnovanog na potrebama i detaljnog rezonovanja pokazuje slabost u određivanju prioriteta investicija. Kao rezultat toga, dolazi do značajnih kašnjenja i propusta u realizaciji projekata, što rezultira neefikasnim korišćenjem naknada građana. Istovremeno, kao rezultat ovoga, proširenje vodnih usluga i tretman zagađene vode u uslužnim područjima od strane Regionalnih vodovodnih preduzeća, nastavlja da bude praćen problemima i lošim radom, te iz tog razloga građani u određenim područjima ne dobijaju usluge vode iz Regionalnih vodovodnih preduzeća. Gubici vode su evidentni i znače finansijske gubitke.*

Regionalnim vodovodnim kompanijama nedostaje adekvatno planiranje kapitalnih investicija, dok Regulatorni organ za usluge vode odobrava kapitalne projekte bez detaljnog i ubedljivog obrazloženja projekata i bez određivanja prioriteta od strane kompanija. Naknade koje plaćaju građani za kapitalna ulaganja po regionalnim vodovodnim kompanijama se ne koriste kako treba. U međuvremenu, praćenje kapitalnih investicija je na niskom nivou u regionalnim vodovodnim preduzećima.

Efikasnost institucija u rešavanju slučajeva nasilja u porodici

Prema međunarodnim konvencijama, nasilje u porodici je jedan od oblika teških povreda ljudskih prava. Nasilje u porodici je pojava koja se uglavnom dešava van očiju javnosti, ali njene posledice pogađaju širu zajednicu i osnovni su uzrok šireg spektra društvenih anomalija. Rešavanje slučajeva nasilja u porodici obavlja niz institucija kao što su: Policija Kosova, Kancelarija za zaštitu i pomoć žrtvama, Osnovno tužilaštvo, Osnovni sudovi, Centri za socijalni rad i prihvatilišta, koje nude različite usluge u određenim fazama.

Svrha ove revizije je bila da se proceni da li su nadležne institucije preduzele odgovarajuće aktivnosti i mere za rešavanje slučajeva nasilja u porodici.

Poruka revizije: *Nadležne javne institucije preduzele su niz radnji na rešavanju slučajeva nasilja u porodici, ali nisu postignuti zadovoljavajući rezultati u zaštiti žrtava. Da bi se osigurala efikasnost pruženih usluga, potreban je znatno viši nivo institucionalne posvećenosti. Državni sistem pokazuje nedostatke u angažovanju branilaca žrtava, trenutnom razmatranju predmeta od strane pravosudnih organa i tačnom evidentiranju prijavljenih incidenata, a žrtvama nedostaje suštinska društvena podrška, posebno u ekonomskom aspektu. Takođe, postoji nedostatak programa koji imaju za cilj lečenje prestupnika i podstrek šire svesti.*

Policija pokazuje brzu reakciju tokom intervencija i službi hitne pomoći, međutim, uočeni su nedostaci u uključivanju policijskih istražitelja, nepostojanje procedura za praćenje zaštitnih naloga, neadekvatna komunikacija sa advokatima žrtava i nedostaci u dokumentaciji predmeta. Institucije pravosuđa, posebno sudovi, pokazuju kašnjenja u rešavanju slučajeva nasilja u porodici. Nacionalna baza podataka namenjena evidentiranju prijavljenih slučajeva nasilja u porodici još uvek nije u potpunosti operativna. Pored toga, nedostaje grupno savetovanje, programi tretmana za počinioce nasilja i smernice za zaštitu porodice, što utiče na opštu svest i senzibilizaciju društva.

1.2 Revizije nabavke

Kroz revizije učinka sa fokusom na nabavke, Državna Nacionalna kancelarija revizije ima za cilj da promoviše efikasnost, efektivnost i, posebno, ekonomičnost i transparentnost javne uprave. U ovoj oblasti je sprovedeno šest (6) revizija koje pokrivaju različite teme. U okviru ovih revizija date su 52 preporuke revidiranim organizacijama. Ispod je sadržaj ovih izveštaja, uključujući obim, nalaze i revizijske poruke.

Ugovorene nabavke bez objavljivanja obaveštenja o ugovoru u Ministarstvu životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture u 2021. godini.

Praksa potpisivanja aneks ugovora je česta pojava u javnim nabavkama, skoro svaki ugovor o radu prati aneks ugovor. Često, osim aneks ugovora, da bi se završio projekat u celini, ugovorni autoritet mora da pokrene novu aktivnost nabavke. Samo u 2021. godini, Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MEPPI) je ugovorilo blizu šest miliona evra za 26 aneks ugovora, po pregovaračkom postupku bez objavljivanja obaveštenja o ugovoru, dok smo revidirali 13 aneks ugovora sa iznosom više od 4 miliona evra. Ova revizija je obuhvatila procedure nabavke za aneks ugovora koje je MSPPI zaključila 2021. godine kao i za osnovne ugovore koje je zaključila u 2018-2019. godine.

Poruka revizije - *Aneks ugovori koje je zaključilo MSPPI nisu bili dovoljni da dovrši projekte koje je započeo ; nisu uspeli da budu završeni u razumnom roku; kao i dva od tri projekta koja su završena nisu tehnički primljeni iako su dostupni građanima.*

Troškovi za 13 aneks ugovora koje smo revidirali bili su preko 4 miliona evra, dok za samo četiri od ova projekta dodatni troškovi obračunati iznad vrednosti aneks ugovora su preko 4,3 miliona evra i nisu definitivni jer postoji još jedan projekat koji ima potrebu za dodatne radove. Iako su bili predviđeni određeni radni dani, nisu definisani kalendarski dani u kojima bi ti radni dani morali da se odvijaju. Ovo je ostavilo prostora da se ovi projekti ne razvijaju mogućim intenzitetom. Projekti su, u najboljem slučaju, završeni za 2,8 godina, au najgorem slučaju je prošlo više od 3,8 godina, a put još uvek nije završen (dok je planirano da bude završen za 200 radnih dana). Komisije tehničkog primljenja su našle značajne nedostatke u završenim projektima, pa ih još nisu primile. Komisije su tražile otklanjanje nedostataka, ali do sada ništa nije preduzeto u tom pravcu, izuzev obustavljanja iznosa u plaćanju svake situacije, koji čini 23% i 15% vrednosti iznosa ugovora.

Glavni uzroci koji su doveli do ove situacije su: prihvatanje neadekvatnih projekata od strane izrađivača projekta ili od strane opština, nedovoljno razmatranje od strane MSPPI; neadekvatni pregledi/nedostatak geomehaničkih i geodetskih studija za projekte/ugovore za izgradnju puteva; nepravilna identifikacija potreba prilikom izrade projekta i promena projekata nakon zaključenja ugovora; i, ne imenovanje odgovornih i profesionalnih rukovodilaca u sprovođenju odgovarajućih dužnosti ugovornih menadžera.

Ekonomičnost i efikasnost u izgradnji kuća za povratnike

Republika Kosovo se kontinuirano suočava sa raseljavanjem svojih građana, posebno tokom poslednjih decenija. Cilj je da Vlada Kosova ponudi svojim građanima mogućnost da se vrate u domovinu. Da bi se što lakše integrisali, izrađuju se različite politike koje imaju za cilj stvaranje osnovnih uslova za život.

Jedno od ovih osnovnih prava je pristup stanovanju. Stanovanje je ključno pitanje za društvenu stabilnost, zdravlje i kvalitativni razvoj ljudskog blagostanja. Stanovanje je socijalno pravo građana u većini razvijenih zemalja.

Na osnovu međunarodnog prava i pravnog okvira Republike Kosovo (RKS), raseljenim licima je zagarantovano pravo na povratak u zemlju porekla.

Osnovni preduslov za preseljenje povratnika je pružanje podrške koja uključuje: rekonstrukciju kuće (kompletna rekonstrukcija i sitne popravke), pomoć u hrani, higijenskim potrepštinama, osnovnim nameštajem, pomoć za ekonomski razvoj, ostvarivanje prihoda, zapošljavanje kao i podršku građevinskim materijalom .

Revizijom su obuhvaćeni ugovori za izgradnju kuća od Ministarstva za zajednice i povratak za period 2017-2022. godine i njihov iznos je preko 8,2 miliona evra. Revizija je obuhvatila procenu potreba, utvrđivanje procenjene vrednosti ugovora, postizanja ekonomičnosti prilikom ugovaranja i izgradnje kuća i efikasnosti u ispunjavanju ovih ugovora.

Poruka revizije - *Revizija je zaključila da Ministarstvo za zajednice i povratak nije bilo ekonomično u ugovaranju izgradnje kuća. Evidentni su nedostaci u pravoj i razumnoj proceni potreba, a istraživanje tržišnih cena nije urađeno.*

Procedure nabavke su pokrenute bez tačnih podataka o korisnicima i njihovom boravišnom statusu. Takva praksa je ponovljena iu drugom ugovoru uprkos problemima nastalim u prvom ugovoru. Ministarstvo je ugovorilo izgradnju kuća za 832.033 evra skuplje od tržišnih. Ukupna efikasnost Ministarstva u izgradnji kuća za povratnike nije postignuta jer nisu postignuti optimalni rezultati.

Kombinacija vanplanske izgradnje u okviru velikih projekata, nedoslednosti na pozicijama, plaćanja za nedovršene radove i sporog napretka u ispunjavanju drugog ugovora ometala je sposobnost Ministarstva da obezbedi adekvatan smeštaj za povratnike.

Renoviranje i rekonfiguracija Gradskog stadiona u Mitrovici, Gnjilanu i Đakovici

Adekvatna sportska infrastruktura je osnovni uslov za unapređenje kvaliteta sportskih aktivnosti, kao i podizanje sporta na nivo prihvatljivih međunarodnih standarda.

Infrastruktura pozitivno utiče na aktivnije bavljenje sportom i kao rezultat toga poboljšava zdravlje, produktivnost i blagostanje mladih koji se bave sportom. Ministarstvo kulture, omladine i sporta i opštine Republike Kosovo odgovorni su za stvaranje uslova za sportske aktivnosti. Ova revizija je obuhvatila tri projekta renoviranja/rekonfiguracije stadiona. Kroz ovu reviziju, procenili smo da li je MKOS zajedno sa opštinama Mitrovica, Gnjilane i Đakovica bili efikasni u upravljanju projektima za renoviranje/rekonfiguraciju stadiona.

Poruka revizije: *Ministarstvo kulture, omladine i sporta, zajedno sa opštinama Mitrovica, Gnjilane i Đakovica, nije bila efikasna u upravljanju renoviranjem i rekonfiguracijom stadiona. Ovo se desilo jer nisu na vreme obezbeđeni neophodni preduslovi.*

Prilikom renoviranja i rekonfiguracije ovih stadiona nisu ostvareni zacrtani ciljevi, jer je od početka procesa prošlo nekoliko godina (od četiri do sedam), a oni ne da još nisu završeni već prema stanju na terenu, daleko su od završetka i njihove funkcionalizacije. Njihovo nezavršetak, a zbog opterećenosti jedinog stadiona koji ispunjava kriterijume UEFA, rizikuje da reprezentacija Kosova i sportski klubovi budu prinuđeni da međunarodne utakmice održavaju u državama regiona. Glavni nedostaci su se odnosili na stvaranje preduslova kao što su problemi sa idejnim i glavnim projektima, neeksprijacija na vreme, nepostojanje građevinske dozvole i nepravilna kategorizacija.

Funkcionisanje sistema grantova za opštinski učinak i upravljanje projektima finansiranim od strane donatora za 2021. godinu

Ministarstvo administracije lokalne samouprave i Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) su se 2017. godine dogovorili da stvore i finansiraju sistem grantova za rad opština. Opšta svrha granta za opštinski učinak je da podstakne opštine da poboljšaju svoje procese upravljanja, koji zajedno sa poboljšanim političkim okvirom vode ka pružanju boljih usluga građanima.

Revizija je procenila funkcionisanje sistema raspodele grantova tokom 2018-2021 i implementaciju projekata za 2021. godinu. Revizija je obuhvatila MALS i opštine: Glogovac, Vučitrn, Srbica i Lipljan, Južna Mitrovica, Leposavić, Štrpce, Prizren i Peć.

Poruka revizije: *Revizija je zaključila da je funkcionisanje granta za performanse opštine podeljeno na dva pristupa (dva izvora finansiranja) rezultiralo nedostacima na koje treba obratiti pažnju. Sredstva dodeljena od strane MALS-a zahtevaju dodatno odobrenje, dvostruku registraciju projekta kao dalju investiciju, vraćanje sredstava kao viška i nedostatak kriterijuma za određivanje koja opština će imati koristi iz kog izvora. Aktivnosti nabavke za projekte koje finansiraju donatori tokom 2021. godine praćene su raznim slabostima.*

Ne uključivanje projekata u plan nabavki, podela tendera na LOT-ove što je rezultiralo većim cenama, ne konfiskacija osiguranja tendera, potpisivanje ugovora bez prethodnog određivanja

radnog mesta i razne slabosti u upravljanju ugovorima su neke od slabosti koje su pratile implementaciju projekata financiranih za 2021. godinu. Takođe, iako su ostvareni planirani rezultati za realizovane projekte, opštine nisu u dovoljnoj meri pokazale da su integrisale marginalizovane grupe u ove inicijative, osim u olakšavanju politika i strategija opština.

Efikasnost i efektivnost Programa lečenja pacijenata van javnih zdravstvenih ustanova

Program lečenja pacijenata van javnih zdravstvenih ustanova osmišljen je u cilju finansijske podrške građanima u zdravstvenim uslugama koje se ne mogu pružati u javnim zdravstvenim ustanovama. Državna kancelarija za reviziju je izvršila reviziju učinka za ovaj Program, gde je cilj revizije bio da se proceni funkcionisanje finansijskog upravljanja i prakse upravljanja Fondom zdravstvenog osiguranja i da se identifikuju osnovni uzroci problema koji se ponavljaju. Predmet revizije je bio Fond zdravstvenog osiguranja i revidiran je proces od prijave pacijenta do finansijskog obračuna isplate za 2019-2022. godine.

Poruka revizije - *Fond zdravstvenog osiguranja zajedno sa Izvršnim odborom nije bio efikasan u procesu upravljanja kompletnim ciklusom subvencionisanja pacijenata za lečenje van javnih zdravstvenih ustanova.*

Pacijenti nisu bili jednako tretirani, ni u procesu prijave, ni u postupku odobravanja, kao ni u slučajevima plaćanja zdravstvenih usluga koje su obavljali. Postojale su različite i nedosledne prakse u proceni i lečenju pacijenata, od primene različitih kriterijuma za iste slučajeve do iznosa koji se izdvaja za lečenje. Bilo je kašnjenja u odobravanju kurseva kao i u njihovim plaćanjima. Neizmirene obaveze i potencijalne obaveze nisu pravilno vođene i prijavljene i nisu izvršena sva finansijska poravnanja sa zdravstvenim ustanovama. Kao rezultat ovih problema, Fond zajedno sa Izvršnim odborom nije tretirao sve pacijente jednako, ograničio je pružanje usluga samo na određene institucije/države i nije uspeo da pravilno i optimalno upravlja budžetom.

Glavni razlozi koji su Fond doveli do ovakvog stanja su: nedostatak adekvatnih unutrašnjih kontrola, stalne organizacione promene i nepojašnjenje zakonskog okvira.

Naknadna revizija preporuka datih u izveštajima revizije učinka objavljenim tokom 2018. godine

Vrhovne revizorske institucije (VRI) igraju vitalnu ulogu u traženju odgovornosti od Vlade u vezi sa upravljanjem javnim sredstvima. Pored toga, potonje takođe pomažu u podizanju transparentnosti vladinih aktivnosti.

Svrha preporuka u reviziji učinka je poboljšanje procesa implementacije i efikasnog rada vladinih sistema, programa i aktivnosti. Preporuke se upućuju subjektima revizije i njihova implementacija služi kao mehanizam za otklanjanje ovih slabosti i učinjenje sistema efikasnijim i efektivnijim u postizanju ciljeva.

Kroz ovu reviziju smo procenili nivo sprovođenja preporuka datih u izveštajima revizije učinka objavljenim tokom 2018. godine i da li su preporuke uticale na poboljšanje situacije identifikovane revizijom.

Ova naknadna revizija je obuhvatila 7 izveštaja revizije učinka objavljenih 2018.godine. Ove revizije su uključile 39 subjekata revizije sa 99 datih preporuka.

Poruka revizije: *Primena nekih preporuka na pojedinačnom nivou subjekata revizije u tri od sedam izveštaja revizije ućinka uticala je na poboljšanje identifikovane situacije. Međutim, imajući u vidu da su preporuke za ove izveštaje date u 2018. godini, odnosno da je od tada zatećenog stanja prošlo oko pet godina, zalaganje subjekata revizije da date preporuke sprovedu nisu dovoljne.*

Naknadna revizija je otkrila da je nivo pune implementacije preporuka za sedam izveštaja revizije ućinka bio 37%, dok je 25% preporuka tretirano su i da su u različitim fazama implementacije, dok ostali deo nije implementiran, nisu više primenjive ili ih čak nismo mogli oceniti jer subjekti revizije nisu dali odgovore. Od 123 date preporuke, njih 45 je realizovano, sedam je u završnoj fazi realizacije, deset preporuka je u realizaciji, pet preporuka nije počelo da se sprovodi, 14 preporuka više nije primenjivo za adresirane subjekte (za 9 od tih odgovornosti su prešle na druge subjekte dok pet više nisu primenjive), dok za 42 preporuke nismo dobili nikakav odgovor od subjekata revizije da bismo razumeli da li je preduzeta bilo kakva radnja da se te preporuke sprovedu.

1.3 Revizije IT-a

Nacionalna kancelarija revizije posebnu pažnju posvećuje reviziji informacionih tehnologija. Ove sezone uključeni su informacioni sistemi sa uticajem na javne institucije i usluge građanima. Izvršene su četiri (4) revizije u ovoj oblasti i date su 64 preporuke revidiranim organizacijama. U nastavku je sadržaj ovih izveštaja, uključujući obim, nalaze i revizijske poruke.

Informacioni sistemi u Regionalnoj vodovodnoj kompaniji-Priština

Prištinska regionalna vodovodna kompanija je najveći pružalac usluga vode na Kosovu i pokriva oko 37% ukupnih potrošača na celom Kosovu. U cilju razvoja delatnosti kompanije i postizanja njenih ciljeva, RVK Priština je kontinuirano investirala u informacione tehnologije i razvila nekoliko aplikacija, počevši od računovodstva, fakturisanja, mobilnih aplikacija za fakturisanje, itd.

Nacionalna kancelarija revizije je sprovela reviziju informacionih tehnologija u Regionalnom preduzeću za vodosnabdevanje Priština, kako bi procenila da li se upravljačke strukture preduzeća osiguravaju da resursi informacione tehnologije podržavaju ciljeve i strategiju preduzeća obezbeđujući efektivno okruženje za održavanje integriteta podataka i kontinuiteta IT sistema.

Poruka revizije: *Preduzeće nije obezbedilo efektivno kontrolno okruženje za održavanje integriteta i kontinuiteta IT sistema, što negativno utiče na potpuno postizanje ciljeva preduzeća umanjujući pouzdanost sistema preduzeća.*

Upravljanje informacionim tehnologijama u Prištinskom regionalnom vodovodu nije se pokazalo efikasnim. Nedostaje IT strateško planiranje, politike i procedure, a adekvatna IT organizaciona struktura nije uspostavljena. U pogledu bezbednosti informacija, Kompanija nije preduzela mere i nije razvila odgovarajuće mehanizme da obezbedi da informacije ne budu izložene kompromitovanju i neovlašćenom otkrivanju.

Takođe, kompanija nema dovoljnu sigurnost da može da nastavi sa radom koristeći informacione tehnologije i njena sredstava u slučaju bilo kakve prirodne ili slične katastrofe.

Kontrole unosa u aplikaciji nisu uspostavljene u skladu sa pravilima Regulatornog autoriteta za vodne usluge (RAVU) dozvoljavajući unošenje netačnih i potpunih podataka i nedostatak

komunikacije između sistema. Korisničke aktivnosti (revizijski tragovi) nisu bile potpune u svim sistemima i nije bilo stalnog praćenja ovih aktivnosti.

Upravljanje projektima za sisteme informacionih tehnologija u Agenciji informacionog društva

Agencija informacionog društva je centralni organ državne uprave koja je odgovorna za razvoj, implementaciju i nadzor procesa informacionih i komunikacionih tehnologija u institucijama Republike Kosovo.

Nacionalna kancelarija revizije je izvršila reviziju informacionih tehnologija kako bi ocenila kako Agencija informacionog društva upravlja projektima informaciono-komunikacionih tehnologija i koliko je efikasna u procenivanju projekata uključujući proces pokretanja, planiranja, implementacije i praćenja. Agencija informacionog društva kontinuirano razvija projekte informaciono-komunikacionih tehnologija sa ciljem digitalizacije usluga i olakšavanja njihovog pristupa državnim institucijama i građanima.

Poruka revizije: *Agencija nije vodila dobro proces razvoja projekata informacionih tehnologija. To je uticalo na nerealizaciju usluga, nepravilno upravljanje informacionom bezbednošću, uticalo je i na nepotrebne troškove i štetu budžeta. Nedostaci u realizaciji projekata koji su međusobno povezani, kao i među institucijama, uticali su na povećanje troškova za ovu oblast na nivou zemlje.*

Rukovodstvo Agencije nije obezbedilo dobro upravljanje informacionim tehnologijama. Nije uradila dovoljno analiza da bi identifikovala potrebe i rešila probleme sa novim i prioritetnim projektima. Postoji nedostatak plana upravljanja rizikom, kašnjenja u realizaciji projekata, loša orijentacija budžeta izložena je riziku zaustavljanja internet usluga za institucije Republike Kosovo.

U razvoju projekata, Agencija ima nedostatke u praćenju i komunikaciji sa zainteresovanim stranama u institucijama Republike Kosovo, i nije izvršila procenu rizika i planiranje akcija za njihovo sprečavanje ili smanjenje. To je uticalo na nerealizaciju usluga prema planu projekta, kao i na plaćanje oko 506 hiljada evra za usluge i licence koje nisu realizovane i korišćene.

Agencija nije pažljivo postupala sa bezbednošću informacija, što je prouzrokovalo nejasnoće u slučajevima klasifikacije informacija i njihovog obelodanjivanja bez prethodnog procenivanja i deklasifikacije. Nije preciziran uslov za ograničavanje saobraćaja sa nebezbednih regionalnih interkonekcija za našu zemlju. Takođe, nije sprovela potpisivanje izjave o poverljivosti za sve zaposlene privrednih subjekata koji imaju pristup informacijama i državnoj infrastrukturi informacione tehnologije.

Elektronski sistem E-nabavka

Razvoj sistema javnih nabavki je jedan od strateških prioriteta Vlade Republike Kosovo kao deo nacionalnih strukturnih reformi u okviru reforme javne uprave. Korišćenje informacionih tehnologija za javni sektor, a posebno za sistem nabavki, je pokretački element za povećanje efikasnosti i efektivnosti tokom sprovođenja zakona o nabavkama.

Nacionalna kancelarija revizije je izvršila reviziju informacionih tehnologija, kako bi procenila da li je Regulatorna komisija za javne nabavke efikasno upravljala IT poslovima, kako bi se uverila da elektronski sistem „E-Nabavke“ kontinuirano podržava proces javnih nabavki kao i da održava njegov integritet.

Poruka revizije: *Elektronski sistem „E-nabavke” pomogao je povećanju efikasnosti, efektivnosti i transparentnosti razvoja aktivnosti javnih nabavki. Međutim, uočeni su nedostaci u radu informacionih tehnologija koji utiču na kontinuirano očuvanje stabilnosti i integriteta ovog sistema.*

Upravljanje i poslovanje e-nabavki. RKJN-u nedostaju profesionalni IT ljudski resursi i ne postoji odgovarajuća podela dužnosti postojećih IT službenika. Obavljanje važnih zadataka za funkcionisanje sistema pokriva eksterni ekonomski operater. Ovo rizikuje stvaranje zavisnosti od trećih lica i interni rizik od gubitka poslovnog znanja. Takođe, ne postoji elektronski zapis o problemima i incidentima koji se dešavaju, kako bi se oni identifikovali i rešili.

Ulazne kontrole i bezbednost, u modulima sistema e-nabavke, nisu uspostavljene potrebne kontrole ili ograničenja, kao ni veze sa osnovnim sistemima Republike Kosovo, radi sprečavanja obrade netačnih podataka, a posebno podatke korisnika.

Politika bezbednosti informacija nije bila potpuna u pogledu elektronskog upravljanja nalogom. Nevažeci ili fiktivni nalozi nisu identifikovani kao deaktivirani ili zatvoreni, dok su se lozinke retko menjala od korisnika. Takođe, umesto službenih e-mailova, korisnici su koristili privatnu e-poštu. Oko 50% korisnika nije poštovalo uslove korišćenja sistema elektronskih nabavki, kao ni administrativna uputstva za službene elektronske račune.

Pored toga, elektronski nalozi i aktivnosti koje se sprovode sa ovih naloga nisu pratili ni ugovorni organi koji imaju obavezu da održavaju svoje korisnike, niti RKJN kao vlasnik ove platforme.

Nepotrebno otvaranje korisnika, nedostatak zatvaranja pasivnih korisnika kao i nedostatak praćenja korisničkih naloga između ostalog slabi rad platforme e-nabavke, povećava rizik od pretnji po bezbednost informacija kao i povećava mogućnost zloupotrebe naloga za obavljanje delatnosti van pravila javnih nabavki.

Upravljanje informacionim sistemima u Poljoprivrednom institutu Kosova

U poslednjih pet godina (2017-2022), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja je razvilo projekte u Kosovskom institutu za poljoprivredu koji su uključivali informacione i komunikacione tehnologije u cilju stvaranja sistema i baze podataka za popis poljoprivrednog zemljišta, prema zahtevu od strane Instituta.

Poljoprivredni institut Kosova (PIK) je javna institucija koja radi pod direktnom kontrolom i nadzorom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja. Institut će biti ovlašćeni subjekat za vršenje analiza i ispitivanja u cilju zvanične sertifikacije poljoprivrednih proizvoda i proizvoda koji se odnose na poljoprivredu na Kosovu.

Nacionalna kancelarija revizije je izvršila reviziju informacionih tehnologija kako bi procenila kako Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, odnosno Poljoprivredni institut Kosova upravlja resursima i razvojnim procesima projekata informacionih i komunikacionih tehnologija, kako bi se ostvarilo ispunjenje cilja Poljoprivrednog instituta Kosova za digitalizaciju svojih procesa.

Poruka revizije: *Ministarstvo i Zavod nisu na odgovarajući način vodili projekte informacionih tehnologija u ukupnoj vrednosti od 700.766 evra, propustili su da uključe IT stručnjake u planiranje, razvoj i prihvatanje projekata. Shodno tome, za istu namenu su razvijena dva odvojena sistema vredna 567.406 evra , koji se i ne koriste. Nedostatak osiguranja kvaliteta, nedostaci u konfiguraciji*

sistema i nedostaci u sigurnosti i kontinuitetu informacionog sistema doveli su do nepotrebnih troškova i oštećenja budžeta.

Upravljanje informacionim tehnologijama od strane Ministarstva i Instituta nije bilo efikasno. Postoje značajni nedostaci u identifikaciji i planiranju zahteva za IT projekte, što rezultira dupliranjem informacionih sistema inventara poljoprivrednog zemljišta i utrostručenjem predviđene vrednosti cena u odnosu na planiranu vrednost. IT struktura ostaje nedefinisana, a propisi o unutrašnjoj organizaciji i ulozi i funkcionisanju PIK-a nisu ažurirani. Takođe, zanemareno je angažovanje IT osoblja u razvoju IT projekata. Zbog nedostatka pravilnog planiranja investicija, u okviru pregledanih ugovora napravljeni su nepotrebni troškovi, najmanje 98 hiljada evra.

U izradi i upravljanju projektima, Institut ima nedostatke u upravljanju ugovorima. Menadžer ugovora je odobrio IT proizvode koji ne ispunjavaju minimalne tehničke specifikacije definisane ugovorom. Štaviše, postoji nedostatak profesionalnih komisija za prihvatanje IT proizvoda i nedostatak testova za osiguranje kvaliteta. Upravljanje konfiguracijama informacionih sistema u Kosovskom poljoprivrednom institutu takođe ima nedostatke u ispunjavanju tehničkih zahteva, pošto nisu poštovali IT standarde za konfiguraciju i bezbednost informacija. Pored toga, nije obezbeđeno zadržavanje poslovnog znanja, budući da je potpuna zavisnost od ekonomskih operatera. Shodno tome, zbog lošeg upravljanja IT, postoje nefunkcionalni sistemi u Poljoprivrednom institutu Kosova koji su neupotrebljivi i ne ispunjavaju svrhu svog kupovine i razvoja.

Informaciona bezbednost i Plan kontinuiteta poslovanja za IT projekte u Poljoprivrednom institutu Kosova nisu adresirani od strane Ministarstva i Instituta. Nisu obezbedili mehanizme za čuvanje podataka i kontinuitet rada informacionih sistema. Nedostaju im fizičke kontrole pristupa i zaštita od prirodnih katastrofa ili katastrofa koje prouzrokuje čovek. Osim toga, ne čuvaju rezervne kopije informacionih sistema, što značajno povećava rizik od prekida sistema i gubitka podataka.

Preporuka za Vladu

Da analizira preporuke koje proizilaze iz revizije učinka, nabavke i informacionih tehnologija, kao i da pripremi i prati akcione planove za njihovu implementaciju. Praćenje sprovođenja preporuka treba da se vrši dodeljivanjem i držanjem odgovornih relevantnih funkcija u organizaciji kroz redovno izveštavanje o akcijama poboljšanja

2. Revizije javnih preduzeća

Nacionalna kancelarija revizije za 2022. godinu izvršila je reviziju godišnjih finansijskih izveštaja za 11 javnih preduzeća (JP). Od toga, sedam (7) su bila centralna javna preduzeća i četiri (4) lokalna javna preduzeća.

Godine 2022. Kosovska energetska korporacija AD je prvi put revidirana od strane NKR-a, dok je ostalih 10 JP takođe revidirano tokom prethodnih godina. Kriterijumi izbora za reviziju ovih preduzeća bili su: veličina budžeta/prihoda, broj zaposlenih, složenost uslužne delatnosti, loše finansijsko stanje, javni interes itd. Zbog uključivanja Kosovske energetske korporacije u plan revizije za 2022. godinu i ograničenja u ljudskim resursima, u poređenju sa prethodnom godinom, RKV "Hidroregion Jug" doo i RKV "Hidromorava" doo nisu uključeni u reviziju za 2022.

Finansijsko upravljanje i kontrolu u javnim preduzećima treba poboljšati, s obzirom na to da su u 10 finansijskih izveštaja za 2022. godinu sadržali materijalno značajne greške i kao rezultat toga modifikovali smo revizorsko mišljenje. Takođe, izmenjen je zaključak o usklađenosti jer revidirana preduzeća u pojedinim slučajevima nisu obavljala poslove u skladu sa važećim zakonima i propisima. Međutim, moramo naglasiti da su javna preduzeća uprkos identifikovanim nedostacima ostvarila napredak kako u kvalitetu finansijskog izveštavanja, tako i u poboljšanju finansijskog učinka i sprovođenju preporuka revizije na zadovoljavajućem nivou.

U cilju unapređenja postojećih procesa sastavljanja finansijskih izveštaja i dosadašnje prakse upravljanja javnim preduzećima, dali smo značajan broj preporuka, koje su predstavljene u pojedinačnim revizorskim izveštajima i upućene licima zaduženim za upravljanje JP-ma, kao i njihovim akcionarima. Jedinica za praćenje javnih preduzeća takođe prati njihovu operativnu aktivnost tokom godine, ali i aspekt finansijskog izveštavanja i redovno obaveštava Vladu o njihovom opštem stanju.

2.1 Revizijska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji

Mišljenja revizije u vezi sa godišnjim finansijskim izveštajima (GFI) JP su predstavljena u sledećoj tabeli.

Tabela 33 – Dato mišljenje o finansijskim izveštajima javnih preduzeća

Br.	Revidirani subjekti	JP nivoa	Revizorsko mišljenje		
			2022	2021	2020
1	Pošta Kosova a.d	Centralno	Izmenjeno	Kvalifikovano	Suprotno
2	Energetska kompanija Kosova a.d	Centralno	Kvalifikovano	Izmenjeno	Izmenjeno
3	Kosovske železnice - InfraKos, a.d	Centralno	Suprotno	Suprotno	Kvalifikovano
4	VPP "Ibar - Lepenac" a.d - Priština	Centralno	Kvalifikovano	Suprotno	Kvalifikovano
5	Kosovske železnice - TrainKos, a.d	Centralno	Kvalifikovano	Suprotno	Kvalifikovano
6	Telekom Kosova, a.d	Centralno	Kvalifikovano	Suprotno	Suprotno
7	RKV "Priština" a.d - Priština	Centralno	Kvalifikovano	Suprotno	Suprotno
8	RKO „Pastrimi“, a.d – Priština	Lokalno	Kvalifikovano	Suprotno	Suprotno
9	RKO „Uniteti“ a.d – Mitrovica	Lokalno	Suprotno	Suprotno	Odbijanje mišljenja
10	Javno stambeno preduzeće a.d- Priština Priština	Lokalno	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Izmenjeno
11	Javno preduzeće "Termokos" a.d Priština	Lokalno	Suprotno	Suprotno	Neizmenjeno

Od 11 revidiranih JP 2022. godine, njihovi pojedinačni GFI su rezultirali: jedno (1) sa neizmenjenim mišljenjem i 10 izmenjenih mišljenja (7 kvalifikovanih mišljenja i 3 suprotna mišljenja). U poređenju sa 2021. godinom, gde su mišljenja ovih JP bila 8 suprotstavljenih, 2 kvalifikovana i jedno neizmenjeno, napominjemo da su GFI kvalitetniji, štaviše, od 8 mišljenja koja su bila suprotstavljena, ove godine su samo tri (3). Uprkos činjenici da imamo poboljšanja, čak i dalje, GFI JP imali su greške u izveštavanju i obelodanjivanju informacija potrebnih u GFI.

Glavna pitanja koja su uticala na modifikaciju mišljenja centralnih JP su:

- U oblasti imovine bila su: neperiodična revalorizacija dugoročne imovine, netačno prikazivanje imovine, revalorizacione rezerve, buduća ulaganja i zalihe kao što su nedostatak izvorne dokumentacije ili računovodstvenih podataka, potcenjenost dugoročnih osnovnih sredstava, neažuriranje i neusaglašenost registra imovine sa izveštajem o popisu.

Do nerevalorizacije imovine došlo je zbog toga što preduzeće nije potpisalo ugovor o revalorizaciji imovine. Dok je do neispravke revalorizacione rezerve došlo u nedostatku potpune informacije iz poslednje revalorizacije imovine. Dok je do neregistracije i neusaglašavanja imovine došlo zbog nedostatka cirkulacije informacija između odeljenja u okviru JP kao i nedostatka koordinacije u prijemu dokumentacije od donatora.

- *U oblasti poslovnih prihoda:* ne umanjeње plaćanja dotičnim potrošačima za plaćene obaveze kao i pogrešno tretiranje prihoda.
Ovo se desilo zbog nemogućnosti da se identifikuje kom potrošaču se mogu naplatiti, kao i zbog slabosti u sistemu unutrašnje kontrole od strane službenika, prilikom njihove registracije i predstavljanja.
- *Među odloženim prihodima od grantova bila su:* neregistrovanje i neprikazivanje grantova, nedostaci u izveštavanju državnih grantova i obelodanjivanja, kao i netačno prikazivanje odloženih prihoda od grantova.
Slabosti su se javile zbog nekomunikacije informacija između jedinice za implementaciju projekta i kancelarije za finansije.
- *U godišnjim finansijskim izveštajima:* nepotpuno prikazivanje objašnjenja o potencijalnim obavezama i netačno prikazivanje izveštaja o novčanim tokovima.
Ovo se desilo zbog nedostatka neophodnih internih kontrola tokom procesa pripreme GFI-a.
- *Dok su potraživanja i neizmirene obaveze bile:* priznavanje u pogrešnom periodu potraživanja za prihode od kamata, kao i neusklađenost poreskih obaveza u računovodstvenim evidencijama sa stanjem obaveza prema dobavljačima.
Do toga je došlo zbog ne obraćanja dovoljno pažnje pri registraciji faktura prodaje u odgovarajućim obračunskim periodima i ne periodično usaglašavanje stanja obaveza prema dobavljačima.

Glavna pitanja koja su uticala na modifikaciju mišljenja među lokalnim JP su:

- *U oblasti imovine:* nedostatak potkrepljujućih dokaza za dugoročnu imovinu, netačno prikazivanje revalorizacione rezerve, potcenjivanje dugotrajne imovine, priznavanje budućih ulaganja kao sredstava u upotrebi, neregistrovanje imovine primljene od donatora, neusklađenost registra imovine sa izveštaj o popisu, i ne revalorizaciji imovine preduzeća.
Slabosti u upravljanju imovinom su nastale usled nedovoljnog znanja o rukovanju imovinom, nepravilne primene računovodstvenih standarda i nedostatka potpunih informacija iz poslednje revalorizacije imovine.
- *U oblasti potraživanja od kupaca:* nedostatak dokaza o računima potraživanja kao i neujednačenost računovodstvene evidencije sa analitičkim podacima i potvrdama, nedostatak regulative kao i neobezbeđivanje računa potraživanja, prikazivanje računa potraživanja kao zamrznutog duga.
Glavni uzroci slabosti u računima potraživanja bili su nedostatak inventara/usaglašavanja stanja računa potraživanja sa kupcima na periodičnoj osnovi. Čak i tretman dela potraživanja kao zamrznutog duga, desio se zbog odluke u prošlosti koja nije zasnovana na standardima njihovog korektnog i poštenog tretmana i prezentacije. Prema objašnjenjima nadležnih, razlike/nepotvrđivanja proizilaze iz sudskih sporova u nedostatku dokaza, sporova oko vlasništva, nosioca duga.
- *Kod obaveza prema dobavljačima,* došlo je do neslaganja između knjigovodstvenih knjiženja obaveza prema dobavljačima i pisma potvrde.
Uzrok je bio neprimenjivanje usaglašavanja na periodičnoj osnovi i nedovoljna komunikacija između kompanije i njenih dobavljača.

2.2 Zaključci o usklađenosti i pitanja o njihovoj modifikaciji

Pored finansijskog aspekta, izvršili smo reviziju i aspekta usklađenosti, da li su procesi i transakcije u skladu sa definisanim kriterijumima revizije i takođe smo dali zaključke o usklađenosti za sva revidirana JP.

Zaključci o usklađenosti u pogledu JP-a predstavljeni su u tabeli ispod.

Tabela 34 – Zaključci o usklađenosti dati za javna preduzeća

Br	Subjekti revizije	nivo JP	Zaključak o usklađenosti		
			2022	2021	2020
1	Pošta Kosova a.d	Centralni	Neizmenjen	Kvalifikovano	Neizmenjen
2	Energetska kompanija Kosova a.d	Centralni	Kvalifikovan	Ne primenjuje se	Ne primenjuje se
3	Kosovske železnice - InfraKos, a.d	Centralni	Kvalifikovan	Kvalifikovan	Ne primenjuje se
4	VPP "Ibar - Lepenac" a.d - Priština	Centralni	Neizmenjen	Kvalifikovan	Ne primenjuje se
5	Kosovske železnice - TrainKos, a.d	Centralni	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Kvalifikovan
6	Telekom Kosova, a.d	Centralni	Kvalifikovano	Suprotan	Suprotan
7	RKV "Priština" a.d - Priština	Centralni	Kvalifikovano	Suprotan	Suprotan
8	RKO „Pastrimi“, a.d – Priština	Lokalni	Kvalifikovano	Suprotan	Suprotan
9	RKO „Uniteti“ a.d – Mitrovica	Lokalni	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Ne primenjuje se
10	Javno stambeno preduzeće a.d - Priština	Lokalni	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Ne primenjuje se
11	Javno preduzeće "Termokos" a.d Priština	Lokalni	Kvalifikovan	Suprotan	Ne primenjuje se

Od 11 revidiranih JP, dva (2) zaključka su neizmenjena (Pošta Kosova a. d i VPP „Ibar – Lepenac“ doo) dok je devet (9) zaključaka izmenjeno. Prema tabeli, primećuje se da oko 82% BO ima izmenjeni zaključak koji pokazuje da imaju problema sa poštovanjem ovlašćenja, ili finansijske transakcije nisu u skladu sa zakonskim zahtevima.

Vredi napomenuti, iz poređenja podataka u gornjoj tabeli, može se primetiti da su Pošta Kosova a.d i VPP "Ibar - Lepenac" a.d ostvarile pozitivan napredak u poboljšanju zakonskih nepravilnosti, dobijajući neizmenjen zaključak. Takođe, vredno napomenuti da su Telekom Kosova, a.d, RKO "Pastrimi", a.d, Javno preduzeće "Termokos" a.d i RKV "Priština" a.d, takođe napredovali dobijanjem kvalifikovanog zaključka, da je prošle godine bio suprotan zaključak.

Pozivajući se na zaključke o usklađenosti, zaključak revizije je da je većina javnih preduzeća, uprkos napretku tokom 2022. godine i dalje, imala zakonske nepravilnosti uglavnom u oblastima poslovnih prihoda, imovine, rashoda zarada kao i operativnih rashoda za robe i usluge.

Glavna pitanja koja su uticala na izmenu zaključka o usklađenosti u centralnim JP su:

- U oblasti poslovnih prihoda su: slabost u upravljanju ugovorima o zakupu; nedostatak instaliranja vodomera, registar potrošača koji nije u skladu sa pravilima RAUV, nedostatak ugovora sa potrošačima.
Do toga je došlo zbog izostanka konkretnih akcija tokom godina od strane rukovodstava preduzeća i upravnih odbora, a razlog je bila nemogućnost ugradnje vodomera za sve potrošače, slabosti u registraciji potrošača i teškoće u identifikaciji potrošača u slučaju plaćanja sa žiro računa.
- U oblasti troškova poslovanja i rashoda zarada su: nepravilno planiranje i sprovođenje plana nabavki, potpisivanje ugovora po završetku radova i usluga, neplaćanje penzijskih doprinosa, poreza na dohodak građana i poreskih obaveza i neažuriranje ugovora o radu u skladu sa kategorizacijom plata.
Uzroci slabosti u planiranju nabavki nastali su kao rezultat nepravilnog planiranja zahtevanih jedinica, raskida ugovora i nedostatka sredstava za pokretanje procedura sa srednjim i velikim vrednostima kao što je planirano. Kao i drugi uzroci bili su finansijske poteškoće preduzeća da izmire obaveze.
- U obavezama je bilo nedostatak identifikacije uplata primljenih od neidentifikovanih klijenata/potrošača. Što se tiče razloga za nedostatak identifikacije uplata primljenih od neidentifikovanih klijenata/potrošača, to se desilo kao rezultat poteškoća u identifikaciji potrošača prilikom preuzimanja plaćanja sa bankovnog računa.

Pitanja koja su uticala na izmenu zaključka o usklađenosti u lokalnim JP su:

- U oblasti godišnjih finansijskih izveštaja i imovine su: neizrada poslovnog plana, prodaja imovine koja je van upotrebe kao i registar imovine u suprotnosti sa propisima.
Do ovoga je došlo usled nepažnje službenika kompanije, nedostatka kontrole sa menadžerskog nivoa, kao i nepažnje u primeni internih propisa.
- Postoje operativni troškovi i troškovi plata: pobednička ponuda koja nije u skladu sa zahtevima/specifikacijama traženim u dosijeu tendera, prekoračenje broja zaposlenih i troškovi zarada, planiranih prema biznis planu, zapošljavanje radnika sa ugovorom na određeno vreme za određene poslove i zadatke, bez izrade procedura za zapošljavanje.

Slabosti u aktivnostima nabavke nastale su usled neuspeha kontrole u kancelariji za nabavke kao i zbog nepažnje komisije za ocenjivanje, koja nije postupala sa ponudom u skladu sa zakonima na snazi o javnim nabavkama i nije tretirana kako treba.

- Što se tiče poslovnih prihoda je nedostatak ugovora sa potrošačima. Ovakva situacija se prenosi godinama i postoji zbog nedovoljne saradnje potrošača koji su više puta zanemarivali zahteve kompanije da potpišu ugovore i donesu kopiju u arhivu kompanije.

2.3 Obaveze javnih preduzeća za godišnje finansijsko izveštavanje

Tokom ove sezone revizije, utvrdili smo da 3 od 11 revidiranih javnih preduzeća nije pravovremeno pripremlilo svoje godišnje finansijske izveštaje, odnosno nisu imala izveštaje odobrene od strane njihovih odbora direktora u zakonskom roku do 15. marta. Kašnjenja iznad zakonskih rokova u podnošenju završnih finansijskih izveštaja NKR-u bila su od 9 do 48 dana, a izgledaju se na sledeći način:

- Javno stambeno preduzeće - Priština, 9 dana;
- RKV "Priština" a. d. - Priština, 48 dana; i
- Energetska korporacija Kosova a.d., 42 dana.

Obrazloženja menadžmenta u vezi sa gore navedenim kašnjenjima u podnošenju izveštaja bila su zbog toga što preduzeća nisu uspela da na vreme završe izveštaje o popisu imovine i obaveza i kao rezultat toga su izvršene neophodne korekcije u godišnjim finansijskim izveštajima.

Ova kašnjenja su prijavljena u svim pojedinačnim izveštajima i nadamo se da će u narednim godinama izveštavanje biti urađeno u skladu sa zakonskim okvirom.

Analiza finansijskog stanja javnih preduzeća

Iako se finansijska situacija javnih preduzeća može detaljnije sagledati iz izveštaja priloženih uz pojedinačne izveštaje, u ovom poglavlju sumirano su prikazani glavni pokazatelji njihovog finansijskog poslednjeg poslovanja za 2022. godinu. Za potrebe analize razmatrani su prihodi, rashodi, finansijski rezultat, kratkoročne obaveze i dugoročne obaveze.

Tabela 35 – Glavni finansijski pokazatelji revidiranih javnih preduzeća za 2022. godinu

Br	Revidirani subjekti	Prihodi	Rashodi	Zarada/ Gubitak	Kratkoročne obaveze	Dugoročne obaveze
1	KEK Energetska korporacija Kosova a.d.	309.655.000	204.538.000	105.117.000	74.840.000	189.432.000
2	Telekom Kosova, a.d.	52.859.000	56.647.000	(3.789.000)	46.094.000	22.421.000
3	Pošta Kosova, a.d. -Priština	10.330.503	11.740.865	(1.410.361)	1.739.778	2.147.607
4	Kosovske železnice - Infrakos a.d.	3.104.732	3.219.394	(114.662)	26.478.741	34.013.896
5	Kosovske železnice - Trainkos a.d.	2.467.692	3.315.936	(848.244)	2.049.681	1.865.352
6	VPP "Ibar - Lepenac" a. d. -Priština	9.645.079	9.266.006	379.073	2.687.727	3.999.824
7	RKV "Priština" a. d. -Priština	17.295.033	15.829.672	1.465.362	6.796.198	38.703.825
8	RKO „Uniteti“ a.d. Mitrovica	2.323.893	2.285.904	37.988	2.726.510	///
9	RKO „Pastrimi“. a.d. -Priština	8.375.937	9.837.459	(1.461.522)	3.524.395	///
10	Javno stambeno preduzeće, a.d. -Priština	2.692.473	6.997.561	(4.305.089)	193.824	1.321.595
11	JP „Termokos“, a.d. -Priština	9.984.077	8.081.175	1.902.901	2.702.187	35.840.460

Finansijski rezultat (dobit/gubitak) - Iz gornje tabele se vidi da je od 11 revidiranih javnih preduzeća njih pet (5) poslovalo sa ukupnom dobiti od 108.9 miliona evra. Dakle, tri (3) JP na centralnom nivou, dva (2) na lokalnom, dok je ostalih šest (6) pokazalo ukupan gubitak od 11,9 miliona evra. Dakle, četiri (4) gubitka su rezultirala na centralnom nivou, dva (2) na lokalnom nivou.

Najveći deo dobiti ostvaren je na centralnom nivou Energetske korporacije Kosova u iznosu od 105 miliona evra ili 96% ukupne dobiti, dok je najveći gubitak na lokalnom nivou ostvarilo Javno stambeno preduzeće dok na centralnom nivou Telekoma Kosova u iznosu od 4.3 odnosno 3.7 miliona evra ili oko 68% ukupnih gubitaka.

Međutim, u odnosu na prethodnu godinu, pozitivan trend smanjenja gubitaka uočava se kod 4 JP, osim JSP-a koje je u 2021. godini poslovalo sa dobiti od 1.013.073 evra, dok je u 2022. godini imao gubitak od 4.305.089 evra.

Javna preduzeća koja nisu pokazala elemente materijalnog povećanja nivoa gubitka:

- Telekom Kosova, uprkos rezultatu sa gubitkom, njegov učinak pokazuje značajan napredak. Uspeo je da smanji gubitak za 6.918.000 evra, sa 10.707.000 evra koliko je bio gubitak u 2021 (revidirani GFI), ove godine je pao na oko 3.789.000 evra;
- Ibar Lepenac, od 2.961.713 € gubitka koji je imao u 2021. godini, ove godine je poslova sa dobiti od 379.073 €;
- RKV Priština, od gubitka od 919.156€ nesastavljanje u 2021 (revidirani GFI), ove godine je poslovala sa profitom od 1.465.362€.
- Infrakos ima 214.047€ gubitka, ove godine je 114.662€ sa gubitkom, odnosno sa smanjenjem od 99.385€.

Kratkoročne obaveze – su finansijske obaveze koje se moraju platiti u roku od godinu dana i klasifikovane su kao tekuće obaveze. Kratkoročne obaveze su: obaveze prema dobavljačima, porezi, kratkoročni krediti i druge obaveze sa rokom plaćanja do jedne godine.

Za 11 revidiranih preduzeća kratkoročne obaveze iznose 169 miliona evra, koje kao takve moraju biti isplaćene u roku od 2023. godine. Većinu ovih obaveza (oko 86%) čine javna preduzeća na centralnom nivou: (1) Energetska korporacija Kosova sa 74.8 miliona ili 44,1%; (2) Telekom Kosova sa 46 miliona ili 27,1%; i (3) Infrakos sa 26.4 miliona ili 15,6%. Dok preostali deo od 22 miliona ili 13,2% čine kratkoročne obaveze 8 ostalih subjekata.

Likvidacija ovih obaveza, posebno ŽK Infrakos i RKO Uniteti, teško je moguća, jer su njihovi godišnji prihodi znatno manji od ukupnih kratkoročnih obaveza. Takođe, prema brojkama prikazanim u tabeli, sva preduzeća će imati ozbiljne izazove u likvidaciji kratkoročnih obaveza.

Dugoročne obaveze – su finansijske obaveze ili dugoročne obaveze koje se u bilansu stanja vode kao obaveze čiji je rok plaćanja duži od godinu dana. Ovo uključuje kredite za osnovnu imovinu, obaveze prema hartijama od vrednosti, obaveze po osnovu zaloga ili hipoteke i druge obaveze koje se moraju platiti u roku dužem od godinu dana.

Dugoročne obaveze za 11 subjekata revizije na kraju 2022. godine bile su blizu 329 miliona evra, ili oko 48,5 odsto veće od kratkoročnih obaveza. S obzirom na to da izjava o obelodanjivanju sadrži dosta informacionih praznina, nismo bili u mogućnosti da pružimo analitičke podatke o tome koliko godina ove obaveze treba vraćati, koliko treba da budu vraćene tokom 2023. godine, kao ni druge informacije o vremenu njihove amortizacije.

Na osnovu rezultata pojedinačnih revizija i gore rečenog, proizilazi da su problemi javnih preduzeća evidentni i njihova finansijska situacija je teška. Glavna pitanja na koja treba obratiti pažnju i koja zahtevaju lečenje su:

- Nepoštovanje zakonskih rokova za finansijsko izveštavanje - Od 11 kompanija koje su revidirane tokom 2022. godine, identifikovana su kašnjenja u pripremi i blagovremenom podnošenju finansijskih izveštaja od strane menadžmenta i njihovom usvajanju od strane upravnih odbora. Takva kašnjenja su takođe uticala na pregled planova revizije;

- Nepovoljni finansijski rezultati - Šest (6) javnih preduzeća imalo je negativan finansijski rezultat, odnosno gubitke u iznosu od 11.9 miliona evra, dok je pet (5) ostvarilo pozitivan finansijski rezultat sa dobiti od 108 miliona evra. Prijavljena dobit je više rezultat usklađivanja izveštaja na kraju godine nego bilo kakvog stabilnog finansijskog poslovanja;
- Visoki iznosi neplaćenih obaveza - Ukupne neizmirene obaveze ovih preduzeća iznose više od 499 miliona evra, od čega su kratkoročne obaveze koje se moraju platiti u roku od godinu dana oko 169 miliona evra. S obzirom na to da su ukupni prihodi bili oko 428 miliona evra, eventualno plaćanje ovih kratkoročnih obaveza deluje prilično teško. Kada se tome dodaju dugoročne rate kredita i druge obaveze koje nastaju tokom 2023. godine, situacija može da se dodatno zakomplikuje.

2.4 Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Na osnovu izveštaja revizije tokom ove sezone, identifikovane su neke slabosti u oblasti finansijskog upravljanja javnih preduzeća. Pitanja koja su uticala na upravljanje finansijama i usklađenosti javnih preduzeća na centralnom nivou:

- *U oblasti imovine su pitanja kao što su:* nedefinisano vlasništvo nad osnovnim sredstvima, nepravilno rukovanje naknadnim investicijama. To se desilo zbog imovinskih sporova i nedostatka odgovarajuće pažnje.
- *U oblasti potraživanja kao što su:* u tri preduzeća uočili smo slabosti u prikazivanju potraživanja, dok u jednom slučaju uočili smo periodično neusaglašavanje sa kupcima i nedostatak izvorne dokumentacije. Ovo se desilo zbog toga što kompanija nije vršila periodična usaglašavanja sa kupcima i zbog manuelnog prenosa računa tokom godine iz sistema odeljenja prihoda u računovodstvenom sistemu.
- *U oblasti troškova, uglavnom postoje pitanja kao što su:* pokrivanje radnih mesta sa v.d., neplaćanja zaposlenih prema istom zvanju za isto radno mesto, sistematizacija zaposlenih u preduzeću prema propisu koji nije usvojio Upravni odbor. Razlog je bila potreba da se upražnjena radna mesta pokriju kadrovima i nemogućnost razvoja procesa zapošljavanja kao rezultata procesa restrukturiranja kompanije.
- *U oblasti nabavki, pitanja se odnose na:* proces planiranja nabavki, kao i česte aktivnosti nabavke minimalne vrednosti. Ovo se desilo zbog slabosti u procesu planiranja nabavki i nekonsolidacije zahteva jedinica koje su podnele zahtev.

Glavna pitanja koja su uticala na upravljanje finansijama i usklađenošću javnih preduzeća na lokalnom nivou su:

- *U oblasti imovine, postoje pitanja kao što su:* neusaglašenost između knjigovodstvene evidencije imovine i izveštaja komisije za popis imovine. Ove slabosti su nastale zbog neusaglašenosti računovodstvenih evidencija sa državnim, nakon registracije imovine.
- *U oblasti računa potraživanja pitanja su:* fakturisanje kupaca bez tačne oznake, slabost u prikazivanju potraživanja, nedostatak označavanja kupaca. Razlog je to što za račune potraživanja nisu vršena periodična usaglašavanja sa kupcima na periodičnoj osnovi.
- *Pitanja su uglavnom u oblasti pitanja troškova kao što su:* primopredaja usluga bez pratećih dokaza, nedostaci u upravljanju procedurama javnih tendera i druge slabosti u upravljanju osobljem, kao i popunjavanje pozicija sa vršiocima dužnosti. Razlog je što nije imenovan službenik za nadzor i primopredaje usluga i nije izrađena procedura zapošljavanja koja bi obuhvatala redovne pozicije.
- *U oblasti nabavki, uglavnom postoje pitanja kao što su:* dodeljivanje ponuda i neprimenjivanje otvorenog postupka nabavke, kao i nabavka polovnih dobara. Ovo se desilo jer je nedostajalo zahteva od jedinica koje su tražile, dok su u vezi sa procedurama za kupovinu polovnih kamiona sprovedene u nedostatku finansijskih sredstava itd.

2.5 Preporuke iz prethodne godine i stepen sprovođenja

U pojedinačnim izveštajima 11 JP za 2022. godinu dali smo 134 preporuke za unapređenje svake oblasti u kojoj su uočeni nedostaci i greške.

Tabela 36 – Broj preporuka datih JP-ima u 2022. godini

Revidirana javna preduzeća u 2022	Nove preporuke	Ponovljene preporuke	Delimično ponovljene preporuke	Ukupno preporuka
Centralni nivo	32	24	2	58
Regionalni nivo	18	25	1	44
Lokalni nivo	9	21	2	32
Ukupno	59.	70	5	134

U 2022. godini primećujemo da je od ukupno datih preporuka, 59 novih preporuka, 70 ponovljenih i pet (5) delimično ponovljenih. To pokazuje da se 52% preporuka ponavlja iz prošle godine. Za razliku od ovoga, u odnosu na prošlu godinu dali smo 53 preporuka manje ili 28%. U tabeli ispod, predstavili smo preporuke date u 2021. godini i način njihovog sprovođenja.

Tabela 37 – Broj preporuka datih JP u 2021. godini

Revidirana javna preduzeća	Sprovedene preporuke	Ponovljene preporuke	Delimično ponovljene preporuke	Zatvorene preporuke	Godina 2021.
Centralni nivo	44	24	2	5	75
Regionalni nivo	41	25	1	1	68
Lokalni nivo	19	21	2	2	44
Ukupno	104	70	5	8	187²⁰

Podaci prikazani u tabeli pokazuju da javna preduzeća uviđaju značaj revizije kroz poboljšanje stope implementacije preporuka. Od 187 preporuka u prošloj godini, 58% je sprovedeno, 39% je ponovljeno, a 3% je delimično ponovljeno. Treba istaći da su posebno 3 javna preduzeća pokazala značajan napredak u implementaciji preporuka, kao što su: Pošta Kosova sa 89% primenjenih, Javno stambeno preduzeće 77%, i Telekom Kosova 76%.

Preporuke za Vladu i akcionarske komisije JP-a

- Da se ojačaju mere odgovornosti prema Upravnim odborima i menadžmentu, gde prilikom pregleda finansijskih izveštaja detaljno pregledati sadržaj informacija u finansijskim izveštajima, i uveriti se da su bez grešaka, potkrepljeni sa računovodstvenim dokazima i da ispunjavaju sve zahteve važećeg okvira finansijskog izveštavanja.
- Preko upravnih odbora preduzimaju se mere da se proces ponovne evaluacije sprovede u optimalnom roku. Budući da je glavni razlog neizvršenja procene nedostatak sredstava, Vlada i opštine moraju finansijski da podrže ovaj proces.

²⁰ Prošle godine dato je 207 preporuka, uključujući i preporuke RKV „Hidroregion Jug“ (8 preporuka), a.d i RKV „Hidromorava“ a.d (12 preporuka).

Preporuke za Vladu i akcionarske komisije

- Da se preko upravnih odbora obezbedi da godišnji izveštaji, uključujući i finansijski, budu usvojeni do 15. marta naredne godine, definisani Zakonom o javnim preduzećima, a istog dana finansijski izveštaji moraju biti spremni za reviziju od strane vanjskog revizora.
- Preko Upravnih odbora obezbediti da se analiziraju uzroci koji su do sada prouzrokovali gubitke i da se u zavisnosti od identifikovanih faktora predlažu politike i korektivne mere, kao i analizira iznos neizmirenih obaveza, koji se isplaćuju kako bi se izbegle žalbe/sudski sporovi od dobavljača.

Preporuke za Vladu

- Da se preko upravnih odbora obezbedi poduzimanje svih odgovarajućih/pravnih radnji kako bi se razjasnio status imovine koju koriste javna preduzeća, kao i da se proces planiranja nabavki učini sveobuhvatnijim. Takođe da obezbedi da za vršioce dužnosti izradi procedure zapošljavanja kako bi ih popunio redovnim ugovorima i ojačao interne kontrole, kako bi se sprečilo da zaposleni na istim pozicijama budu plaćeni različitim ocenama, kao i poštovanje zakonskih uslova tokom izrade javnih tenderskih procedura.

Preporuke za Vladu, Opštinsku komisiju akcionara

- Da preko upravnih odbora obezbedi da je imovina preduzeća usklađena sa izveštajima popisnih komisija, da proaktivno nadgleda proces izvršenja ugovora, da preduzima korektivne radnje kako bi se fakturisanje kupaca vršilo korektno. Takođe, da se obavi analiza strukture i starost potraživanja.

Preporuke za Vladu i akcionarske komisije

- Da kroz Upravne odbore preduzme mere odgovornosti menadžmenta za sprovođenje preporuka revizije, sa posebnim fokusom na jasno definisanje akcionog plana, vremenskog okvira i osoblja odgovornog za adresiranje svih preporuka NKR-a.

A decorative graphic consisting of numerous thin, white, wavy lines that originate from the top left and curve downwards and to the right, creating a sense of movement and depth against the solid blue background.

Poglavlje IV

SPROVOĐENJE PREPORUKA

Rezime o sprovođenju preporuka

Važnost revizorskih izveštaja je u identifikaciji slabosti u sistemima upravljanja, posebno finansijskim sistemima, dok implementacija revizorskih preporuka služi kao mehanizam za otklanjanje ovih slabosti i čini sisteme efikasnijim i efektivnijim u postizanju ciljeva. Analize u ovoj oblasti su pokazale da trenutni nivo implementacije preporuka revizije nije zadovoljavajući.

Nakon prihvatanja GRI za 2021. godinu, Vlada je pripremila akcioni plan za sprovođenje preporuka.

Na nivou pojedinačnih revizija, većina budžetskih organizacija ne sprovodi sistematski proces za praćenje sprovođenja preporuka. U poređenju sa 2021. godinom, smanjen je broj preporuka datih u pojedinačnim izveštajima budžetskih organizacija, međutim nivo realizacije preporuka ostaje približno isti, gde je broj potpuno realizovanih preporuka na nivou od 49%, ostale preporuke su u procesu implementacije ili još nisu sprovedene.

Kašnjenja u punoj primeni preporuka utiču na ponavljanje slabosti i nedostataka kontrole i sistematsko ponavljanje nepravilnosti iz godine u godinu.

Uticaj revizije se meri nivoom sprovođenja preporuka i najbolji je pokazatelj da li menadžment poboljšava postojeće procese i kontrole u oblastima u kojima su identifikovane nepravilnosti. NKR, kroz pojedinačne revizije, takođe ocenjuje sprovođenje preporuka datih u prethodnoj godini, jasno odražavajući oblasti u kojima su preduzete mere i radnje za unapređenje, kao i oblasti u kojima su potrebne dodatne akcije za dalja poboljšanja.

U Godišnjem revizorskom izveštaju za GFI/BRK 2022. dato je ukupno 29 preporuka, od čega 22 za Vladu i 7 za Vladu/Upravne odbore/Komisije akcionara.

Dodatak I izveštaja daje potpune informacije o napretku preporuka datih u GRI-2021, dok su u tabelama 38 i 39 prikazana statistika preporuka za pojedinačne organizacije.

1. Sprovođenje preporuka datih u GRI za 2021. godinu

Vlada Kosova je u septembru 2021. godine usvojila Akcioni plan za sprovođenje preporuka, gde su sve budžetske organizacije (BO) dužne da ga sprovede. Isto je takođe poslato Skupštini Kosova/OUJF na razmatranje o napretku preporuka.

Na osnovu informacija prikupljenih tokom procesa revizije za budžetske izveštaje, kao i iz pojedinačnih revizija, primetili smo da preduzete mere od strane Skupštine Kosova, Vlade i drugih institucija nisu bile dovoljne da obezbede zadovoljavajući nivo sprovođenja preporuka.

Od ukupno 36 preporuka datih u GRI za 2021. godinu, 5 preporuka je sprovedeno, 3 su bile u procesu implementacije, 21 nije sprovedeno, a 7 se više ne primenjuje (iste su spojene sa drugim preporukama ili nisu relevantne). Prilog I predstavlja detaljne podatke o preporukama datim u GRI 2021.

Nesprovođenje preporuka dovelo je do ponavljanja određenih slabosti i nepravilnosti, posebno u oblastima kao što su:

- Nedostaci u pripremi finansijskih izveštaja;
- Slabosti u procedurama nabavke;
- Nedostatak u upravljanju imovinom;
- Nedostaci u upravljanju prihodima, rashodima, obavezama; potencijalne obaveze;
- Slabosti u procedurama subvencija; i
- Loše funkcionisanje odbora za reviziju i JUR;

2. Sprovođenje preporuka datih u pojedinačnim izveštajima za 2021. godinu

Procena sprovođenja preporuka je deo stalnog procesa revizije. Procena o tome kako i koliko su oni sprovedeni se vrši za svaku budžetsku organizaciju tokom redovne revizije i rezultati za prethodnu godinu se prikazuju u revizorskim izveštajima za narednu godinu.

U narednim tabelama prikazani su podaci o statusu preporuka za 2021. i 2020. godinu, koje su kategorisane prema revidiranim organizacijama.

Revidirane organizacije se dele na: Institucije na centralnom nivou²¹, nezavisne institucije²² i institucije na lokalnom nivou (38 opština).

Ispod je tabela sa brojem datih preporuka i procentima njihove implementacije.

Tabela 38 – Realizacija preporuka PA za 2021. godinu²³

Revidirani subjekti	Br. preporuka 2021	Preporuke koji nisu primenjive	Preporuke za implementacij u	Sprovedene		Delimično sprovedene		One koje nisu sprovedene	
	Br.	Br.	Br	Br.	%	Br.	%	Br.	%
Institucije na centralnom nivou	185	5	180	88	49%	20	11%	72	40%
Nezavisne institucije	55	1	54	39	72%	3	6%	12	22%
Institucije na lokalnom nivou	409	3	406	186	46%	33	8%	187	46%
Ukupno preporuka	649	9	640	313	49%	56	9%	271	42%

25. Skupština Kosova, Kancelarija predsednika, Kancelarija premijera, 15 ministarstava, Fond zdravstvenog osiguranja, Poreska uprava Kosova, Carina Kosova, Poverenički fond i ŠSKUK.

22 U nezavisnim institucijama su uključena Univerzitet u Prištini i 28 institucija

23

Tabela 39 – Realizacija preporuka NR za 2020. godinu

Revidirani subjekti	Br. ukupnih preporuka u 2020	Preporuke koji nisu primenjive ²⁸	Preporuke za sprovođenje	Sprovedene		Delimično sprovedene		One koje nisu sprovedene	
	Br.	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%
Institucije na centralnom nivou	237	28	209	123	59%	14	7%	72	34%
Nezavisne institucije	46	2	44	31	71%	1	2%	12	27%
Institucije na lokalnom nivou	371	8	363	152	42%	15	4%	196	54%
Ukupno preporuka	654	38	616	306	50%	30	5%	280	45%

Kao što se vidi iz gornjih tabela, nivo implementacije preporuka u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu je približno isti.

Generalno, budžetske organizacije pripremaju akcione planove za sprovođenje preporuka, ali ne prate nikakav formalni proces praćenja, evaluacije ili izveštavanja o stopi napretka. Ovo odražava nedostatak odgovornosti da se osigura da se preporuke sprovede na vreme i da se identifikuju i adresiraju prepreke za akciju.

Da bi se situacija poboljšala, potrebno je povećati posvećenost i odgovornost odgovornih lica i redovno praćenje sprovođenja preporuka od strane svih BO.

3. Sprovođenje preporuka KNJF datih BO i NKR za 2021. godinu

Komisija za nadzor javnih finansija (KNJF) je dala preporuke za 10 pregledanih revizorskih izveštaja. DKR se bavila implementacijom ovih preporuka datih od strane Komisije, pri čemu je od 34 date preporuke 9 realizovano, 6 je u procesu implementacije i 19 nije realizovano. Dodatak II predstavlja detaljne podatke o preporukama KNJF-a.

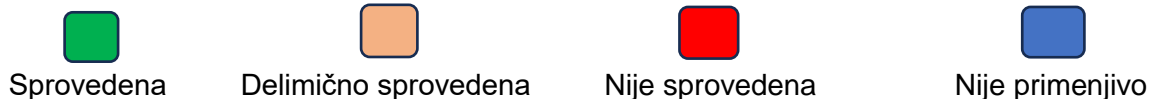
Preporuka za Vladu








Vlada treba da uspostavi efikasan proces praćenja implementacije preporuka. Sa BO mora da razgovara o svim efikasnim merama koje mogu poboljšati proces, posebno o jačanju mera koje jačaju odgovornost i sprečavaju kašnjenja u implementaciji preporuka.









**Ovaj Izveštaj je prevod sa originalne verzije na albanskom jeziku. U slučaju nedoslednosti prevladava verzija na albanskom jeziku.*








Prilog I: Napredak u sprovođenju preporuka datih u GRI 2021









Tabela:









	Odgovorna institucija	Preporuke date u GRI za 2021. godinu	Status
1	Parlament Kosova	Pojačati nadzorne kontrole nad Vladom, pre usvajanja godišnjeg Zakona o budžetskim izdvajanjima za narednu godinu, kako bi se osiguralo da su svi rashodi planirani u odgovarajućim ekonomskim kategorijama, u skladu sa zahtevima ZUJFO i MSVRI.	Nije primenjivo.  <i>Spojena je u preporuci na podglavu br.5.2.1</i>
2	Vlada Kosova	Kroz MFRT, osigurajte da su zahtevi za tačno i istinito izveštavanje ispunjeni i u izjavama o obelodanivanju.	Nije sprovedena 
3	Vlada Kosova	Kroz MFRT, nastaviti sa jačanjem budžetskih kontrola, kako bi se sprečile pogrešne klasifikacije budžeta.	Nije sprovedena 
Analiza državnog budžeta			
4	Vlada Kosova	Da obezbedi, preko MLS-a, uspostavljanje mehanizama za sprovođenje zakona za prikupljanje prihoda za opštine: Severna Mitrovica, Zvečan i Zubin Potok. Prikupljanje ovih prihoda omogućilo bi realizaciju više projekata, čime bi se poboljšalo i blagostanje građana pojedinih opština.	Nije primenjivo  <i>Za 2022. godinu, ove opštine nisu revidirane radi evaluacije.</i>
5	Vlada Kosova	Vlada mora obezbediti preduzimanje svih potrebnih radnji za angažovanje zaposlenih obezbeđivanjem uslova za rad i redovnog dolaska na posao, kao i stalnim praćenjem predviđenim zakonskim aktima.	Delimično sprovedena 
6	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Ministar mora da obezbedi da nakon ratifikacije sporazuma u Skupštini Kosova, u slučaju transfera sredstava SIMFK-u, broj ratifikovanog zaduživanja bude povezan sa šifrom projekta, tako da se uplate za relevantni projekat prikažu jasno i da se izbegnu ekscesi troškova i nepravedno izveštavanje u PFV.	Sprovedena 
7	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Obezbediti da planiranje kapitalnih projekata bude predmet analize kapaciteta organizacije da upravlja projektima u skladu sa početnim planovima. Kontrole u planiranju projekata i realizaciji budžeta treba ojačati kako bi se projekti realizovali na vreme i postigli ciljevi. Usklađivanje novčanih tokova sa planiranjem projekta je neophodno kako bi se rešili niski nivoi finansijske realizacije kapitalnih projekata.	Nije sprovedena 










8	Ministarstvo finansija, rada i transfera	U koordinaciji sa ministrima, uspostaviti nadzorne mehanizme za osiguranje realizacije projekata i izveštavanje MFRT-a u skladu sa zakonskim zahtevima u pogledu napretka realizacije projekata finansiranih zaduživanjem.	Nije primenjivo  <i>Spojena je u preporuci u podglavje br. 4.</i>
Analiza objašnjenja			
9	Vlada Kosova	Vlada mora osigurati da se pre donošenja odluka o zaduživanju izvrše detaljne analize da li postoje svi preduslovi i da se izvrše odgovarajuće pripreme za pokretanje procesa zaduživanja i što efikasnije korištenje ovih sredstava. Takođe, trebalo bi redovno pregledati godišnje izveštaje MFRT-a o javnom dugu i da koristiti ih u sveobuhvatnim diskusijama prilikom procene rezultata i prepreka u procesu.	Nije sprovedena 
10	Vlada Kosova	Kašnjenja ili neuspeh u nepokretanju ili nerealizaciji projekata moraju biti predmet kontinuiranog pregleda sa organizacijama koje realizuju dotične projekte, pri čemu se analiziraju uzroci i razlozi koji odražavaju preduzimanje konkretnih radnji za njihovo smanjenje/eliminisanje tako da se mogu ostvariti i da rezultiraju javnim dobrom za dobrobit građana.	Nije sprovedena 
11	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Na osnovu tromesečnih izveštaja Trezora, MFRT u saradnji sa resornim ministarstvima mora rešiti sve identifikovane izazove u realizaciji projekata finansiranih zaduživanjem. U svakom trenutku i u svim slučajevima kada se to smatra neophodnim, MFRT treba da predloži Vladi odgovarajuće mere za prevazilaženje ovih izazova.	Nije sprovedena 
12	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Obezbediti jasna uputstva za budžetske organizacije za uključivanje planova kapitalnih investicija koji će se finansirati pozajmicama. Projekti moraju biti odobreni samo ako su završili sve pripreme i daju dovoljnu i dokumentovanu sigurnost da će realizacija ovih projekata biti obavljena u pravo vreme i na pravi način.	Nije sprovedena 
Imovina			
13	Vlada Kosova	Vlada, preko MFRT, mora obezbediti dovoljnu obuku za službenike za imovinu i finansijskog direktora u vezi sa procesom registracije imovine i njihovim tačnim predstavljanjem u pojedinačnim finansijskim izveštajima.	Nije sprovedena 
14	Vlada Kosova	Vlada, preko Ministarstva unutrašnjih poslova, mora osigurati kontinuirano održavanje sistema e-imovine kako bi sistem bio funkcionalan, osiguravajući potpuno i tačno ažuriranje imovine.	Sprovedena 
15	Vlada Kosova	Vlada, preko MFRT/Trezor, treba da obezbedi formalne kontrole, posebno u vezi sa izveštavanjem o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini, a za značajne razlike zatraži dodatna pojašnjenja od budžetskih organizacija.	Sprovedena 










Potraživanja			
16	Vlada Kosova	Vlada, u koordinaciji sa MFRT i MLS, treba da preispita postojeće mehanizme za naplatu dugova, njihovu strukturu, starešinstvo i verovatnoću naplate ovih dugova stvaranjem efikasnih mehanizama za njihovu naplatu. Takođe, mora obezbediti potpuno i tačno izveštavanje i konsolidaciju računa potraživanja.	Nije sprovedena 
Nepodmirene i potencijalne obaveze			
17	Vlada Kosova	MFRT treba da uspostavi kontrole kroz izveštaje o praćenju neizmirenih obaveza od OB i kada se uoče odstupanja od zakonskih rokova treba preduzeti mere.	Nije sprovedena 
18	Vlada Kosova	Da preko Ministarstva pravde (Državne advokature) i u koordinaciji sa pravnim službama budžetskih organizacija, proveri tačnu i punu vrednost potencijalnih obaveza kako bi objave u RFV-ima bile tačne. Tamo gde postoje nedoslednosti u beleškama, identifikovati razloge za te greške i ispravite ih.	Nije sprovedena 
Isplate U skladu sa članom 39.2 ZUJFO			
19	Vlada Kosova	Da, preko relevantnih institucija, ispita obaveze i odgovornosti OT koje proizilaze iz kolektivnih ugovora i preduzme odgovarajuće radnje. U zavisnosti od ovih obaveza i budžetskih mogućnosti, obezbediti da budžetske organizacije naprave adekvatno planiranje budžeta, kako bi se izbegli nepotrebni troškovi iz eventualnih sudskih procesa kao posledica neispunjavanja eventualnih obaveza koje proizilaze iz ovih sporazuma	Nije sprovedena 
20	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Ministar, u koordinaciji sa direktorom Trezora, mora da obezbedi da se tokom izvršenja plaćanja na osnovu sudskih/izvršnih odluka, dodatni troškovi izvršnog postupka odvoje od iznosa glavnog duga prema ekonomskim kodovima predviđenim računovodstvenim planom.	Nije sprovedena 
Sistem interne revizije			
21	Vlada Kosova	Da kroz MFRT (CHJIR) osiguraju da BO koji su obavezne da uspostave JIR prema Uredbi VRK br. 01/2019, formiraju ovu jedinicu, preko koje će se obezbediti efikasan i efektivan rad sistema unutrašnje kontrole. Takođe, BO koja nisu u obavezi da imaju JIR, vrše usluge unutrašnje revizije na druge načine predviđene ovom uredbom.	Nije sprovedena 
22	Vlada Kosova	Takođe, kroz MFRT (CHJIR), obezbediti da BO, u skladu sa zakonskim zahtevima, uspostave komitete za reviziju kako bi podržali realizaciju ciljeva JIR-a i da su ovi komiteti efikasni u održavanju sastanaka, u godišnjim izveštajima kako to zahteva AU i da doprinesu povećanju odgovornosti i jačanju uloge AB.	Delimično sprovedena 
Nabavke			
23	Parlament Kosova	Skupština, kroz nadzorne mehanizme, obezbeđuje da aktivnosti nabavke obezbede konkurenciju i	Nije primenjivo










		transparentnost među ponuđačima u skladu sa zakonskim zahtevima i korišćenje adekvatnih procedura nabavke kako bi se obezbedili ekonomičniji ugovori.	
Pitanja u vezi s potrošnjom na upravljanje pandemijom COVID-19			
24	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Trezor osigurava da BO poštuju pravila prilikom pripreme PFV-a za 2022. godinu, uključujući troškove za upravljanje pandemijom Covid-19.	Sprovedena 
Revizije učinka			
25	Skupština Kosova	Preko Komisije za nadzor javnih finansija, nadležnih komisija za relevantne oblasti, ispitati revizorske izveštaje o radu, nabavkama i informacionim tehnologijama i pozvati rukovodioce javnih institucija na odgovornost za sprovođenje preporuka revizije.	Sprovedena 
26	Vlada, skupštine opština	Analizirati preporuke koje proizilaze iz revizije učinka i informacionih tehnologija, kao i pripremiti i pratiti akcione planove za njihovu implementaciju. Praćenje implementacije preporuka vršiti dodeljivanjem i držanjem odgovornih relevantnih funkcija u organizaciji kroz redovno izveštavanje o akcijama poboljšanja	Nije sprovedena 
Javna preduzeća			
27	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Upravni odbori i menadžment moraju se striktno pridržavati člana 31.3 Zakona br. 03/L-87 o javnim preduzećima koji propisuje da: "30 dana nakon prijema godišnjeg izveštaja, Upravni odbor mora pregledati, promeniti i, prema potrebi, odobriti godišnji izveštaj". To znači da godišnje izveštaje, uključujući i finansijske, odbori moraju odobriti do 15. marta, a istog dana finansijski izveštaji moraju biti spremni za reviziju od strane eksternog revizora.	Nije sprovedena 
28	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Upravni odbori, prilikom pregleda finansijskih izveštaja, detaljno pregledavaju sadržaj informacija u finansijskim izveštajima i kontrolišu da budu bez grešaka, potkrepljeni računovodstvenim dokazima i da ispunjavaju sve zahteve okvira finansijskog izveštavanja.	Nije sprovedena 
29	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Relevantne akcionarske komisije treba da pojačaju mere odgovornosti prema Upravnom odboru i menadžmentu o tome zašto finansijski izveštaji nisu pripremljeni i odobreni na vreme, te zašto finansijsko izveštavanje nije u skladu sa relevantnim standardima. Akcionarske komisije treba da bez odlaganja popune pozicije privremenih članova upravnih odbora i viših menadžera kako bi se izbegle sve praznine u upravljačkim strukturama preduzeća.	Nije primenjivo  <i>Spojena je u preporuci u poglavlje 3 tacka 2.</i>
30	Vlada, upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Podići mere odgovornosti menadžmenta za implementaciju preporuka revizije, sa posebnim fokusom na preporuke visokog prioriteta.	Delimično sprovedena 








31	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Analizirati finansijski učinak i uzroke koji su uzrokovali dosadašnje gubitke, te u zavisnosti od identifikovanih faktora, predložiti politike i mere poboljšanja.	Nije sprovedena 
32	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Analizirati strukturu neizmirenih obaveza, određivanje prioriteta plaćanja u zavisnosti od senioriteta obaveza, važnosti strateških dobavljača za kompaniju, kao i potrebe za ulaskom u nove obaveze. Vlada i drugi akcionari (opštine) treba da intervenišu dodatnim subvencijama kako bi ova preduzeća spasila od bankrota, jer građanima pružaju vitalne javne usluge.	Nije primenjivo  <i>Spojena je u preporuci u poglavlje 3 tacka 2.</i>
33	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Detaljno analizirati strukturu računa potraživanja, starost računa, preduzete radnje za naplatu, platežnu sposobnost kupaca, kao i očistiti sumnjive račune koji se vode na evidenciji dugi niz godina i malo je verovatno da će biti naplaćeni. Međutim, prioritet bi trebalo da bude naplata računa u poslednjih 12 meseci, jer ako se izvršni postupci nisu pokrenuli ranije, šanse za naplatu dugovanja starijih od godinu dana su minimalne i kao takve postoji rizik da zastare i nikada ne budu naplaćene.	Nije sprovedena 
34	Upravni odbori i komisije akcionara javnih preduzeća	Treba preduzeti mere kako bi se osiguralo da se proces ponovne evaluacije sprovede u optimalnom vremenskom okviru. Budući da je glavni razlog nesprovođenja evaluacije nedostatak sredstava, Vlada i opštine moraju finansijski podržati ovaj proces.	Nije sprovedena 
Implementacija preporuka			
35	Skupština Kosova	Obezbediti da je KNJF pregledao akcioni plan za implementaciju preporuka koje je pripremila Vlada. Ovi planovi moraju precizno definisati radnje, rokove i osobe odgovorne za implementaciju preporuka i njihovo praćenje. Takođe, obezbediti da je KNJF najmanje dva puta godišnje pregledao napredak koji je postignut u implementaciji datih preporuka.	Nije primenjivo 
36	Vlada Kosova	Vlada treba da uspostavi efikasan proces praćenja implementacije preporuka. Sa BO treba da razgovara o svim efikasnim merama koje mogu poboljšati proces, posebno o jačanju mera koje jačaju odgovornost i sprečavaju kašnjenja u implementaciji preporuka.	Nije sprovedena 

Prilog II: Napredak u sprovođenju preporuka KNJF-a nakon pregleda revizorskih izveštaja

	Odgovorna institucija	Preporuke date od strane Komisije za nadzor javnih finansija nakon uvida u revizorske izveštaje	Napredak u sprovođenju preporuka
Razmatranje izveštaja o reviziji za godišnje finansijske izveštaje MONTI za 2020. godinu			
1	MONTI & MFRT	MONTI i MFRT da analiziraju mogućnosti opšte nezavisnosti šest javnih univerziteta i Studentskog centra, koji trenutno funkcionišu kao programi u okviru MONTI.	Nije sprovedena 
2	MONTI & MUP	MONTI i MUP da završe radove na svim projektima, za koje su već postojali sporazumi o saradnji sa MUP-om.	Nije sprovedena 
3	MONTI	MONTI da sastavi crnu listu ekonomskih operatera koji nisu ispunili svoje ugovorne obaveze i kao rezultat toga došlo je do velikih kašnjenja u mnogim projektima. Ovu listu treba podeliti sa CAN i svim BO na nivou zemlje.	Nije sprovedena 
4	MONTI	Stvoriti bolje koordinisan nadzorni mehanizam sa opštinama u vezi sa kapitalnim investicijama, posebno u školskim zgradama.	Nije sprovedena 
5	MONTI	Unapređenje postojećeg SMIAL sistema (tehnoški aspekt) na način da ne bude moguće intervenisati u sistem ili da ostavi tragove ako je neko intervenisao u sistem.	Nije sprovedena 
6	MONTI	Redosled knjiga treba da se vrši na vreme i da nema kašnjenja, uvek na osnovu broja prijavljenih učenika u SMIAL sistem, kao i da postoji rezervni fond do 10% knjiga.	Nije sprovedena 
Razmatranje izveštaja o reviziji godišnjih finansijskih izveštaja RTK-a za 2021. godinu			
1	RTK	RTK će prestati ugovarati eksternu produkciju za vrste emisija koje može pokrivati internim osobljem.	Sprovedena 
2	RTK	Odbor RTK-a treba da jasno definiše u uredbama unapređenje i nadoknadu zaposlenih na osnovu jasnih kriterijuma za procenu učinka.	Nije sprovedena 
3	RTK	Bord RTK-a i direktor moraju ojačati pravni i finansijski mehanizam jer u odsustvu pravnih službenika RTK rizikuje da izgubi milione evra kao tužena strana.	Sprovedena 
Pregled revizorskog izveštaja za godišnje finansijske			

izveštaje UP za 2021. godinu			
1	UP	Planiranje budžeta koje se radi za kapitalne investicije u UP, proces treba da bude sveobuhvatan za sve akademske jedinice i koji uključuje izradu budžeta odozdo prema gore i da budžetskim zahtevima mora prethoditi istinska analiza. U strateški plan uključiti orijentacije za kapitalne investicije na Univerzitetu u Prištini, koji ističe 2022. godine. Planirano je za godine 2020-2022.	Sprovedena 
2	UP	Rektorat Univerziteta u Prištini treba da angažuje sve pravne kapacitete, ukoliko nedostaju, da angažuje eksternog stručnjaka ili da angažuje ombudsmana kako bi obezbedio kvalitetno pravno zastupanje na sudskim ročištima po pitanju Srpske pravoslavne crkve izgrađene na kampusu UP.	Nije sprovedena 
3	UP	Rektor treba da intenzivira rad i zatraži šestomesečni izveštaj od formirane komisije, ukoliko je potrebno formiranje nove međuinstitucionalne komisije radi definisanja svojine imovine UP sa Opštinom Priština, katastarskih granica, prenosa tih nekretnina u vlasništvo UP, kao i upisa na državni geoportal.	Nije sprovedena 
Razmatranje revizorskog izveštaja za godišnje finansijske izveštaje NPH "Ibër Lepenci" AD za 2021.			
1	NPH Ibër Lepenci AD	NPH "Ibër - Lepenci" AD mora da objavi sve finansijske i revizorske izveštaje preduzeća, od 2008. godine do sada.	Sprovedena 
Razmatranje revizorskog izveštaja za godišnje finansijske izveštaje Fonda zdravstvenog osiguranja za 2021. godinu			
1	MZ & FZO	Ministar zdravlja i Upravni odbor FZO, da sagledaju mogućnost izmene Administrativnog uputstva 03/2017 o lečenju pacijenata van javnih zdravstvenih ustanova. Ojačati nadzorne mehanizme FZO u cilju ažuriranja kriterijuma, zdravstvenih usluga, cenovnika, liste vrsta bolesti kao i regulacije načina prijavljivanja, počevši od konzularnih komisija SUKKB-a, Komisije za procenu i Izvršni odbor Fonda za zdravstveno osiguranje.	Delimično sprovedena 
2	FZO	Rukovodstvo FZO da vrši redovna usaglašavanja plaćanja sa privatnim bolnicama, unutar i van zemlje, kao i da kreira bazni datum u odnosu na Ustanove koje ne daju povratne informacije o tretmanu pacijenata, tako da postoji crna lista zdravstvenih ustanova koje ne daju povratne informacije.	Delimično sprovedena 
3	FZO	Upravni odbor i uprava FZO treba da imaju tačne dokaze o neizmirenim obavezama prema bolnicama kako unutar tako i van zemlje.	Nije sprovedena 
4	FZO	Upravni odbor bi trebao izgraditi mehanizme za smanjenje ili potpuno eliminaciju liste čekanja pacijenata.	Delimično sprovedena 
5	MOH & FZO	Ministru zdravlja i Upravnom odboru FZO regulisati međuinstitucionalnu komunikaciju, te uspostaviti redovnu liniju službene komunikacije sa svim zdravstvenim ustanovama koje pružaju usluge, te razviti elektronske formulare za praćenje tokova finansijskih sredstava.	Delimično sprovedena 

6	FZO	Komisija za izjednačavanje se bavi izjednačavanjem podataka sa bolnicama u zemlji i van nje.	Sprovedena 
7	FZO	Razmotriti mogućnost izmena i dopuna Zakona o javnim nabavkama koji se bavi privatnim zdravstvenim uslugama, kako bi se ove usluge mogle konkurisati po najjeftinijoj ceni, a kada postoji ponuda, Ministarstvo zdravlja može slobodno zaključiti ugovor, a FZO da održava redovan kontakt prilikom lečenja pacijenata.	Delimično sprovedena 
Razmatranje izveštaja o reviziji za godišnje finansijske izveštaje Univerzitetske bolnice i Kliničke službe Kosova za 2021.			
1	MZ	Ministarstvo zdravlja obezbeđuje da se imenovanje članova odbora vrši u potpunoj saglasnosti sa Zakonom br. 04/L-125 o zdravstvu.	Sprovedena 
2	SUKBK	Upravni odbor i generalni direktor obezbeđuju pojačane kontrole u vezi sa sastavljanjem i prezentacijom godišnjih finansijskih izveštaja. Odbor i generalni direktor osiguravaju da glavni finansijski službenik ima neophodnu profesionalnu pripremu, znanje i obuku za razumevanje i ispravnu primenu zahteva finansijskog izveštavanja. Godišnji finansijski izveštaji moraju biti predmet odgovarajuće revizije od strane generalnog direktora i Upravnog odbora.	Delimično sprovedena 
3	MZ i SUKBK	Planiranje kapitalnih investicija u regionalne bolnice, SUKBK i identifikacija potreba za ljudskim resursima treba da se vrši u punoj harmoniji i bliskoj saradnji sa Ministarstvom zdravlja.	Sprovedena 
Razmatranje revizorskog izveštaja za godišnje finansijske izveštaje Ministarstva zdravlja za 2021. godinu			
1	MZ	Ministarstvo zdravlja da se posebno fokusira na implementaciju preporuka DKR, u vezi sa Izveštajem o reviziji finansijskih izveštaja Ministarstva zdravlja, za godinu završenu 31.12.2021.	Sprovedena 
Pregled revizorskog izveštaja za godišnje finansijske izveštaje JP Telekom Kosova AD za 2021. godinu			
1	Telekom Kosova	Upravni odbor da napravi dvogodišnji strateški plan, za poboljšanje finansijskih rezultata, za strateški razvoj kompanije, za sprovođenje planova i postizanje pozitivnog finansijskog rezultata	Nije sprovedena 
2	Telekom Kosova	Ojačati kapacitet advokatske kancelarije, u pravnom zastupanju preduzeća, ukoliko postoji potreba za angažovanjem međunarodnih pravnih stručnjaka	Sprovedena 
3	Vlada	Vlada treba da nastavi finansijsku podršku Telekomu, u skladu sa strateškim planom, a Upravni odbor treba da zatraži šestomesečne finansijske izveštaje, za konkretne finansijske rezultate.	Nije sprovedena 

Pregled revizorskog izveštaja za godišnje finansijske izveštaje preduzeća KRM Pastrimi AD za 2021.			
1	KRM Pastrimi	Upravni odbor KRM PASTRIMI u punoj koordinaciji sa odborom akcionara (Opština Priština, Glogovac, Podujevo, Kosovo Polje i Lipljan) sprovodi Zakon 04/L-060 izmenjen Zakonom br. 08/L-071. Dakle, operateri za upravljanje otpadom su dužni da izrade akcioni plan upravljanja otpadom, a ovaj plan upravljanja takođe izrađuju operateri u periodu od 5 godina.	Nije sprovedena 
2	KRM Pastrimi	KRM PASTRIMI, u koordinaciji sa akcionarima da usaglasi kapitalna ulaganja, nabavku mehanizacije, dogradnju sabirnih mesta u potpunom skladu sa akcionim planom upravljanja otpadom i to za period od 5 godina.	Nije sprovedena 
3	KRM Pastrimi	Upravni odbor treba da napravi dugoročnu strategiju za preradu i reciklažu otpada, u okviru akcionog plana za upravljanje otpadom, spreči odlaganje otpada. Ovaj proces treba da se radi u punoj saglasnosti sa opštinama, prema Zakonu 04/ L-060 izmenjenim Zakonom br. 08/L-071.	Nije sprovedena 
Razmatranje godišnjeg generalnog izveštaja za godišnji finansijski izveštaj Vlade za 2021. godinu			
1	MFRT	Vlada, odnosno Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT) i Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP), da sprovedu funkcionalnu reviziju sistema kao što su e-izgovor, SIMFK, PIP i SZHMB, kako bi se sagledala mogućnost njihovog spajanja, odnosno povećanje mogućnosti bolje komunikacije i razmene informacija između ovih sistema.	Nije sprovedena 
2	MFRT	Vlada, odnosno MFRT, da vrši svoj zakonski uticaj, tako da institucije osposobe Jedinice za unutrašnju reviziju sa dovoljnim brojem osoblja i komisije za reviziju u skladu sa kriterijumima datim Uredbom 01/2019 o uspostavljanju i sprovođenju funkcije revizije unutrašnjih poslova i prema Administrativnom uputstvu 01/2019 o komitetima za reviziju	Nije sprovedena 
3	MFRT	BO da striktno implementira Zakon o budžetu za neizmirene finansijske obaveze iz prethodne godine kako bi se izvršile potrebne izmene u tabelama Zakona o budžetu i da se ne počne sa stvaranjem novih obaveza bez realizacije prethodnih obaveza.	Nije sprovedena 
4	MFRT	Vlada Republike Kosovo, prilikom pripreme uslova za zaduživanje, prvo sa resornim ministarstvima, mora detaljno pripremiti sva pravna i proceduralna dokumenta kako u slučaju obezbeđenja zaduživanja ne bi bilo kašnjenja u sprovođenju projekata.	Nije sprovedena 

Prilog III: Vrste mišljenja za revidirane BO u poslednje tri godine

Tabela br. 40 – Revizorska mišljenja centralnog nivoa za tri godine

Br	Subjekti revizije	Revizorsko mišljenje		
		2022	2021	2020
		1	Skupština Republike Kosovo	Nemodifikovano
2	Kabinet predsednika	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
3	Kabinet premijera	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
4	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
5	Carina Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
6	Poreska administracija Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
7	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
8	Ministarstvo industrije, preduzeća i trgovine	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
9	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
10	Ministarstvo zdravlja	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
11	Ministarstvo kulture, omladine i sporta	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
12	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
13	Ministarstvo za zajednice i povratak	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
14	Ministarstvo lokalne samouprave	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
15	Ministarstvo ekonomije	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
16	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
17	Ministarstvo pravde	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
18	Ministarstvo spoljnih poslova i dijaspore	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
19	Ministarstvo odbrane	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
20	Služba Univerzitetske kliničke bolnice Kosova	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
21	Ministarstvo regionalnog razvoja	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
22	Fond zdravstvenog osiguranja	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
23	Regulatorna komisija za javne nabavke	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
24	Akademija nauka i umetnosti Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
25	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
26	Agencija za sprečavanje korupcije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
27	Kancelarija energetskog regulatora Kosova	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
28	Kosovska agencija za privatizaciju	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
29	Autoritet za razmatranje nabavki	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
30	Agencija za besplatnu pravnu pomoć	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
31	Univerzitet u Prištini	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano

32	Ustavni sud	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
33	Autoritet za konkurenciju R. Kosovo	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
34	Savet Kosova za kulturno nasleđe	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
35	Izborna komisija za žalbe i podneske	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
36	Nezavisni nadzorni savet za državnu službu Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
37	Tužilački savet Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
38	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
39	Agencija za upravljanje memorijalnim kompleksima	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
40	Agencija za vazdušno navigacijske usluge	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
41	Regulatorni organ za usluge vode	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
42	Regulatorni organ za železnicu	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
43	Autoritet civilnog vazduhoplovstva Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
44	Nezavisna komisija za rudnike i minerale	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
45	Nezavisna komisija za medije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
46	Centralna izborna komisija	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
47	Institucija Ombudsmana	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
48	Akademija pravde	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
49	Sudski savet Kosova	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
50	Kosovska agencija za poređenje i verifikaciju imovine	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
51	Radio televizija Kosova	Kvalifikovano	Suprotno	N / A
52	Fondovi u povereništvu	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
53	Ministarstvo rada i socijalnog blagostanja	N / A	N / A	Kvalifikovano

Tabela br. 41 - Revizijska mišljenja na lokalnom nivou za tri godine

Redni br.	Opština	Revizorsko mišljenje		
		2022	2021	2020
1	Glogovac	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
2	Kosovo polje	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
3	Lipljan	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
4	Obilić	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
5	Podujevo	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
6	Priština	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
7	Štimlje	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
8	Gračanica	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
9	Dragaš	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
10	Prizren	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
11	Orahovac	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
12	Suva Reka	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
13	Mališevo	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
14	Mamuša	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
15	Dečane	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
16	Đakovica	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
17	Istok	Kvalifikovano	Suprotno	Kvalifikovano
18	Klina	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
19	Peć	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
20	Junik	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
21	Mitrovica	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
22	Skenderaj	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
23	Vučitrn	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
24	Gnjilane	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
25	Kačanik	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
26	Kamenica	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
27	Novo Brdo	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
28	Štrpce	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano

29	Uroševac	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
30	Vitina	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
31	Parteš	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
32	Elez Han	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
33	Klokot	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
34	Ranilug	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
35	Zubin Potok	/	Kvalifikovano	Kvalifikovano
36	Zvečan	/	Kvalifikovano	Kvalifikovano
37	Severna Mitrovica	/	Kvalifikovano	Kvalifikovano
38	Leposavić	/	Kvalifikovano	Kvalifikovano

Prilog IV: Obrazloženje različitih vrsta mišljenja i zaključaka koje primenjuje NKR

(uzeto od MSVRI 200)

Oblik mišljenja

Nemodifikovano mišljenje

Formuliše se kada se ne otkriju pogrešne izjave ili neusaglašenosti; kada su otkrivene pogrešne izjave ili neusaglašenosti, bilo pojedinačne ili kumulativne, ali ne jednake ili veće od nivoa materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili kada pogrešno prikazivanje(e) i/ili neusaglašenost otkrivena u okviru date klase transakcija nije jednaka ili premašuje najniži nivo materijalnosti utvrđen za ovu klasu transakcija. Takođe se formuliše ako ne postoji ograničenje obima ili kada ograničenje obima ne može da dovede do izbegavanja materijalno značajnih grešaka i/ili neusaglašenosti.

Ograničenje obima nastaje kada revizor nije u mogućnosti da pribavi dovoljno revizijskih dokaza da zaključi da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalno značajne greške

Revizor mora izdati **nemodifikovano mišljenje** ako zaključi da su finansijski izveštaji pripremljeni, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa važećim finansijskim okvirom..

Izmena mišljenja u revizorskom izveštaju

Revizor mora modifikovati mišljenje u revizorskom izveštaju ako se utvrdi da, na osnovu dokaza dobijenih revizijom, finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze i/ili neusaglašenost, ili nisu u mogućnosti da pruže dovoljnu reviziju. dokaz za zaključak da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze i/ili neusaglašenost.

Modifikovano mišljenje može biti:

- Kvalifikovano,
- Suprotan, ili
- Odricanje mišljenja

Kvalifikovano mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešne izjave i/ili nedoslednosti, bilo pojedinačne ili grupne, koje su jednake ili prevazilaze nivo materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili kada je pogrešno prikazivanje i/ili neusaglašenost otkrivena u okviru određene klase transakcija jednaka ili premašuje najniži nivo materijalnosti utvrđen za ovu klasu transakcija. Takođe se formuliše ako postoji ograničenje obima, što možda neće dovesti do izbegavanja materijalno značajnih grešaka.

Suprotno mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešne iskaze i/ili neusaglašenosti, bilo pojedinačna ili grupa, što znatno premašuje nivo materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili kada pogrešne izjave i/ili neusaglašenosti otkrivene u okviru određene klase transakcija uveliko premašuju najniži nivo materijalnosti utvrđen za ovu klasu transakcija.

„Prožimajući“ je termin koji se koristi, u kontekstu pogrešnih objavljivanja i/ili neusaglašenosti, da opiše efekte pogrešnih prikazivanja i/ili neusaglašenosti na finansijske izveštaje; ili potencijalne efekte pogrešnih iskaza i/ili neusaglašenosti, ako ih ima, koji nisu obelodanjeni zbog nemogućnosti pribavljanja dovoljnih odgovarajućih revizijskih dokaza na finansijske izveštaje. Prožimajući efekti u finansijskim izveštajima su oni koji, po revizorovoj proceni:

- a) Nisu ograničeni na specifične elemente, račune ili stavke finansijskih izveštaja;
- b) Ali ako su kao takvi ograničeni, predstavljaju ili mogu predstavljati značajan deo finansijskih izveštaja; ili
- c) U pogledu obelodanjivanja, bitno je da korisnici razumeju finansijske izveštaje.

Odricanje mišljenja

Formuliše se kada ograničenje obima, tj. kada je nemogućnost obezbeđivanja dovoljnih i odgovarajućih revizijskih dokaza, je materijalne prirode i rasprostranjen.

Zaključci revizije

- **Neizmenjeni zaključak** - Predstavlja mišljenje revizora da su sledeći procesi i transakcije u potpunosti u skladu sa utvrđenim revizorskim kriterijumima;
- **Kvalifikovani zaključak** - Predstavlja mišljenje revizora da su sledeći procesi i transakcije u potpunosti u skladu sa utvrđenim revizorskim kriterijumima, osim za bilo koje specifično pitanje opisano u osnovi za zaključak o usklađenosti;
- **Suprotan zaključak** - Izlaže mišljenje revizora da procesi praćenja i transakcije nisu u skladu sa utvrđenim revizorskim kriterijumima; i
- **Odricanje zaključka** - Predstavlja situaciju kada revizor, zbog nemogućnosti pribavljanja odgovarajućih dokaza i bez rasprostranjene usklađenosti u mnogim oblastima, nije u mogućnosti da izvuče zaključak o usklađenosti.

Paragrafi sa naglaskom na pitanja i paragrafi o drugim pitanjima u revizorskom izveštaju

Ako revizor smatra da je potrebno da skrene pažnju korisnika na pitanje predstavljeno ili obelodanjeno u finansijskim izveštajima koje je i važno i suštinsko za njihovo razumevanje finansijskih izveštaja, ali postoji dovoljan i odgovarajući dokaz da to pitanje ne sadrži materijalno značajan pogrešne izjave u finansijskim izveštajima, revizor treba da uključi paragraf o naglasku u svom izveštaju. Paragraf isticanje pitanja treba da se odnosi samo na informacije predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima.

Paragrafi isticanja pitanja treba:

- da budu uključeni odmah nakon mišljenja;
- imaju naslov 'Naglasak pitanja' ili bilo koji drugi odgovarajući naslov;
- sadrže jasnu referencu na pitanje koje je istaknuto i naznačiti u kom delu finansijskih izveštaja se mogu naći relevantna obelodanjivanja koja u potpunosti opisuju problem;

- da ukaže da revizorsko mišljenje nije modificirano u smislu naglašenog pitanja.

Ako revizor smatra da je potrebno da saopšti nešto drugo osim onih koje su predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima, koje je, po revizorovoj proceni, važno za korisnike kako bi razumeli reviziju, revizorove odgovornosti ili revizorski izveštaj, i da to nije zabranjeno zakonom ili propisom, sastaviti stav pod naslovom „Ostala pitanja“, ili nekim drugim odgovarajućim naslovom. Ovaj paragraf treba da se pojavi odmah nakon mišljenja i nakon svakog paragrafa Naglasak pitanja.

Prilog V: Pismo potvrde



Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

*Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve – Ministarsvo za Finansije, Rada i Transfera –
 Ministry of Finance, Labour and Transfers*

LETËR E KONFIRMIMIT PËR ZYRËN KOMBËTARE TË AUDITIMIT

Të nderuar,

Përmes kësaj shkrese konfirmoj se:

- Kam pranuar draft-raportin e Zyrës Kombëtare të Auditimit për auditimin e Raportit Vjetor Financiar të Buxhetit të Republikës së Kosovës, për vitin e përfunduar më 31.12.2022 (në tekstin e mëtejshëm “Raporti”);
- Nuk pajtohem me disa nga gjetjet dhe rekomandimet në përmbajtjen e Raportit. Gjetjet për disa pjesë janë jo-materiale kurse për disa të tjera janë probleme historike e të cilat nuk janë pasqyruar si të tilla. Detajet lidhur me këto mospajttime janë bërë të ditura përmes komenteve me shkrim të dërguara nga Ministria;
- Brenda 30 ditëve nga pranimi i Raportit final, do t’ju dorëzoj një plan të veprimit për zbatimin e rekomandimeve, i cili do të përfshijë afatet kohore dhe institucionet përgjegjëse për zbatimin e tyre.

Hekuran Murati
 Ministër i Financave, Punës dhe Transfereve

Datë: 28 Gusht 2023, Prishtinë

Prilog VI: Glavni finansijski izveštaji Vlade

Izveštaj o gotovinskim primanjima i isplatama za Opštu Vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

	Napomena	2022	2021	2020
		Jedinstveni račun Trezora '000 €	Jedinstveni račun Trezora '000 €	Jedinstveni račun Trezora '000 €
PRIMANJA				
Direktni porezi				
Porez na prihode korporacija	2	159,942	113,946	85,279
Porez na lični dohodak	3	215,560	189,521	157,966
Porez na imovinu	4	34,554	36,258	22,707
Ostali direktni porezi	5	3,773	2,440	1,294
		413,829	342,165	267,247
Indirektni porezi				
Porez na dodatu vrednost	6	1,220,007	1,038,218	770,145
Carinske dadžbine	7	132,663	124,606	101,618
Akciza	8	517,264	501,295	398,072
Ostali indirektni porezi	9	313	565	2,900
		1,870,248	1,664,685	1,272,735
Povraćaji poreza				
Povraćaji poreza	10	-67,069	-58,912	-32,999
		-67,069	-58,912	-32,999
Neporeski prihodi				
Takse, nameti i ostalo od BO-a centralne Vlade	11	149,311	129,563	103,486
Takse, nameti i ostalo od BO-a lokalne vlade	12	55,596	57,271	42,716
Koncesiona taksa	13	18,404	16,972	2,651
Rudna renta	14	29,857	19,235	29,362
Prihodi od kamata (kreditni za JP-a)	15	3,365	3,074	2,986
Prihodi od dividende	16	-	10,000	-
		256,532	236,116	181,201
Zaduživanja				
Spoljno zaduživanje države	17	98,198	117,334	211,389
Primanja za usluge potzaduživanja	18	8,149	8,005	7,688
Unutrašnje zaduživanje države	19	5,854	144,247	169,955
		112,201	269,586	389,031
Grantovi i donacije				
Utvrđeni grantovi donatora	20	9,738	16,800	9,048
Grantovi za budžetsku podršku	21	10,250	-	34,030
		19,988	16,801	43,078
Ostala primanja				
Depozitni fond	22	5,548	4,462	1,018
Povraćaj kredita od javnih preduzeća	23	11,387	11,387	11,387
Namenski prihodi	24	5,888	4,645	2,473
Jednokratno finansiranje i KAP-a	25	-	39	71,476
Ukupno primanja		2,628,552	2,490,973	2,206,647
PLAĆANJA				
Operacije				
Plate i dodaci	26	653,436	668,124	661,343
Robe i usluge	27	337,414	306,255	280,007
Opštinske usluge	28	25,952	25,287	22,168
		1,016,802	999,666	963,518
Transferi				
Subvencije i transferi	29	1,065,195	842,897	868,480
Kapitalni rashodi				
Imovina, postrojenja, oprema, transferi	30	422,579	423,941	384,471
Ostala plaćanja				
Plaćanje duga /glavnica i kamata	31	83,322	111,192	115,713
Kreditiranje javnih preduzeća	32	35,724	-	-
Povraćaj sredstava iz depozitnih fondova	33	1,386	1,044	2,761
Ukupno plaćanja		2,625,008¹	2,378,740	2,334,943
Povećanje/(Smanjenje) gotovine		3,544	112,233	(128,295)
Gotovina na početku godine	34	442,189	329,955	458,251
Gotovina na kraju godine	34	445,734	442,189	329,955

Konsolidovani izvještaj upoređenja budžeta sa izvršenjem za Opštu Vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2022. godine

Napomena	2022				2021	2020
	Izvršenje	Konačni budžet	Početni budžet	Budžetske izmene	Izvršenje	Izvršenje
	A	B	C	D=B-A		
	'000 €	'000 €	'000 €	'000 €	'000 €	'000 €
PRILIV GOTOVINE						
Direktni porezi	413,829	392,600	399,000	-21,229	342,165	267,247
Indirektni porezi	1,870,248	1,837,800	1,763,000	-32,448	1,664,685	1,272,735
Povraćaji poreza	-67,069	-61,500	-59,000	5,569	-58,912	-32,999
Neporeski prihodi	256,532	239,100	239,000	-17,432	236,116	181,201
Grantovi i donacije ²	19,988	22,500	23,000	2,512	16,801	43,078
Zaduživanje	112,201	543,000	503,000	430,799	269,586	389,031
Ostala primanja ³	22,823	37,000	37,000	14,177	20,533	86,355
Ukupno primanja	2,628,552	3,010,500	2,905,000	381,948	2,490,973	2,206,647
ODLIV GOTOVINE						
Plate i dodaci	652,641	683,206	671,000	30,565	667,312	660,768
Robe i usluge	333,374	397,840	373,000	64,466	302,410	276,995
Opštinski troškovi	25,950	30,430	31,000	4,480	25,287	22,168
Subvencije i transferi	1,064,068	1,114,919	895,000	50,851	842,570	867,794
Kapitalni rashodi	419,253	698,686	704,000	279,433	419,807	379,713
Rezerva	-	1,920	21,000	1,920	-	-
Kamata	35,039	41,000	41,000	5,961	30,881	27,505
Ostala ⁴	94,684	190,870	179,500	96,186	90,473	100,000
Ukupno plaćanja	2,625,008	3,158,870	2,915,500	533,862	2,378,740	2,334,943
Povećanje/(Smanjenje) gotovine	3,544	(148,370)	(10,500)	(151,914)	112,234	(128,295)

² Planiranje budžeta (kolone B i C) uključuje određene garantove donatora (12 miliona evra) kao i grantove za podršku budžetu (10.5 miliona evra, odnosno 11 miliona evra kao početni budžet), kao sredstva planirana za primanja 2022. godine.

³ Uključeni su namenski prihodi, otplata kredita od javnih preduzeća, jednokratno finansiranje od KAP-a i primanja od depozita.

⁴ Uključuje otplate glavnice, podzajmove, određene garantove donatora, diskont hartija od vrednosti, uplate za članstvu u MFI i povraćaje depositnih sredstava (neto). Transakcija za kvote u MFI nije uključena, što predstavlja promenu oblika imovine (od gotovine do finansijskog instrumenta – kvote/akcije), odnosno odnosi se na budžetska izdavanja za 2022. godinu i prikazana u koloni B i C.

Konsolidovani izveštaj o finansijskoj aktivi i bilansu sredstava za Opštu Vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2021. godine

		2022	2021	2020
		Jedinstveni račun Trezora	Jedinstveni račun Trezora	Jedinstveni račun Trezora
	Napomena	'000 €	'000 €	'000 €
Finansijska aktiva - gotovina				
Centralna banka Kosova	36	419,664	423,322	316,897
Kvota u MFI-a	37	8,210	3,734	1,741
Poverenički fond za razvoj	38	3,256	2,636	1,971
Gotovina u tranzitu	39	10,845	6,946	4,851
Računi ambasada Republike Kosovo	40	2,527	2,068	1,751
Gotovina u rukama (blagajna) i otvoreni avansi	41	1,233	3,484	2,744
Ukupno finansijska aktiva u gotovini		445,734	442,189	329,955
Specifične svrhe				
Određene od strane donatora	42	15,505	15,818	9,752
Preneseni sopstveni prihodi – centralni nivo	43	2,584	1,436	1,765
Preneseni sopstveni prihodi – lokalni nivo	44	90,005	80,078	55,994
Poverilački razvojni fond	45	7,974	7,354	7,078
Namenski prihodi	46	2,285	467	52
Ostalo	47	24,807	19,812	15,894
Nepotrošena sredstva od zaduživanja	48	16,751	5,131	3,941
		159,912	130,095	94,475
Neraspoređeni saldo gotovine		285,822	312,094	235,480
Ukupan bilans sredstava	34	445,734	442,189	329,955

